

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E S T N I K



TEMA MESECA

Planinska vodniška literatura

INTERVJU

Janez Svoljšak, Roman Ponebšek

Z NAMI NA POT

Lesachtal/Lesna dolina

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Še več ugodnosti za člane

2
2016



PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

3,90
EUR



IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA 50-odstotni popust

PLANINSKO-IZLETNIŠKI VODNIK PREDDVOR,

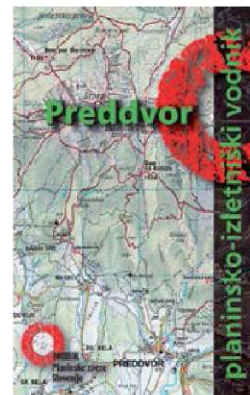
avtorja Tomaž Polajnar in Marjan Raztresen

Preddvor, ta premalo znani kraj pred vrati Kranja in tudi Ljubljane, je izvrstno izhodišče za dolgo vrsto planinskih izletov in tur vseh težavnostnih stopenj, tudi na dvatisočak Storžič, ki je preddvorska hišna gora. V tem vodničku so opisane nekatere najbolj znane od preštevilnih planinskih poti, ki vodijo na hribe in planinske točke na obeh straneh reke Kokre in ki jih je mogoče videti ali vsaj slutiti iz Preddvora in njegove neposredne okolice. Cilji teh planinskih poti so v treh gorskih skupinah, ki se dvigajo nad krajem, v gorovjih Storžiča, Grintovcev in Kravca. Med njimi so taki, ki vzamejo le urico ali dve časa, pa tudi čisto prave celodnevne planinske ture na dvatisočake in na hribe tik pod to višino, ki so primerne le za dobro vsestransko usposobljene in opremljene planince.

Format: 110 x 170 mm; 96 strani, 32 fotografij

CENA: V času od 15. 2. do 15. 3. 2016 lahko planinsko-izletniški vodnik *Preddvor* kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: **8,98 €* (redna cena: 17,95 €*)**.

* DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.



Ni nov, je pa za člane PZS in društva cenejši – Planinski zabavnik

Konec januarja je Planinski zabavnik praznoval polletnico izdaje. Tako je končno dovolj star, da vam ga lahko ponudimo znižanega za 20 % - toliko namreč znaša popust za nakup edicij Planinske založbe PZS za člane PZS ter planinska društva.

Zakon o enotni ceni knjige namreč določa, da je treba za vsako novo knjižno izdajo določiti enotno ceno, ki velja za vse končne kupce pod enakimi pogoji na celotnem ozemlju Republike Slovenije za obdobje šest mesecev od dneva začetka prodaje knjige.

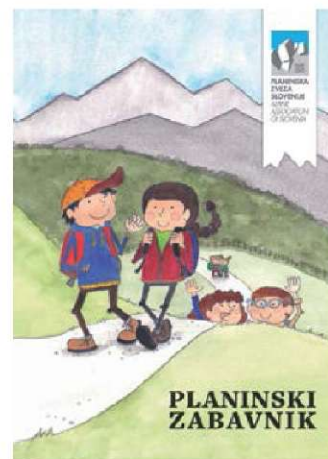
Planinski zabavnik je tako lahko vaš že za 7,92 € (redna cena znaša 9,90 €).

Je tudi dober sopotnik dnevnikoma *Ciciban planinec* ali *Mladi planinec/mlada planinka 1*. Ko boste skupaj izpolnili vsebino dnevnika, bo reševanje nalog zabavnika še zabavnejše in zanimivejše. Številne naloge otroku na zabaven, a hkrati poučen način približajo marsikatero področje planinstva: spanje v planinski koči, gorsko cvetje, gorske živali, opremo, nevarnosti, avtorice pa ne pozabijo niti na varovanje (gorske) narave, na gore kot geografski pojem, na planinsko organizacijo ...

Avtorice: Urška Stritar, Karmen Usar, Natalija Marovt in Mojca Stritar Kučuk

Planinski zabavnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Vabljeni k nakupu!



INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti:** p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu:** 01 43 45 684 v času uradnih ur, **po faksu:** 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka:** 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila:** trgovina@pzs.si ali **spletna trgovina PZS:** <http://trgovina.pzs.si>. **Uradne ure** v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, **telefon:** 08 380 67 30, **faks:** 04 589 10 35, **e-naročila:** info@planinskimuzej.si.



Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
116. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Skodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Seško,
Sonja Čokl

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 4850 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.



Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.



FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Chamoniska gorska reševalka Alice Coldefy spremlja ponesrečenca med transportom v bolnišnico. Foto: David Rastouil

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Izkušnje nadobudnega mladega bralca



Decembra sem bil gost v kamniški knjižnici, kjer sva na prireditvi Brati gore s kolegico Mojco Volkar Trobevšek predstavila tri gorniške knjige, ki so na naju naredile najboljše vtis in iz njih prebrala določene odstavke. Precej presenečenih pogledov sem bil deležen, ko sem po prvi (Ciril Praček, *Med gorskimi reševalci*, 1962) najavil drugo knjigo: to so bili namreč vodniki po Julijskih Alpah, ki se jih je, kot boste brali v temi meseca, od leta 1974 do 2009 nabralo kar osem, glavni avtor pa je bil seveda Tine Mihelič. V svoji zbirki imam prav vse. Še preden sem postal "izvedenec" za poznavanje gorstev, sem večino vodnikov načrtno prebiral, opise podčrtaval in obkroževal, še posebej pa sem se osredotočil na brezpotja. V tistih časih sem bil le uporabnik planinskih vodnikov.

Danes, po več desetletjih odkrivanja gora, sem tudi pisec vodnikov. V svoji zbirki jih imam sedem, tri kot edini avtor, štiri kot soavtor, osmi, tudi v soavtorstvu, bo izšel letos. Dobro se spominjam, kako sem dobil idejo za svoj prvi vodnik. V devetdesetih letih sem intenzivno odkrival slovenska brezpotja, kot podlago za raziskovanje pa sem imel vodnike, predvsem Miheličeve, saj se je tem območjem še posebej posvetil. Ko sem imel za sabo že dovolj tur, mi je kapnila ideja, da bi vse te lepote gorskih "poti brez poti" predstavil še drugim, in sicer v posebnem vodniku, ki ga do takrat še ni bilo. Tiskani vodnik je bil takrat edini primeren izdelek (po mojem je še danes). Malo sem pobaral kolege, s katerimi sem hodil in plezal skupaj, pa spodbudnih besed nisem bil deležen. Prej nasprotno, dobil sem vrsto očitkov, od nekaterih že uveljavljenih avtorjev pa celo nekaj ljubosumnih bodic. A se nisem dal.

Po začetnih preverjanjih mojih sposobnosti na založbi, kamor sem poslal ponudbo, sem dobil zeleno luč in pisanje je steklo. Spomnim se, ko sem prvič prišel do Tineta Miheliča, ki je bil moj mentor. Prve besede, ki mi jih je ob srečanju izrekel, so bile: "Če misliš, da boš od pisanja vodnikov obogatel, se motiš!" Takrat mi honorar seveda še na misel ni prišel, saj si svoje prve knjige vesel, tudi če ga niti ne bi bilo, a danes je praksa tudi drugačna. Poznam namreč primer, kjer je avtor namenoma pisal balastno, da bi s tem dosegel čim večje število znakov, pa se tega niti ni sramoval priznati.

Če primerjam svoje opise iz časov izida *Manj znanih poti slovenskih gora* z današnjimi, opazim razliko. Veliko dela in prakse, veliko izkušenj, boljše besedilo, bi lahko bila ugotovitev. Z več vodniki pač postajaš boljši, po svoje tudi nekakšna blagovna znamka. Še vedno mi gre na smeh, ko pogledam velikost črk svojega imena na naslovnici prvega vodnika: so namreč tako majhne ... No, danes je že drugače. Vsak tudi ni za vse in tudi pisanje vodnikov ne leži ravno vsakomur. Dokaz za to sem dobil pred časom, ko mi je neki založnik po tem, ko je sam za ponatis vodnika napisal par opisov, priznal, da to ni kar tako in da ga je težavnost pisanja presenetila. Drugi "dokaz" pa je primer druge založbe, ki je besedilo svojega že izbranega pisca enostavno zavrnila.

V temi meseca, ki smo jo pripravili na pobudo kolega Andreja Mašere, smo predstavili pot, ki jo je prehodila slovenska vodniška literatura. O tem do zdaj ni bilo veliko napisanega, več pozornosti so bile pač deležne druge zvrsti literature. Danes med založbami ni prav hude konkurence, prej bi lahko rekel, da se dopolnjujejo. Večji problem so po mojem mnenju avtorji, ki jih enostavno ni prav veliko. Drug problem se mi zdijo opisi na svetovnem spletu, saj so lahko površni in pogosto tudi neobjektivni pri podatkih o zahtevnosti ter lahko uporabnika zavedejo.

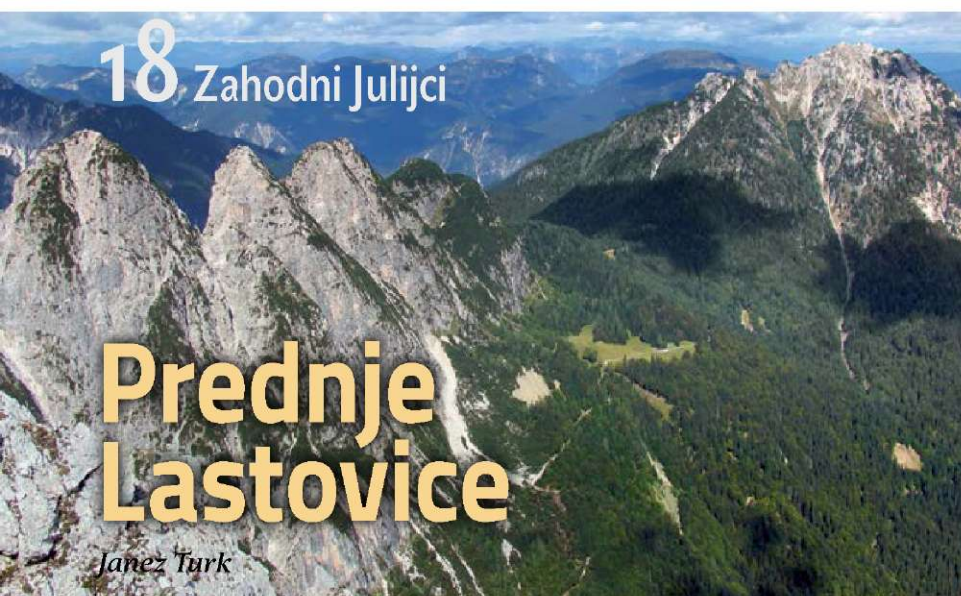
Zanimivo bo spremljati pot tiskanih vodnikov v prihodnosti. Morda bo ravno tale zapis segel do kakega mladega bralca, ki bo s takim veseljem, kot sem ga nekdaj imel sam, užival v prebiranju sodobnih planinskih vodnikov in v sebi zaslutil željo po posredovanju opisov širšim množicam.

Vladimir Habjan



Planinski vodniki slovenskih gora

Andrej Mašera



18 Zahodni Julijci

Prednje Lastovice

Janez Turk



22 Intervju

Pogovor z Alice Coldefy

Martina Čufar Potard

UVODNIK

Izkušnje nadobudnega mladega bralca

1

TEMA MESECA

Planinski vodniki slovenskih gora

4

Andrej Mašera

TEMA MESECA

Od monarhije do prvih povojnih let

8

Dušan Škodič

TEMA MESECA

Enciklopedični in izbirni vodniki slovenskih gora

11

Irena Mušič Habjan

KOLUMNA

Za varen korak v "nekoristni" svet

16

Stanko Klinar

ZAHOĐNI JULIJCI

Prednje Lastovice

18

Janez Turk

INTERVJU

Pogovor z Alice Coldefy

22

Martina Čufar Potard

PREDAVANJE

Reinhold Messner v Cankarjevem domu

26

Mire Steinbuch

PORTRET

Pogovor z Romanom Ponebškom

28

Vladimir Habjan

Z NAMI NA POT

Lesachtal/Lesna dolina

30

Mitja Peterl

MAKALU 1975

Makalu nekoč in danes

39

Ivč Kotnik

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si



30 Z nami na pot

Lesachtal Lesna dolina

Mitja Peternel

OPISI TUR

- ≡ SCHÖNJÖCHL
- ≡ RUNSECK
- ≡ SCHÄTZBICHL
- ≡ LUMKOFEL

39 Maja 1975

Makalu nekoč in danes

Ivč Kotnik

55 Intervju

Ledni plezalec Janez Svolišak

Marta Krejan Čokl

PLANINSKA DOŽIVETJA

Zgodba iz porušenega Nepala

44

Nina Pisk

KIRGIZIJA

Alpinistična odprava škofjeloških plezalcev

47

Miha Hauptman

VRHUNSKI DOSEŽKI

Najvišja priznanja najuspešnejšim v letu 2015

52

Zdenka Mihelič

MINIATURA

Veliki Naboj s postelje

54

Ingrid Peršolja

INTERVJU

Ledni plezalec Janez Svolišak

55

Pogovarjala se je Marta Krejan Čokl

MLADINA IN GORE

Idrijci nepremagljivi na 27. državnem tekmovanju

58

Zdenka Mihelič

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Novosti članarine PZS v letu 2016

59

Zdenka Mihelič

NOVICE IZ VERTIKALE

62

NOVICE IZ TUJINE

63

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

64

LITERATURA

65

PREBRALI SMO

66

PLANINSKA ORGANIZACIJA

67

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

70

TNP

72

V SPOMIN

72

Vodniška literatura – najboljši pripomoček za na pot

Planinski vodniki slovenskih gora

Andrej Mašera

Že v tistih davnih časih, ko sem še kot predšolski otrok začel z očetom zahajati v gorski svet, sem se seznanjal s planinskimi vodniki, ki jih seveda takrat ni bilo prav veliko na voljo. Dobro se spominjam, ko sem prvič dobil v roke štiri vodnike Rudolfa Badjura, Na Triglav, v kraljestvo Zlatorogovo in Jugoslovenske Alpe – Slovenija iz leta 1922, Sto izletov po Gorenjskem, Dolenjskem, Notranjskem iz leta 1930 ter Zimski vodnik po Sloveniji iz leta 1934, ki mi jih je podaril stari oče.

Z veseljem in zagnanostjo sem jih začel prebirati, čeprav si seveda nisem znal podrobneje predstavljati hribov in gora, ki jih je pionir slovenske vodniške literature opisoval v svojih delih. Še danes mi je v veliko veselje listati po teh knjižicah, prebrati kak opis, si ogledati kakovostne črno-bele fotografije, predvsem pa duhati prijeten vonj po starem papirju, ki priplava iz njih.

Zvrsti vodniške literature

Badjurovi vodniki so postali jedro, okoli katerega je začela tekom let in desetletij nastajati moja knjižnica gorniške literature, ki je do dne, ko pišem te vrstice, narasla na 1211 knjižnih enot, kar trenutno predstavlja približno dobro četrtino vseh knjig, kar jih imam! Od gornjskih knjig jih je dobra tretjina vodniške literature (planinske in alpinistične), ostalo so gorniške monografije, fotomonografije, gorniško leposlovje in vezani letniki *Planinskega vestnika* od leta 1922 naprej. Če pogledamo v zbirko planinskih vodnikov, vidimo, da jih lahko razdelimo na t. i. enciklopedične vodnike, izbirne vodnike in nekatere gorniške monografije, ki jih lahko zaradi številnih tehničnih podatkov tudi uporabljamo kot vodniško literaturo. Enciklopedični vodniki obsegajo opise vseh gora, poti in ostale planinske infrastrukture v določenem gorstvu ali gorski skupini. Starejši enciklopedični vodniki so

opisovali le označene in zavarovane poti, novejši obravnavajo tudi t. i. brezpotja. Pri njih gre včasih tudi že za lažje plezanje, tako da je meja med planinstvom in alpinizmom nekoliko zabrisana.

Enciklopedičnih vodnikov v evropskem alpskem območju praktično ne izdajajo več, ker bi bili preobsežni (in predragi!), če bi skušali opisati celotna gorstva, če pa bi se omejili le na posamezne gorske skupine, ne bi bili zanimivi za širše občinstvo. Pri nas jih še izdaja Planinska založba pri PZS, v nemškem govornem območju pa založba Bergverlag Rother iz Münchna.

Čisto druga reč je z **izbirnimi vodniki**, katerih produkcija v alpskih državah, pa tudi v angleškem govornem območju strmo narašča. Kot že sam naziv pove, je v teh vodnikih izbira ciljev prepuščena avtorjevim afinitetam in preferencam, kar daje tem vodnikom precej subjektiven značaj. Vendar gre do očitno dobro v prodajo, saj na nemškem in italijanskem govornem območju vsako leto izidejo številni novi vodniki, seveda pa tudi razširjeni in dopolnjeni ponatisi. Izbirni vodniki so praviloma opremljeni z bolj ali manj kakovostnimi fotografijami, kar jim daje še poseben čar. Vendar je tako bogata založniška dejavnost možna le na večjih govornih območjih, izdajatelji govornih območij malih narodov pa

imajo z rednimi ponatisi velike finančne probleme.

Tudi planinske **monografije**, ki opisujejo gore ali gorske skupine z raznih vidikov (geografskih, zgodovinskih, geoloških, botaničnih in zooloških, gospodarskih ...), imajo pogosto dodane natančne tehnične informacije o območjih, ki jih obravnavajo. Ker so formati monografij praviloma večji, je vloga fotografij tu še bolj poudarjena in pomembna. Izdaja gornjskih monografij je draga, zato si jo lahko v večji meri privoščijo le veliki narodi.

In *last but not least*¹ – tudi **gorniške revije** so pomemben vir vodniške literature, saj praktično ni revije, ki ne bi članke obogatila tudi z relevantnimi tehničnimi informacijami. Glede tega lahko mirno rečem, da je naš *Planinski vestnik* v zadnjem desetletju postal gotovo največji "planinski vodnik" pri nas.

O vodnikih in drugih gornjskih informacijah na **spletu**, ki se nedvomno v praksi največ uporabljajo, tu ne bo govora.

Problematika je sicer zelo pomembna in aktualna, vendar bi zahtevala čisto posebno kritično obravnavo.

Planinski vodniki, posebno izbirni, so izredno kompleksne knjige, saj poleg osnovnega besedila, ki že samo po sebi nosi ogromno različnih podatkov, pogosto vsebujejo tudi veliko fotografij, skic, zemljevidov, vrisanih smeri poti itd. V tem delu pogosto sodelujejo še drugi sodelavci; glavni avtor mora biti pri usklajevanju njihovih prispevkov zelo pozoren. Zelo pomembna je vloga urednika, ki mora biti kritičen in objektivni, predvsem pa mora odlično poznati snov, ki jo vodnik obravnava. Izredna je tudi vloga oblikovalca knjige – posebno pri izbirnih

¹ Ne nazadnje.

vodnikov, da o monografijah ne govorimo, ki da delu končno podoba, kakršno bo dobil v roke uporabnik.

Pri pisanju planinskih vodnikov nas mora voditi veselje do takega dela in velika ljubezen do gora. Nihče ne bo ob tem obogatel kljub izrednemu trudu, ki ga je v delo vložil. Ko pa knjiga izide in je še uspešna povrh, zadovoljstvu ni meja. In to je tisto, kar edino šteje!

Slovenska vodniška literatura – mejniki

Če se ozremo v preteklost, vidimo, da je slovenska vodniška literatura stara dobrih 100 let, ko je leta 1913 **Rudolf Badjura** izdal svoj prvi planinski vodnik *Na Triglav, v kraljestvo Zlatorogovo*, sledila pa mu je še vrsta vodnikov, v katerih je opisal glavnino slovenskih gora. Leta 1950 je **Arnošt Brilej** napisal *Priročnik za planince*, težko pričakovani ponatis pa je izšel leto kasneje. Sledil je daljši premor, ki ga je prekinil **Vilko Mazi** s sodelavci: leta 1958 je napisal vodnik po Slovenski planinski poti (kasneje še nekaj izdaj), ki je bila takrat ravno odprta in so planinci nujno potrebovali knjižico, ki jih bo varno vodila po dolgi poti. **Jože Dobnik** je leta 1993 napisal vodnik po Razširjeni slovenski planinski poti, najnovejši vodnik po njej pa leta 2014 nadarjeni mladi avtor **Gorazd Gorišek** – knjiga je na Knjižnem sejmu v Ljubljani prejela prvo nagrado za najlepšo knjigo. Končno je leta 1971 izšla prva izdaja vodnika *Karavanke* znanega gornika in

planinskega publicista **Stanka Klinarja**, ki je zakoličil novo smer v slovenski vodniški publicistiki; z njim smo Slovenci "dohiteli" večje evropske narode tudi na tem področju, od takrat pa do danes je ta dejavnost stalno prisotna v slovenskem kulturnem prostoru. Klinarjev odlični vodnik je zelo natančen in napisan v iskrenem slogu, ki izdaja mojstra slovenske besede. Leta 1973 je **Peter Ficko** v vodniku *Kamniške in Savinjske Alpe* zelo podrobno obdelal še drugo veliko slovensko pogorje.

Leto 1974 bo vsekakor zapisano z velikimi črkami v zgodovino slovenske produkcije enciklopedičnih planinskih vodnikov. Natisnjena je bila prva izdaja legendarnega vodnika *Julijske Alpe* znanega alpinista in glasbenika **Tineta Miheliča**. Kar sedem nadaljnjih izdaj tega edinstvenega vodnika je jasen dokaz, da gre za izjemno delo tenkočutnega umetnika in planinskega esteta, ki je z vodnikom izrazil veliko več, kot je v taki literaturi običajno. Vodnik žari od neskončne ljubezni do gorskega sveta! Mihelič je tudi postal svetel zgled drugim piscem planinskih vodnikov, dosežen pa do danes še ni bil. To, kar je znal Tine ustvariti v enciklopedičnem vodniku, poskušajo (mo) drugi ubesediti v izbirnih vodnikih, ki dopuščajo veliko večjo možnost kreativne ekspresije.

V več kasnejših izdajah različnih enciklopedičnih vodnikov so kot avtorji sodelovali še: **Jože Drab**, **Klemen Janša**, **Božidar Lavrič**, **Milan Cilenšek**, **Viktor**

Pergar, **Marjan Pergar**, **Karlo Kocijančič**, **Andreja Erdlen**, **Roman Mihalič**, **Vladimir Habjan**, **Andrej Stritar**, **Andraž Poljanec** idr.

Kot smo že omenili, postajajo v novejšem času izbirni vodniki najprodornejši del vodniške literature. Čeprav gre za izdajateljsko zelo zahtevno knjižno obliko, izbirni vodniki dopuščajo avtorjem in izdajateljem večjo kreativno svobodo. Poleg nekaterih drugih založb ima pri tej vrsti pri nas nedvomno prvenstvo založba Sidarta. Leta 1993 je **Andrej Stritar** izdal pri njej zelo priljubljen izbirni vodnik *111 izletov po slovenskih gorah*, ki je doživel že celo vrsto ponatisov in dopolnitev. Vodnik je postal nekaj vzorec za nadaljnje izdaje drugih vodnikov. Kot avtorji vodnikov Sidarte so se kasneje uveljavili še: **Vladimir Habjan**, **Igor Jenčič**, **Mitja Peternel**, **Tine Mihelič**, **Irena Mušič** in **Andrej Mašera**. Tu velja še omeniti, da se je založba Sidarta zelo izkazala, ko je leta 2012 izdala vodnik *Patagonia Vertical* **Rolanda Garibottija** in **Dörte Pietron**. Gre za vrhunski alpinistični vodnik, vsebinsko bogat in oblikovno dovršen, ki je istega leta na uglednem festivalu alpinističnega filma in literature v Banffu (Kanada) prejel prvo nagrado!

Tuji vodniki o naših gorah

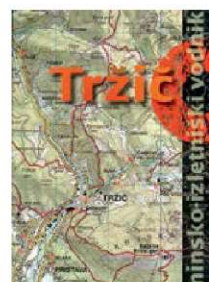
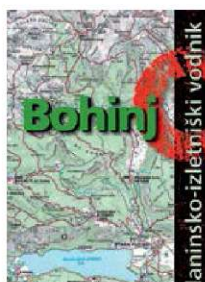
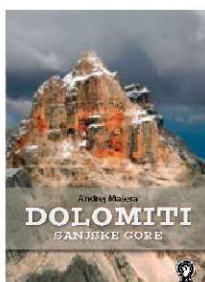
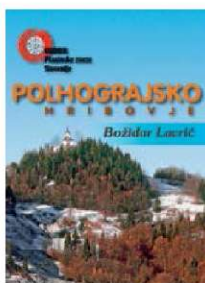
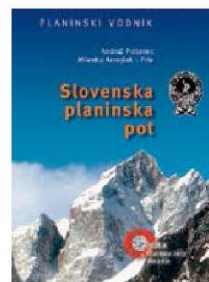
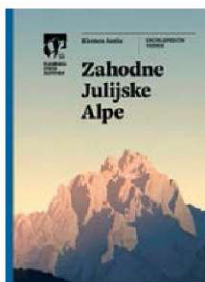
Vodnike po naših gorah niso pisali samo domači avtorji, ampak je njihova lepota pritegnila tudi številne tuje. Za najstarejši tuji enciklopedični vodnik po naših gorah štejemo *Julische Alpen* **Hellmuta Schönerja** in **Karla Brandstätterja**, ki ga je izdala založba Rother iz Münchna. Zadnja, šesta izdaja je bila objavljena leta 1989, vodnik pa je predvsem alpinistične narave, čeprav je v njem opisanih tudi veliko označenih pristopov do koč in vrhov. Med nemškimi in avstrijskimi gorniki je bil vodnik zelo priljubljen in jim je bil dolga leta praktično edini v pomoč pri obiskih našega največjega gorstva. Med vodniki v nemškem govornem območju je treba vsekakor omeniti delo **Hannsa Heindla** iz Beljaka, ki je pri založbi Rother leta 2013 objavil že četrto izdajo vodnika po feratah





Paradni konj Planinske založbe so enciklopedični vodniki – tradicionalno zasnovani vodniki stare šole, ki sistematično popisujejo vse poti na določenem območju. Danes so sicer bolj priljubljeni izbirni vodniki, ki

uporabniku predlagajo celotno turo od izhodišča do vrnitve v dolino, enciklopedični vodniki pa so pomembni v širšem nacionalnem smislu ohranjanja podatkov o našem gorskem svetu in dragoceni za – žargonsko rečeno – *profi* planince, ki si želijo turo sestaviti sami in jih morda bolj zanimajo manj znane poti in pristopi. S tem so povezani tudi kratkoročni načrti naše založbe; čakata nas še dva zvezka takega celovitega vodnika po Julijskih Alpah, najprej Julijske Alpe, južni del Andraža Poljanca. Za izdajo vodnika se odločamo predvsem na podlagi geografskega kriterija, pokrivamo namreč celotni slovenski gorski svet, in seveda kakovosti pisca. Ta mora biti natančen, urejen, razgledan in jednat, če svojemu pisanju zmore dodati še tisto nekaj več, kar tehnične podatke spremeni v bralni užitek in navdih za hojo, pa toliko bolje. A najpomembnejša je seveda njegova verodostojnost – kaj pomagajo opisi, ki jim ne moreš zaupati?! Planinska založba Slovenije



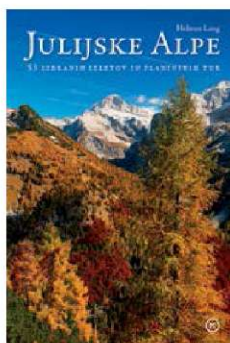
Klettersteige – Julische Alpen, Steiner Alpen, Karawanken und Karnischer Hauptkamm. Vodnik je zelo bogat s kakovostnim besedilom, fotografijami in zemljevidi. Leta 1990 je pri Rotherju izšel zajeten enciklopedični vodnik *Karawanken Hansa Tuscharja*, ki je navdušil tudi običajno strogega kritika in velikega poznavalca Karavank Stanka Klinarja. Pri isti založbi je leta 2000 izšel izbirni vodnik *Julische Alpen*, ki ga je napisal češki avtor Marek Podhorsky.

Izbor 50 tur sega od zahtevnih poti v visokogorju do prijetnih izletov v sredogorju, z veliko fotografij in zemljevidov. Za tuje gornike, ki obiskujejo naše gore in niso večji nemščine ali italijanščine, pa tudi mnogim našim gornikom, bo v Julicah lahko veliko pomagal izbirni vodnik *The Julian Alps of Slovenia*, ki sta ga pri britanski založbi Cicerone leta 2005 objavila Justy Carey in Roy Clark. Gre za zelo nazoren, natančen vodnik, bogat s fotografijami in shematičnimi zemljevidi.

Leta 2014 je pri Mladinski knjigi iz Ljubljane izšel prevod izbirnega vodnika Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe Helmuta Langa. Gre za zelo lepo opremljeno knjigo z bogato vsebino, ki izraža avtorjevo veliko ljubezen do slovenskih gora. Na koncu bi rad posebej opozoril na legendarni vodnik *Alpi Giulie, italiane e slovene*, ki ga je leta 1974 v okviru znane zbirke Guida dei Monti d'Italia CAI-TCI objavil vsestranski alpinist in gorniški pisec Gino Buscaini. Vodnik, ki se ga danes žal ne



**Mladinska knjiga
ZALOŽBA**



Knjižni program Mladinske knjige Založbe je namenjen širokemu občinstvu in to velja tudi za vodnike. Pri izbiri vodnikov se tako osredotočamo predvsem na vsebine, ki so privlačne za zainteresiranega slehernika, povprečnega izletnika oziroma pohodnika in seveda družine. Za pisanje ali prevajanje vodnikov velja isto kot za pisanje oziroma prevajanje vsakršnih kakovostnih priročniških del: potrebni so dobro poznavanje materije, zanesljivost virov in veliko natančnosti. Zadnja leta v založbi izdamo dva do tri vodnike letno in za zdaj bo tako tudi ostalo.

Bojan Švigelj



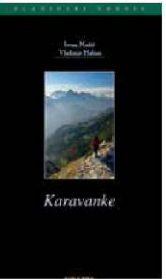
da več dobiti v prosti prodaji, je bil sicer prvenstveno namenjen alpinistom, vendar so v njem tudi številni opisi označenih pristopov do koč in vrhov. Kar dolgo časa je bil vodnik kot neka biblija, posebno za zahodne Julijce, ki so v njem obdelani

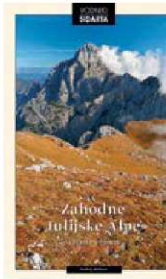
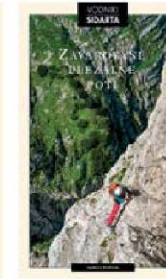
bolj detajlno od ostalega gorstva. Gre za vrhunsko delo izkušenega avtorja, ki je objavil tudi številne vodnike s področja Mont Blanca, Peninskih Alp, Monte Rose, Ortlerja, Dolomitov in svoje "druge domovine" – ljubljene Patagonije. ●

Na prodajnih policah knjigarn lahko najdemo veliko kakovostnih vodnikov Planinske založbe, njen paradni konj pa so enciklopedični vodniki.
Foto: Vladimir Habjan







Smo gorniška založba in vsi sodelujoči ali kakor koli vpeti v delo pri založbi plezamo, smučamo, kolesarimo, hodimo po hribih, potujemo in smo tako ali drugače povezani z aktivnostmi, ki so danes zajete s pojmom *outdoor*. Poskušamo izdajati knjige, ki bi jih kot uporabniki sami radi imeli na svojih knjižnih policah. Ker moramo s knjigami tudi preživeti, včasih kakšna knjiga s seznama želja tam tudi ostane. Izdaja vodnikov je veliko kompleksnejša in izvedbeno zahtevnejša in dražja. Pomemben je avtor, ki mora biti poznavalec na svojem področju, tako kot preostali sodelujoči, ki prispevajo zemljevide, skice, fotografije, strokovne uvode ...

V založbi veliko pozornost posvečamo tudi posodabljanju in popravljanju ponatisov, saj tako rekoč nobena knjiga ne gre zgolj v ponatis brez popravkov in ponovnega branja. Trenutno pripravljamo štiri temeljito prenovljene izdaje vodnikov, od novosti pa naj ta hip izdam samo, da pripravljamo vodnik po alpskih vrhovih Habjana in Mušičeve ter nadaljevanje Peternejvega turnosmučarskega vodnika po avstrijski Koroški. Naslova sta še dva, ki pa za zdaj ostajata znana samo najožjim sodelavcem. V pripravi so seveda tudi Alpski bojovníki, ki pa kot zvrst niso tema tega pogovora.
Ines Božič - Skok, Sidarta

Začetki vodniške literature na Slovenskem

Od monarhije do prvih povojnih let

Dušan Škodič

Prvi koraki so vedno najtežji, pa naj bo to mišljeno dobesedno ali metaforično. A pri naši vodniški literaturi bi lahko zatrdil, da se je hoja pravzaprav začela s skokom in se šele kasneje umirila v hojo. K temu je prispevalo dejstvo, da našim piscem tega ceha ni bilo treba na novo "izumljati", saj so se lahko zgledovali po vodnikih, ki so jih razvite alpske države v tistih časih že pridno izdajale.

Pred izdajo prvega planinskega vodnika v slovenščini so seveda morali biti izpolnjeni določeni pogoji, ki jih do tedaj ni bilo. Mislim predvsem na dovolj velik trg, ki bi kupoval tovrstno literaturo, da bi si jo založniku sploh splačalo izdajati. V prvih letih po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva (SPD) namreč ta pogoj še zdaleč ni bil izpolnjen. SPD je v prvih letih štel le nekaj sto članov, njegovo poslanstvo pa je bilo tedaj bolj kot v razmah planinstva usmerjeno v ohranjanje "slovenskega lica" naših

gora, ki so jih skušale tedanje nemške sekcije ponemčiti. Zato je v času do prve svetovne vojne v smislu potrebe po planinski literaturi v dobršni meri zadovoljil kar *Planinski vestnik*, ki je objavljale opise planinskih tur, kot so jih doživeli in opisali posamezniki. Kar seveda ni bilo vedno uporabno, saj imajo ljudje različno razvit smisel za opisovanje ... Do premika je prišlo po končani prvi svetovni vojni, ko je nemška nevarnost izginila in se je dejavnost SPD lahko usmerila tudi v športno in estetsko udejstvovanje, kar je sprožilo množičnost,

pojavil pa se je tudi novi jugoslovanski trg. Tako so se v letih med obema svetovnim vojnama pojavili trije pomembni avtorji, ki jih lahko štejemo za začetnike pisanja slovenskih planinskih vodnikov.

Korak pred svojim časom

Rudolf Badjura (1881–1963), nekdanji drenovec, naš prvi smučarski učitelj in organizator velja tudi za očeta slovenske planinske vodniške literature. V *Vestnik* je začel dopisovati že pred prvo vojno, a njegova pisanja so bila predvsem s fotografijami opremljena razmišljanja o smislu hoje v gore, tudi pozimi, ko je med ljudmi še veljalo reklo, da: vsak pošten in "zadovoljan Kranjec" ta čase raje za pečko pridno vince pije in tobak

Nekaj Badjurovih vodnikov
Foto: Emil Pevec



100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

Strani Badjurinih vodnikov so primer podajanja zgoščenih informacij, ki jim še danes težko konkurira celo spletno brskanje.

kadi, hribolazec pa gre od doma na kolodvor najraje po najkrajši možni poti, da bi se ljudje ne krohotali nenavadni prikazni v človeški podobi – turistu s cepinom.¹

Da se bo iz njega razvil tak pisec vodnikov, iz teh člankov ni bilo slutiti, čeprav je to dejansko že počel in leto pred začetkom vojne, 1913, izdal vodnik z naslovom: *Na Triglav, v kraljestvo Zlatorogovo!* Opremljen je bil s fotografijami, zemljevidom in načrtom železniške povezave. Šele tu spoznamo, s kom imamo pravzaprav opravka. Badjura je namreč leta 1910 postal uradni član Deželne zveze za pospeševanje tujskega prometa na Kranjskem in se je svojega dela lotil izredno temeljito, svojo priložnost pa je spoznal predvsem kasneje, po razpadu monarhije, v vstopom Slovencev v novo nastalo Jugoslavijo. Novemu trgu je želel v vsem sijaju predstaviti lepote svoje domovine. Zato je leta 1922 izšel še prevod v srbohrvaščini.

Badjura je bil plodovit pisec planinskih (in poleg njih tudi raznih turističnih) vodnikov. *Pohorje* (1924), *Kozjakovo pogorje* (1927), *Zasavje* (1928), *Sto izletov po Dolenjskem, Gorenjskem in Notranjskem* (1930), *Izleti po Karavankah* (1932), *Zimski vodnik po Sloveniji* (1934). Podrobneje bom omenil le *Jugoslovenske Alpe. Slovenija*. (Jugoslovanske Alpe. Slovenija) iz leta 1922. Vodnik je izšel v srbohrvaščini, namenjen torej predvsem za razvoj turistovskega prometa obiskovalcev iz novo nastale kraljevine,

v katero smo se Slovenci komaj dobro vključili. Tiskan je bil v malem A5 formatu in z več drobnimi tipi pisave že skoraj spominja na brevir (molitvenik), ki na kar 514 straneh prinaša skoraj nepredstavljivo količino podatkov. Badjura si je ta vodnik zamislil zelo na široko; turist naj bi si že doma pripravil načrt izleta, ki ne bi obsegal samo vzpona na goro, ki je v tem primeru postal zgolj pika na "i". S popotnikom se namreč avtor ukvarja na njegov celotni poti do izhodišča, ga spotoma vabi k znamenitostim, opozarja na zanimivosti, poučuje o zgodovini krajev, celo seznanja z navadami lokalnih ljudi in mu svetuje, kam naj se obrne, kje poje kosilo, prespi ali se okopa v toplicah. In ko ga nato pelje z eno od oblik javnega prevoza, za katere v vodniku najde vse potrebne informacije, skozi neki kraj, iz vodnika mimogrede izve, s čim se tam ukvarjajo, katera industrija je razvita in če imajo v bližini morda še rudnik premoga, ob bralec našel celo detaljne podatke o rudniku, zaposlenih, kalorični vrednosti premoga in vse pripadajoče geološke posebnosti. Skratka, ta Badjurov vodnik je še danes izredno zanimivo branje, v katerem kljub današnjim neskončnim možnostim spletnega brskanja znova in znova naletimo na podatke, za katere nismo še nikoli slišali.

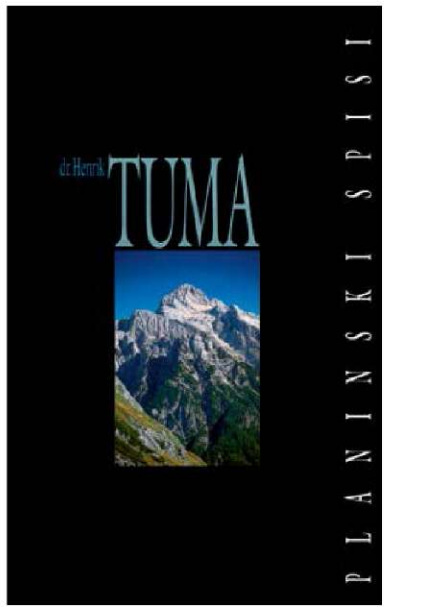
Kako je en človek sploh lahko prišel do tako neverjetne količine podatkov, bi bila lahko morda celo največja uganka, a poleg pridnosti je Badjura vsekakor imel mrežo dobrih pomočnikov, ki si jo je ustvaril tudi z vabili v *Planinskem vestniku*, kjer je vljudno vabil vse rodoljube, ki bi želeli s poznavanjem svojih krajev kakovostno prispevati k izpopolnitvi njegovih vodnikov. Kljub vsemu pa je treba priznati, da je s tem vodnikom storil skok, ki je za desetletja presegal

korake, s katerimi se je sicer razvijala tovrstna literatura.

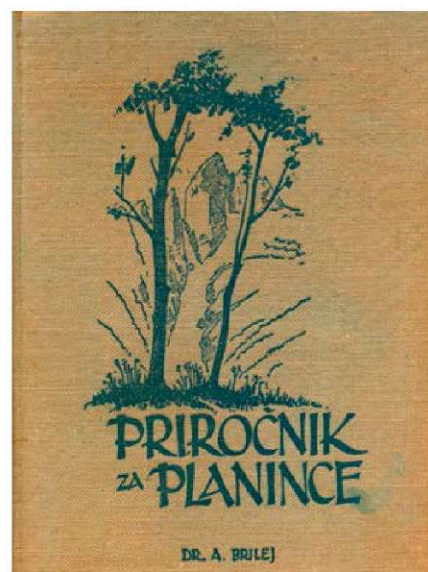
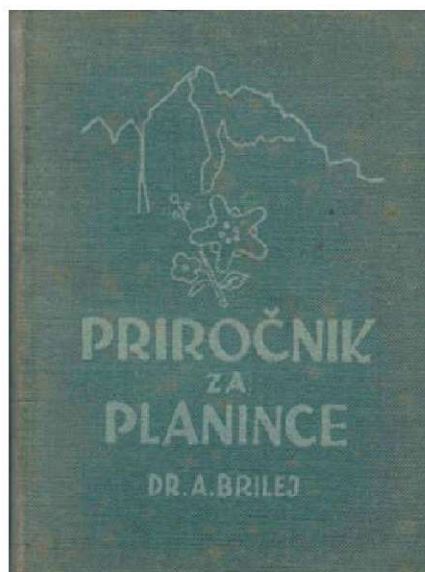
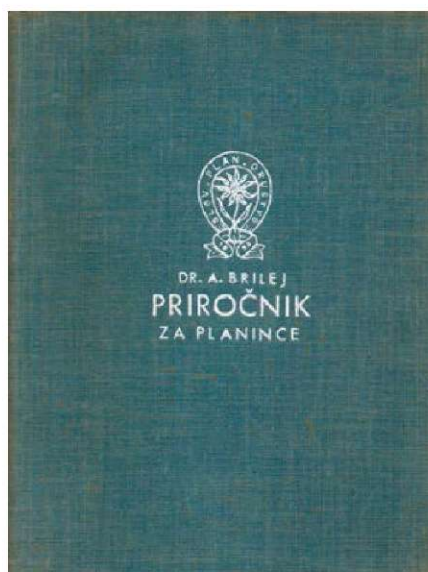
Za konec naj le še omenim avtorjevo največjo strast, smučanje. Badjura se je z njim spoznal pri vojaki in ga je popolnoma prevzelo, zato ni čudno, da je pisal tudi priročnike za učenje smučanja (*Smučar*, 1924) in turnosmučarski vodnik (*Zimski vodnik po Sloveniji*, 1934).

Vsestranski odvetnik, ki nam je ohranil stara imena

Henrik Tuma (1858–1935), pravnik, politik, publicist in alpinist, je svoj prvi opis planinske ture v *Planinskem vestniku* objavil leta 1905 (Rombon) in postal neumoren popisovalec svojih planinskih podvigov, ki jih je večinoma opravil v spremstvu domačih vodnikov. Tuma je zaradi svoje napredne skalahke miselnosti in opisov zahtevnih vzponov v tistem času že veljal za "veleturista" (alpinista). Znan pa je bil še po nečem, namreč, da je



¹ Zima v planinah, Rudolf Badjura, Planinski vestnik 1912, št. 1, str. 1–7.



na vseh svojih poteh načrtno raziskoval imenoslovje gora, spraševal najzanesljivejše domačine in si vse ugotovitve tudi natančno zapisoval. Njegovi planinski in alpinistični opisi so prijetno branje planinskih raziskovanj po celotnih Julijcih in širše, v katerih natančno popisuje vse pristope in prehode ter značilnost pokrajine in razgled z vrhov, zato z njimi lahko še danes brez težav razberemo potek tur. Večina njegovih spisov je leta 2000 izšla v knjigi *Planinski spisi* pri založbi Tuma.

Premalo znani urednik Planinskega vestnika

Arnošt Brilej (1891–1953), pravnik, planinski organizator in publicist, je prevzel urednikovanje *Vestnika* viharnega leta 1941. Že pred vojno je v *Planinskem vestniku* izšlo nekaj njegovih lepih potopisov in doživetij z gora, s katerimi je tudi v letih vojne, ko je revija izhajala v zelo okrnjenem obsegu in malem številu aktivnih avtorjev, kot urednik sam uspešno popolnjeval vsebino. Na področju planinstva je leta 1939 izšel *Priročnik za planince*, ki ga je izdalo Osrednje društvo SPD. Šlo je v prvi vrsti za zbirko zakonitih določil, podatkov in navodil za člane SPD, ki jih je Brilej zbral kot tedanji tajnik Osrednjega društva in Glavnega odbora SPD. Zelo zainteresirana planinska javnost je po vojni težko pričakovala novi *Priročnik za planince*, ki je izšel leta 1950. Naklada 8000 izvodov je bila daleč premajhna in je bila v hipu razgrabljena, zato si je PD Ljubljana Matica tedaj "po planinski liniji" izposlovala še drugi ponatis za 6300 izvodov. Naslov vodnika je bil začuda popolnoma enak kot pri

prvi predvojni izdaji, čeprav gre dejansko za popolnoma različni deli.

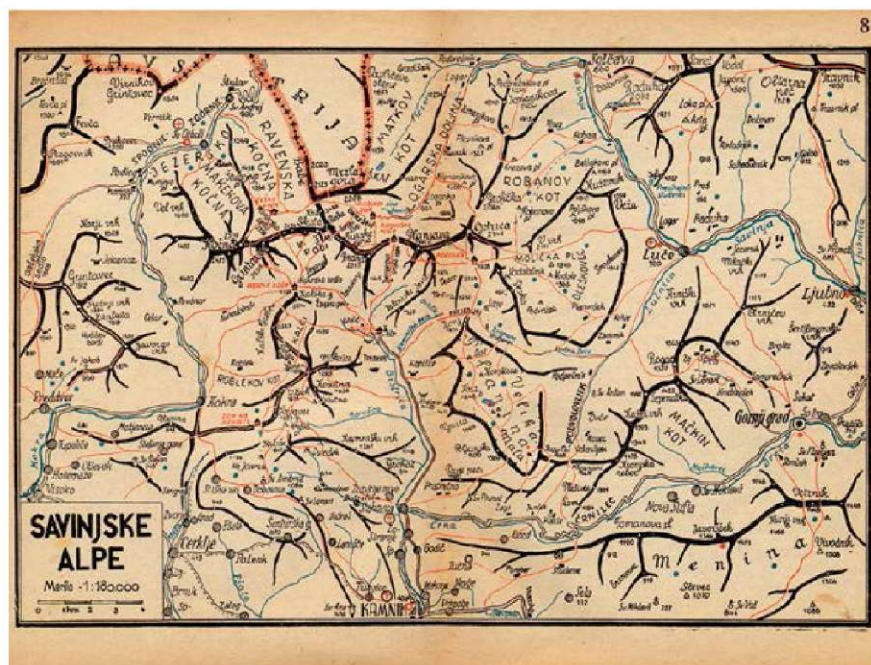
Le na začetku avtor opiše delovanje društev in organizacijo planinstva, v nadaljevanju pa je to pravi izčrpn planinski vodnik z vsemi opisi koč in poti ter pripadajočimi zemljevidi. Izšel je v žepnem formatu na 332 straneh, opremljen z risbami vseh tedanjih planinskih postojank in z 31 značilnimi grebenskimi zemljevidi, ki jih je izrisal Vilko Mazi.

Še posebej težko je bil ta vodnik pričakovan tudi zaradi tega, ker je zajel gore na Primorskem, ki so v medvojnem obdobju pripadle Italiji in jih Badjura v svojem vodniku ni mogel zajeti, zato so bile med našimi planinci zelo slabo poznane. Po drugi strani je do tedaj Badjurin vodnik že zdavnaj pošel in

popolnoma razumljivo je bilo tako veliko povpraševanje.

V zadnjem delu vodnika je sledila vrsta napotkov za varno hojo v gore in kopica uporabnih nasvetov. Mirno lahko rečem, da je ta Brilejev vodnik v povojnih letih s seboj v nahrbtniku prenašala večina planincev, še danes ima svoje mesto na marsikateri knjižni polici planinskih navdušencev. Če naredimo še primerjavo z Badjuro, bi lahko rekli, da je Brilej naredil izdelek nekoliko primernejši za v nahrbtnik, Badjura pa za na knjižno polico. Oba pa sta bila presežek svojega časa in imata še danes veliko vrednost. ●

Podpis: Prepoznavne grebenske zemljevide za Brilejev *Priročnik za planince* iz leta 1951 je izrisal Vilko Mazi.



Dolga in pestra pot do sodobnega vodnika

Enciklopedični in izbirni planinski vodniki slovenskih gora

Irena Mušič Habjan

Pisanje vodnikov je vedno bolj kot ne težka naloga. Na več kot sto straneh strnjene besedila avtor predstavlja gore, opise poti na njih, izhodišča in koče ob poti, doline in značilnosti gorovja, ki ga opisuje, ... V ozadju pa se skrivajo neštete verzije s popravki besedila, dnevi, ki jih je avtor presedel ob pisanju, ure in dnevi na turah, ki jih je moral opraviti, nenehno preverjanje podatkov, sodelovanje z lokalnimi poznavalci tudi zato, ker avtor včasih ne zmore sam prehoditi vseh poti in variant poti, uredniško delo, lektorski in korektorski popravki, izbira fotografij ... Končno delo je po velikosti manjša tiskana knjižica, ki v sebi skriva obilo znanja, védenja in ljubezni do gora.

Enciklopedični vodnik po slovenski transverzalni poti

Prvi slovenski enciklopedični planinski vodnik *Po slovenskih gorah s podnaslovom Vodnik po planinski transverzali* je izšel leta 1958. Namen izdaje je bil približati planincem lepote gorate Slovenije od Pohorja do morja, ne samo tiste, ki so ljudem najbližje, kot je zapisal uredniški odbor na začetku knjižice, temveč tuje

in nepoznane. Odbor so sestavljali Vilko Mazi, France Planina in Cene Malovrh, opise pa je prispevalo 22 avtorjev, med njimi Vlasto Kopač, Pavel Kunaver, Marjan Lipovšek, Ivan Šumljak, Viktor Vovk. Avtorji so popisali posamezne etape transverzale, ki je bila dokončana 1. avgusta 1953. Lep dodatek vodniku je pet strnjenih skic razgledov z Rogle, Raduhe, Storžiča, Krna in Slavnika, 22 preglednih

in ličnih enostranskih zemljevidov, ki jih je narisal Vilko Mazi, ter naslovni barvni dvostranski zemljevid z rdeče obarvano črto transverzalne poti in številkami etap ter značilnim logom ter številko 1.

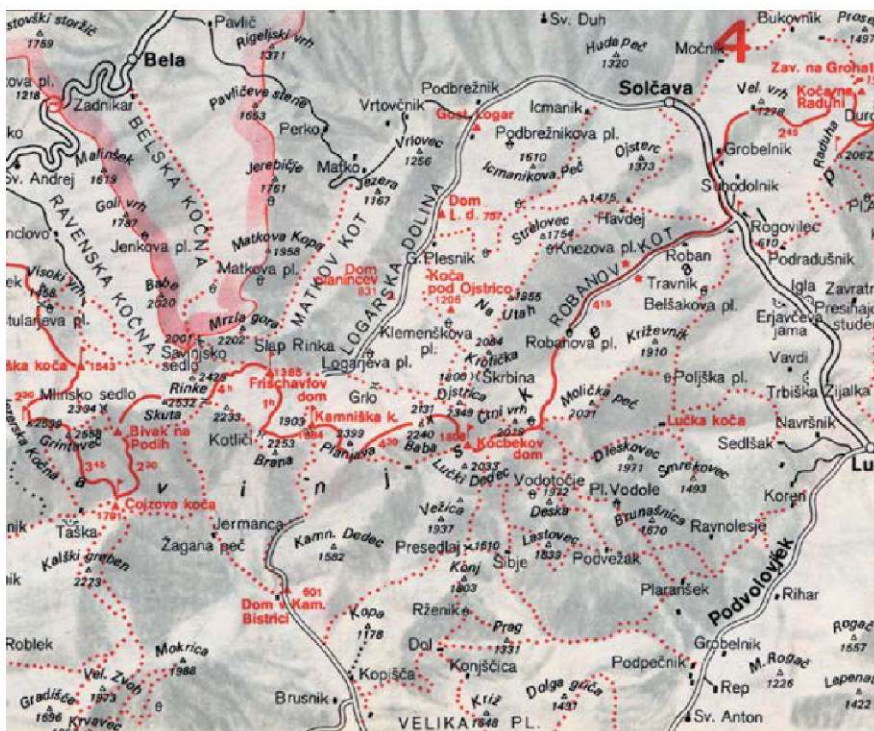
V posamezni etapi je opisana pot na vrh, razgled in zanimivosti ob poti, planinska koča (skrbnik, nastanek, kapacitete, dostopi, razgled, lokalne zanimivosti, kot je npr. opis ravnice pod Kamniškim sedlom, ki jo danes napačno naslavljamo Pri pastirjih: "Pred zadnjo vojno je v bajti Na stanu vedril brezjanski pastir, vardeval trop ovac in nekaj repov govedi." ...), seznanimo se lahko tudi o sestavi tal, rastlinstvu, živalstvu ... Poleg opozoril o poti se najde tudi kakšna kritična beseda o kulturi med planinci: "Na Ojstrici je vpisna knjiga in štampljka, če je seveda ni vtaknil v žep kak nekulturni tip, ki se s svojimi umazanimi nagoni vriva v vrste planincev." Na koncu je dodan seznam poti z urami in žigom in dodatna literatura. Očitno je tudi Planinska založba v tistih časih delovala "tržno", saj so na zadnjih šestih straneh tudi polstranski oglasi.

Drugo, popravljeno in popolneno izdajo je uredil Vilko Mazi in je izšla leta 1964, tretjo pa leta 1969 Franc Vogeltnik.

Vsebinsko in zemljevidi so v obeh izdajah ostali (skoraj) enaki, so pa nekatere opise napisali novi sodelavci. Dodatek k obstoječemu vodniku je *Zasavska planinska pot od Kumrovca do Kuma*, avtorjev Vitka Jurka in Francija Goloba in urednika Stanka Hribarja. V uvodu k tej poti je vstavljen zložen zemljevid, modre platnice je zamenjala zelena barva.

Četrto, popravljeno izdajo z naslovom *Vodnik po slovenski planinski poti* leta 1974 in njen ponatis 1979 in peto izdajo iz leta 1984 je uredil uredniški odbor Tomaž Banovec, Stanko Klinar, Marijan Krišelj, Tine Mihelič, Darinka Petkovšek in Peter Soklič ter šesto iz leta 1988 uredniki Tomaž Banovec, Stanko Klinar, Franci Savenc, Janez Porenta, Darinka Petkovšek





in France Malešič. Vodniki vsebujejo popravke in tudi dodatek Razširjene poti z obveznimi in neobveznimi točkami, ki predstavljajo točke, ne pa med sabo povezane poti. Na koncu vodnika so enostranski etapni zemljevidi že z bolj izraženim reliefom površja. V šesti izdaji so pomembne dopolnitve poti v Karavankah, na Pohorju in na Primorskem zaradi bolj prostega gibanja na meji. Sedma izdaja vodnika avtorja Jožeta Dobnika je doživela celovito prenovo, saj med drugim zajema precejšnje spremembe poti tudi na terenu, ki jo je PZS oz. njen upravni odbor leta 1991 preimenoval v Slovensko planinsko pot. Vodnik vsebuje opise poti, vrhov in koč, seveda ne manjka zgodovinskih orisov dolinskih izhodišč, npr. Maribora, in obvezen podatek tega in prejšnjih vodnikov, kje se nahaja žig za dnevnik Slovenske planinske poti. V vodniku ne zasledimo več (črno bele) fotografije vponke s klinom in Stene v ozadju, ki je krasila prejšnje izdaje, so se pa pri založbi potrudili in vodnik obogatili z vmesnimi barvnimi fotografijami in s podpisi na koncu vodnika. Ravno tako naslovno in zadnja stran trdih platnic krasita barvni fotografiji in obvezni zemljevidi. Poleg tega v tem vodniku ni več navodil za hojo ob državni meji, ki so se pojavila v vodniku leta 1974. Že čez štiri leta je izšla druga (1998), z nekaj manjšimi popravki dopolnjena izdaja, kot tudi slikovno prenovljena. Novost so zanimive perorisbe koč avtorja Antona Rojca, ki jih zasledimo v posebnem vodniku *Razširjena slovenska*

planinska pot (vsebuje posamezne točke) Jožeta Dobnika iz leta 1993, leto preden je izšla nova izdaja *Slovenske planinske poti*. Vodnik je opremljen z zemljevidi brez vmesnih barvnih fotografij, sta pa naslovnica in zadnja stran natisnjeni v barvah na trdih platnicah. Serijo vodnikov *Slovenske planinske poti* trenutno zaključuje izdaja iz leta 2012 Andraža Poljanca in Milenka Arnejška - Prleta. Vodnik modernejšega videza vsebuje poleg obveznih podatkov o poti, kočah in znamenitosti ob poti in izhodiščih, dostopih, ki so tudi oblikovno rešeni tako, da jih takoj prepoznamo, še kategorizacijo zahtevnosti poti, čeprav to avtorjema ni uspelo v celoti narediti. Žal so fotografije v vodniku tiskane na isti gramaturi papirja, kot je tekst, zato barvno ne pridejo v celoti do izraza. Da pa v vodniku ne beremo le tehničnih opisov poti, nas avtorja razveselita tudi z opisom: "Na vodoravni stezici si veselo zažvižgamo, vedoč, da nas do Podkrajja čaka samo še sestop."

Enciklopedični vodniki po treh glavnih gorovjih

Prvega med njimi *Karavanke* je Stanko Klinar spisal leta 1971 (1. izdaja, leta 1975 2. izdaja) in opisuje *Karavanke*, za katere se planinci niso kdove kako zanimali in ga v spremni besedi opiše kot "priznano lepo izletniško pogorje". Z njim, ker je pač prvi med podobnimi, avtor uvaja določene stalne rubrike: Uvodni del (Splošno o *Karavankah*: ime, obseg, naravne znamenitosti, prebivalstvo,

zgodovina, začetki planinstva ...) in Praktični napotki (koče, poti, zemljevidi, literatura, oprema, imena, navodila za uporabo vodnika, oznake težavnosti, GRS, ureditev gibanja v obmejnem pasu ...), Dostopi, doline, predlogi za ture, Koče, prehodi, vrhovi, Dodatek in Abecedno kazalo. Avtor je pri svojem delu naletel na različna poimenovanja iste gore, ipd., zato v uvodnem delu posebej razloži, zakaj se je odločil za samo eno ime, če je bilo možnih več, včasih doda tudi izgovorjavo domačinov. V drobnem tisku doda tudi plezalne vzpone. Uvedeno je že posebno številčenje (obrobne številke) v vodniku, saj iz abecednega kazala lahko na osnovi iskane besede s številko poiščemo pot, koč, goro – kar pa niso številke strani. Vodnik vsebuje pregledne eno ali dvostranske barvne zemljevide smiselno po območjih in za popestritev nekaj črno-belih fotografij. Izvirnosti in popestritve besedila avtorju ne manjka: "Viharniki, okljudani od žoln, molče molijo kvišku od strele osmojene gole vrhove, drugi drevesni orjaki z groteskno grčavimi vejami ležijo vseprek razmetani kot rop trohnljivosti požrešne", zakaj odkar planine propadajo, nihče ne spravlja lesa po teh višinah." Tretjo, dopolnjeno in popravljeno izdajo je Klinar pripravil leta 1983. V njej ni več zemljevidov, podrobno so zapisani in v fotografije vrisani plezalni vzponi, npr. v Cjajniku in Košutniku turnu, ki so bili v prejšnjih izdajah le opisani. V uvodu posebno skrb namenja gospodarskemu izkoriščanju gorovja in izdelavi gozdnih cest, ki velikokrat spremenijo podobo in potek poti, ter imenoslovju, saj se (očitno) ne zavedamo narodnostnega pomena urejenih in zapisanih zemljepisnih imen, še posebej na državni meji. Na koncu je še nekaj predlogov za turnosmučarske ture. Četrta, skoraj v celoti na novo napisana izdaja *Karavank* je izšla leta 1997. Po vzorcu ostalih vodnikov tega desetletja je že v barvni izvedbi (naslovnica, zadnja stran in vmesne fotografije), turnih smukov in plezalnih vzponov ni več, saj avtor predlaga za alpiniste vodnik Hansa M. Tuscharja, dodane so perorisbe planinskih koč Antona Rojca. V tej izdaji je avtor dopisal razlage nekaterim imenom, npr. za Cjajnik. Tudi to izdajo je, kot prejšnje tri, uredil Franci Savenc. V oblikovnem (zunanjem) slogu enciklopedičnih vodnikov novega tisočletja pri PZS je leta 2010 izšla prva izdaja *Klemen Janše* pod uredništvom Andreja Mašere. Kazalo je ostalo bolj ali manj enako kot prej. Navodil za gibanje ob državni meji ni več zaradi pristopa Slovenije leta 2007

v šengensko območje. Za pomemben dodatek velja podatek o zahtevnosti poti, ki je v tej izdaji zapisana za vsako pot, tudi za brezpotja v besedilu z manjšo velikostjo črk. Avtorju perorisb planinskih koč Antonu Rojcu se je pridružil Jadran Lesnibat. Oblikovno ostaja enak ostalim vodnikom po letu 2000 (barvna naslovnica, notranje večinoma polstranske barvne fotografije).

Že dve leti po izidu Klinarjevih *Karavanke* so prišle na vrsto Kamniško-Savinjske Alpe. Zahtevnega projekta se je lotil Peter Ficko in leta 1973 je izšel vodnik *Kamniške in Savinjske Alpe*, leta 1977 druga izdaja, tretja popravljena in dopolnjena izdaja leta 1982 in četrta leta 1983. Prve tri je uredil Milan Cilenšek, zadnjo Ciril Velkovrh. V vseh treh izdajah je značilno, da avtor pri opisu poti uporablja za npr. markirana pot, odcep, razpotje, smerna puščica ... torej povsod tam, kjer je potrebna pazljivost pri orientaciji oz. je pomembno za nadaljnje orientiranje, besede v razširjeni obliki oz. v četrti izdaji so to v poševni kurzivi, da nam pri branju to takoj pade v oči in smo pozornejši. V opisih je precej dodatnega besedila o naravnih zanimivostih ob poti, glede gospodarstva, arhitekture, zgodovine planinstva, ipd.: "V ozkem žlebu, ki ga prečka markirana pot, je izvir studenčnice, ki nikdar ne presahne. Voda prihaja iz skrilavih plasti, ki z vseh strani na določenih mestih gradijo Vežico." Kazalo je podobno kot pri ostalih vodnikih. V prvi izdaji je nekaj vmesnih dvostranskih zemljevidov po izbranih območjih, prisotne so enostranske črno-bele fotografije, v drugi in tretji popravljene in dopolnjene verziji so zemljevidi "izginili". V tretji in četrti izdaji je avtor dodal še citate, utrinke, kot jih imenuje avtor, iz literarnih del Pavla Kunaverja, Toneta Škarje, Prežihovega Voranca, Matjaža Kmecla, ... v katerih "nastopajo" gore, ki jih vodnik opisuje. V četrti in zadnji Fickovi izdaji vodnika je manjša novost, in sicer dvostranska fotografija Storžiča, Kočne in Grintovca

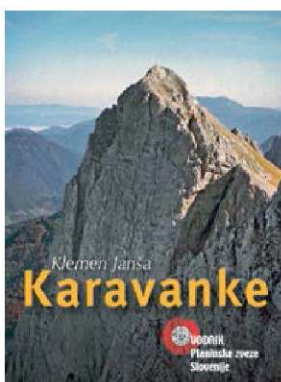
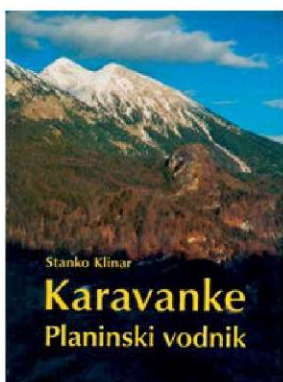
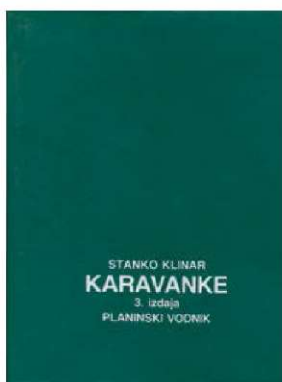
(v enotni modri barvi) na notranji strani sprednje platnice in pregledni zemljevid z lego opisanih skupin gorovja na zadnji strani platnice.

Najnovejši vodnik je na zadnjo izdajo čakal več kot deset let. Leta 2004 so Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec in Andrej Stritar z urednikom Francetom Malešičem pripravili *Kamniško-Savinjske Alpe*. Vodnik vsebinsko sledi predhodnim izdajam. Zaradi več avtorjev so v kazalu zraven posameznega poglavja zapisana tudi njihova imena, podobno kot v prvih vodnikih slovenske transverzale *Po slovenskih gorah*. Dodana je še skupina Dobrče, ni več preglednih zemljevidov, so pa vstavljene Rojčeve perorisbe koč in vsi opisi poti imajo poleg kategorizacije zahtevnosti poti (nezahtevna, zahtevna, zelo zahtevna ...), tudi za brezpotja in neoznačene poti, ki je v prejšnjih izdajah še ni bilo.

Največje število izdaj vodnikov je doživel vodnik *Julijske Alpe*. Prvo izdajo leta 1974 in drugo leta 1978 avtorjev Tineta Miheliča, Darinke Petkovšek in Toneta Strojina je uredil Franci Savenc. Zaradi razširjenosti gorovja so Julijske Alpe zadnje "prišle na vrsto", v osnovi se vodnik "naslanja" na gradivo, ki ga je pred letom 1971 zbral Tone Strojina, kasneje pa dopolnila Darinka Petkovšek. Vsebinsko in oblikovno sta vodnika iz leta 1974 in 1978 enaka, sledita kazalu predhodnih ostalih vodnikov. Abecedno kazalo ima obrobne številke, ki jih imajo vsi enciklopedični vodniki razen *Slovenska planinska pot*. Tretja, dopolnjena izdaja vodnika je izšla leta 1985 z vrsto popravkov in novimi opisi, ki so jih prispevali planinci in uporabniki vodnika, dodani pa so še opisi dolin, grebenov in vrhov nad Rezijo in Tersko dolino (avtor Stanko Klinar). V četrti, popravljene verziji vodnika (1992) je kot avtor samostojno naveden Tine Mihelič, grebenske skice na sprednji platnici in v notranjosti, ki so novost v tem vodniku, je narisal Miro Črnivec,

perorisbe pa Anton Rojs, ki so prvič v tej izdaji. Tudi črno-bele enostranske fotografije Jaka Čopa popestrijo veliko količino besedila. Avtor je ostal zvest tudi brezpotnim dostopom na vrhove, ne pa čisto vsem. Stanko Klinar je prispeval del *Muzci, Stolov greben in Matajur* na zahodu Julijskih Alp. V tej izdaji je Mihelič spremenil vrstni red območij, saj je Spodnje Bohinjske gore prestavil na začetek. V peti izdaji leta 1993 so novost panoramska skica Mira Črnivca, nekaj popravkov opisov, v šesti iz leta 1998 pa panoramskih skic in zemljevidov ni več, so pa črno-bele fotografije nadomestile barvne, ki tudi krasijo sedmo izdajo v letu 2003, ki je bila ponatisnjena leta 2009, takrat žal že brez Tineta Miheliča. Naj omenim manjšo pomanjkljivost, ki je prisotna v vodniku, in sicer kljub opozorilom glede zahtevnosti poti, v opisih poti niso zapisane tudi stopnje zahtevnosti, saj ima na ta način uporabnik vodnika takojšnjo informacijo, na katero turo se lahko odpravi glede na svoje sposobnosti. Seveda v knjigi ne manjka značilnih Miheličevih: "prava poslastica", "najprijetnejši sprehod", "Pot je izvrstno speljana!", "Pokrajina nas očara s svojo okamnelo resnobo.", "Zaslужil bi si več obiskal!", "prestižen cilj", "Pogled s samotne gore na dramatično martuljsko divjino je enkratni!", "Zaradi imenitnega sprehoda po vršnem grebenu se je izurjenemu gorniku vsekakor vredno potruditi sem gor.", ipd. Urednik pri vseh izdajah je bil Franci Savenc.

Zadnja enciklopedična vodnika po Julijskih Alpah, ki sta izšla leta 2015, sta vsebinsko in oblikovno drugače zastavljena. Celotne Julijske Alpe so razdeljene po gorskih skupinah in bodo tako v prihodnje tudi izhajale. Prva iz te serije sta *Julijske Alpe: Skupini Mangarta in Jalovca* avtorja Jožeta Draba in *Zahodne Julijske Alpe* avtorja Klemna Janše. Kazalo vsebine vodnika Jožeta Draba po uvodnih mislih obsega: Zasnovo vodnika, Pregledne fotografije, Izhodišča in doline, Koče, bivake in zavetišča, Vzpone na vrhove. Opisane so markirane in nemarkirane poti s kategorizacijo zahtevnosti, plezalne poti, normalni pristopi do II. težavnostne stopnje, dodane so GPS-koordinate izhodišč, vrhov in koč. Modro obarvani svetli pregledni zemljevidi pred besedilom imajo označene v vodniku opisane poti s pripadajočo obrobno številko, pregledni zemljevid je tudi na notranji strani naslovne platnice. Janševe *Zahodne Julijske Alpe* imajo podobno vsebinsko zasnovo kot Drabov vodnik, ravno tako je vsebinsko bogat z markiranimi in nemarkiranimi potmi, brezpotji, plezalnimi



potmi, vzponi do II. težavnostne stopnje, dodane so GPS-koordinate izhodišč, koč in vzponov ter začetni pregledni zemljevidi z vrisanimi potmi.

Drabov in Janšev vodnik sta oblikovno v skladu z novo celostno podobo Planinske založbe, velikost vodnikov je tudi po formatu večja od prejšnjih, platnice pa niso več plastificirane, temveč iz trdega papirja. Novost je tudi to, da na spletni strani <http://julijci.pzs.si> obstaja e-knjiga oz. začetni del vodnika *Julijske Alpe*. Uredniško delo je pri obeh tiskanih vodnikih opravila Mojca Stritar Kučuk.

Ostali enciklopedični vodniki Slovenije

Konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja je izšel *Vodnik po Posavskem hribovju* urednika Viktorja Pergarja (1978), ki je delo več avtorjev. Zasnova vodnika je klasična, na koncu so enostranski shematični zemljevidi z vrisanimi potmi. Marjan Pergar je leta 2004 napisal drugo, dopolnjeno izdajo vodnika z naslovom *Posavsko hribovje*. Vsebinsko se ne oddaljuje od izvirnika in je podobna ostalim enciklopedičnim vodnikom, opisane so markirane poti, nemarkirane pa prepušča planincem. Vodnik ima v skladu z zbirko barvno naslovnico (prva izdaja ima še enobarvno), notranje barvne fotografije in pregledni (barvni) zemljevid območja na notranji strani platnice naslovnice in perorisbe koč Antona Rojsa. Dve leti kasneje je izšel vodnik *Po gorah severovzhodne Slovenije* Petra Ficka (1980) pod uredništvom Milana Cilenška s črno-belimi fotografijami, eno shematsko skico gora, ki jih vodnik opisuje, in obrobno številko za lažje iskanje v vodniku ter klasičnim kazalom. Drugo, popravljeno in dopolnjeno izdajo več avtorjev sta uredila Milan Cilenšek in Viktorija Dabič in je izšla leta 2007. Kot je urednik Cilenšek navedel v spremni besedi, je zaradi dolgega trajanja pisanja vodnika marsikatera pot lahko bila že ob

izidu zastarela, uničena ... Veliko število avtorjev in podatkov je bilo verjetno težko uskladiti, saj je vodnik napisan na novo s podobno strukturo kot prejšnji in je dobra osnova za naprej. Vodnik krasijo barvne fotografije, shematski zemljevid gora in citati iz literarnih del nekaterih vidnih planincev na tem območju (Erna Meško, Maks Meško, Janko Glazer ...). Šele leta 1997 je izšel vodnik *Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras* kar 21 avtorjev, med njimi Karla Kocjančiča in Branka Bratoža ter urednika Milana Cilenška. Planinci na tem koncu Slovenije so nekoliko kasneje začeli nadelovati in markirati planinske poti, kot prizna Vladimir Ivančič v spremni besedi: "Planinci smo takrat priznavali le 'prave' ture – namreč v Julijce, Kamniške in Savinjske Alpe in Karavanke." Urednik priznava, da je bilo delo zahtevno, koordinacija med avtorji dolgotrajna, zaradi posebnosti tega območja je pripravil tudi slovarček manj znanih izrazov v primorskem narečju, vsebina pa standardna. Vodnik krasijo enostranske barvne fotografije, v besedilu pa so orientacijske točke (križišče, markacija, razpotje ...) tiskane razširjeno in nam pri branju takoj padejo v oči.

Čez tri leta so izšli *Polhograjski Dolomiti* Božidarja Lavriča, naslednje leto Škofjeloško in Cerkljansko hribovje Andreje Erdlen, pri obeh je bil urednik Marjan Bradeško ter leta 2012 še *Dolenjska, Bela krajina in Notranjska* Romana Mihaliča pod uredništvom Andreja Mašere. Vsi trije vodniki sledijo enotni zunanji podobi, krasijo jih barvne fotografije, vsebina pa kot običajno ne odstopa od predpisane za takšen tip vodnikov.

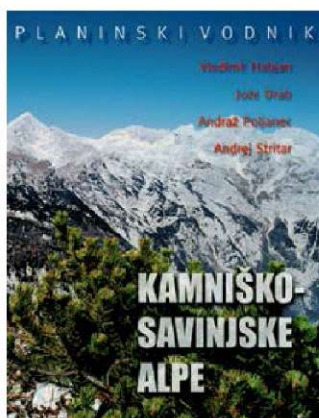
Še dva enciklopedična vodnika Planinske založbe naj omenim, in sicer *Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji* avtorja Jožeta Dobnika in *Turne smuke* Mira Črničva in Andraža Poljanca. Prvi je z naslovom *Vodnik po planinskih postojankah*

v SR Sloveniji izšel leta 1988 z enobarvno modro plastificirano naslovnico, risbami koč Antona Rojsa in celovito informacijo o posamezni koči. Vodnik vsebuje tudi podatke o bivakih in zemljevide v obliki priloge, kjer se kože in bivaki nahajajo. Vsebina se skozi leta, razen popravkov, ni menjala, le zunanji videz je zamenjala barvna fotografija in v notranjosti so vstavljene barvne fotografije. Do zadnje izdaje v letu 2007 je *Vodnik po planinskih kočah v Sloveniji* doživel pet izdaj.

Turni smuki Mira Črničva in urednika Francija Savenca so izšli leta 1985, vodnik pa je naslednik in razširjena verzija vodnika *Turni smuki – Julijske Alpe* Cirila Pračka iz leta 1972. Opisuje turne smuke Julijskih Alp, Karavank, Kamniško-Savinjskih Alp, Pohorja in nekaterih drugih območij, dodana je vsebina o snegu in ledu, o reševanju iz plazov in prvi pomoči zasutim, navodila za turne smučarje, o opreми in nekaj informacij o zemljevidih. Na koncu besedila so dodani pregledni zemljevidi, kjer so z modro črto označene turnosmučarske ture. Pri opisu ture je napisana težavnost, nevarnosti, čas dostopa in spusta, sezona smučanja in številka zemljevida na koncu vodnika. Poljančevi *Turni smuki* iz leta 2003 so barvni, vsebujejo nazorne fotografije z vrisanimi turnimi smuki, s poglavjem Navodila za uporabo vodnika pa nas seznanjajo, kaj rubrike pri posameznih opisih vzpona in spusta pomenijo. Na Poljančev vodnik so pri Planinski založbi glede na veliko porast in priljubljenost turnega smučanja v zadnjih desetletjih kar dolgo čakali.

Izbirni vodniki

Če vodilno mesto pri izdaji enciklopedičnih vodnikov zavzema Planinska založba, je to mesto pri izdaji izbirnih vodnikov v veliki meri "rezervirano" za založbo Sidarta. Tako je leta 1993 izšel prvi vodnik *111 izletov po slovenskih gorah* avtorja Andreja Stritarja. Vodnik večjega formata s trdimi platnicami, vabljivo fotografijo, tudi celostransko, in s 111 turami različne težavnosti, od nezahtevnih markiranih poti do zelo zahtevnih brezpotij in celo lažjih plezalnih smeri, je svojo priljubljenost potrdil še v naslednjih šestih izdajah, z zadnjo leta 2013. Kaj naj bi nas pritegnilo, da bi se odpravili na turo, izraža podnaslov k vsaki turi in zahtevnost poti, generalije poleg opisa vzpona in sestopa pa vključujejo: izhodišče, višinsko razliko, najprimernejši čas, težave, dolžino ture, vodnik in zemljevid. Besedila zaradi velikega števila izletov ni preveč, vodnik pa popestrijo tudi skice,





ki jih je narisal Jurij Kolenc, z vrisanim potekom ture.

Že naslednje leto je izšel (turistični) vodnik Andreja Stritarja *Izleti po ljubljanski okolici* (1994, 2000), tokrat v manjšem formatu s črnimi platnicami, manjšo naslovno fotografijo in zgornjo barvno pasico z nazivom Izletniški vodnik.

Izjemoma omenjam ta vodnik, ki sicer ni planinski, je pa prvi v seriji vodnikov, ki so v skoraj dveh desetletjih s knjižnih polic prepoznavno vabili bralce in uporabnike k nakupu in uporabi.

Leto kasneje sta izšla vodnika *Grintovci – Južni pristopi* Andreja Stritarja (1995) in *Julijske Alpe – Bohinjske gore* Tineta Miheliča (1995, 1998, 2001, 2004).

Oba s privlačnimi fotografijami tudi uvodno dvostransko, z zelo podobnimi generalijami kot v *111 izletih* in *50 izletih*, ... vendar pa že z več uvodnega besedila k posamezni turi. V uvodu pred opisi izbranih tur najdemo podatke o značilnosti izbranega območja, ki ga vodnik opisuje (geografski oris, varstvo narave, o imenu ...), o zasnovi vodnika, praktičnih napotkih (oprema, nevarnosti, ...), zbrane so planinske kočice ali bivaki ob poteh z risbami Antona Rojca in njihovim informacijami. Medtem ko je skice v Stritarjevem vodniku narisal Jurij Kolenc, je pri Miheličevem vodniku sodeloval Danilo Cedilnik. Mihelič kot edini avtor pri opisih uporablja prvo osebo ednine in ne morem si kaj, da ne bi zapisala stavka, ki je značilen zanj: "Gori naj te ne bo sram zavriskati, saj si se znašel na prelepi trati, kjer se lahko nagledaš tako gorenjskih kot primorskih prostranstev." Stritar je leta 2003 napisal *Kamniško-Savinjske Alpe*, razširjen vodnik, ki ne opisuje le južnih pristopov kot vodnik iz leta 1995, pač pa se poda tudi na severno stran in nam v dodatku odkrije še nekaj zanimivih večdnevnihtur, med njimi neoznačene poti iz Matkovega v Robanov kot.

Vsakoletni izid založba nadaljuje z vodnikom *50 zavarovanih plezalnih poti* Andreja Mašere (1996, 2000), tudi s

potmi onkraj meje, v Zahodnih Julijskih Alpah in na Koroškem. Nova izdaja vodnika z dodanimi petimi zavarovanimi plezalnimi potmi je izšla leta 2011.

Vodnik je sicer še vedno istega formata, ima pa veliko naslovno fotografijo z bež obrobo in posodobljeno notranjo postavitev. Z novo obrobo platnic značilno odstopajo od prejšnjih črnih. Avtor v tem vodniku uvaja svojo lestvico težavnosti za zavarovane plezalne poti (P1-P6 in naprej), na prvi in zadnji notranji naslovni strani je zemljevid z oštevilčenimi turami. Vodnik je bil preveden v nemščino in izšel pri založbi Styria iz Gradca. Ker ves čas nastajajo nove težke in krajše športne zavarovane plezalne poti, npr. v Cjajniku, Košutnikovem turnu, pod Češko kočo, Gonžarjeva peč ... je leta 2015 izšla nova dopolnjena izdaja vodnika *Zavarovane plezalne poti* istega avtorja že z 62 turami. Tudi pri izdajah vodnika o zavarovanih poti je skice risal Danilo Cedilnik.

Če nadaljujemo po časovnici, je leta 1997 izšel drugi del Julijskih Alp, *Julijske Alpe – Gore nad Sočo* Andreja Stritarja (1997, 2006) s 60 turami, od nižinskih do zelo zahtevnih poti. Kot običajno, nam tudi tu avtor ponuja v razmislek večdnevne ture, v drugi izdaji leta 2006 pa vodnik vsebuje tudi zemljevida na notranjih platnicah z oštevilčenimi turami.

Naslednje leto so pri Sidarti izdali dva vodnika Julijskih Alp, *Julijske Alpe – Severni pristopi* Tineta Miheliča (1998, 2004), *Zahodne Julijske Alpe* Andreja Mašere (1998, 2015) in vodnik turnih smukov *Slovenija z okolico. Turnosmučarski vodnik*. Igorja Jenčiča (1998, 2002). Miheličev vodnik krasijo risbe Danila Cedilnika, v njem so opisani pristopi v povprečju višje zahtevnosti, celo do plezalnih smeri z mesti III. težavnostne stopnje. Avtor je opisal tudi etape neoznačene poti Planica–Pokljuka, ki je med gorniki precej priljubljena.

Oba, tako Miheličev kot Mašerov vodnik (le-ta je bil tudi preveden v italijanščino) imata na notranjih platnicah pregledna

zemljevida. *Zahodne Julijske Alpe* so v letu 2015 doživele spremembo formata (večji), občutno oblikovno spremembo v notranjosti, obogatitev s fotografijami, popravke besedila in deset dodatnih opisov.

Turnosmučarski vodnik Igorja Jenčiča iz leta 1998, kjer najdemo opise 75 turnih smuk od Blegoša do Grossvenedigerja v Visokih Turah, je v letu 2013 doživel "spremembo" imena v *Veliki turnosmučarski vodnik*, spremembo velikosti (večji format) in v zunanji obliki, notranjo oblikovno spremembo, vpeljavo zemljevidov z vrisano smuko namesto skic in povečanje števila tur na 120 v Zahodne Julijske Alpe, Karnijske in Ziljske Alpe, Nockberge, nad Malto in Visoke Ture. Zadnji Sidartin vodnik, izdan v devetdesetih letih, je vodnik po 50 neoznačenih poteh, brezpotjih in lažjih alpinističnih vzponov *Vladimirja Habjana Manj znane poti slovenske gora* (1999, ponatis 2004), ki ga je avtor za izdajo v letu 2009 popolnoma prenovil in je izšel z naslovom *Brezpotja* že v novejši, svetlejši preobleki. V uvodnem delu nas avtor poleg poglavja o zasnovi vodnika seznanja še s posebnostmi hoje in iskanja poti v brezpotju, nevarnosti in varstvu narave v brezpotju. Prvi zimski vodnik po Badjurovem pohodniškem iz leta 1934 so *Zimski vzponi* Vladimirja Habjana, ki je svet ugledal leta 2003. V njem najdemo 50 zimskih tur različnih težavnosti in obsežen uvodni del, ki govori o zimi v gorah, nevarnostih, opremljenosti, snegu, plazju in ukrepih ob plazju ... in je kar krajši učbenik. Leta 2007 je izšel vodnik *Karavanke* Vladimirja Habjana in Irene Mušič, ki obsega 66 tur in nekaj predlogov večdnevnihtur prečenj. Tudi tu je, poleg *Brezpotij in Zimskih vzponov*, s svojimi skicami in akvareli sodeloval Danilo Cedilnik.¹

¹ Zaradi obsežnosti gradiva smo se omejili le na izdaje enciklopedičnih planinskihtur vodnikov Planinske založbe in izbranihtur planinskihtur vodnikov založbe Sidarta.

Za varen korak v "nekoristni" svet

Naslov diši po Terrayevi knjigi *Osvajalci nekoristnega sveta* (saj se spomnite, ali ne: *Le Conquérants de l'Inutile*, prevedel Tine Orel hrabrega spomina) – čuden paradoks, ko si domišljamo, da "nekoristna stvar" (skalovje, prepadi, niti pesti rodovitne prsti) lahko človeka bogati in navdušuje, da kot omamljen hodi za lepoto in prinaša v dolino zlató z višav, po kakršnem zastonj sprašuješ v najbogatějšíh bankah. Toda – hoja za lepoto ima svojo ceno, in da bi ta ne bila previsoka in da nam ne bi zahrbtna tema ugasnila luči v hrepenečih očeh, pač pa bi nam materinsko razgrinja la "vedro višnjevitost višav" (Gregorčič), nam srčni prijatelji ponujajo zaščitniško roko v planinskih vodnikih, skrbno sestavljenih za užitek na triglavski gostiji. Ne boste verjeli, a je bridko res, da so nas s prvim vodnikom po Julijskih Alpah osrečili Angleži (John Ball's *Guide to the Julian Alps*, Alpine Journal, 1879), na katerega se navezujejo številne druge angleške publikacije (Eliot Howard, *The Terglou and Mangert*, objave v okviru Lonely Planet) in še lani sta nas Justy Carey in Roy Clarke (trenutno naturalizirana Mojstrančana) presemetila z (v Združenem kraljestvu izdanim) vodnikom *The Julian Alps of Slovenia*. In naj ne utone v pozabo *A Short Guide to the Slovene Alps*, ki sta ga 1936 operesili F. S. Copeland in M. M.



Foto: Joža Mihelič

Debelakova, vmes pa so se vtihotapljali nemški (npr. dr. Rudolf Roschnik, *Führer durch die Julischen Alpen*, 1914, po docela modernih smernicah sestavljen vodnik, da posebej ne odkrivam Schönerja in njegove *Julische Alpen*) in italijanski vodniki (najznamenitejši Gino Buscaini, *Alpi Giulie*, že po drugi svetovni vojni, ko so nas skoraj zasuli plazovi odličnih

vodnikov). Vendar ne gre, da bi tu sestavil podroben tujski bibliografski pregled raznih Schönerjev in Buscainijev (obstojé še vroča imena kot Hanns Heindl, Ingrid Pilz, H. M. Tuschar, Ludwig Jahne, Johannes Frischau), zadostuje naj spoznanje, kako široko mednarodno hvalo so požela naša "triglavska nebesa" (kot bi se utegnil izraziti Ivan Cankar), o katerih smo glede vodnikov odnesli prvo mesto seveda domačini Slovenci. Naj našo

"stremečo mladino" (Kugy) samo rahlo spomnim na nekatera imena, ki se sicer bolj ali manj spuščajo za obzorje pozabe – neogibno nepopustljivi železni vijak usode – a so v svojem času zgradila športne in domoljubne temelje, na katerih danes stojimo. Naj prva beseda velja Henriku Tumi, ki je prvi objavil opis Slovenske smeri v Triglavu (PV 1910), za njim se zvrstijo Rudolf Badjura, izjemno marljiv in mnogostransko prizadeven mož, Arnošt



Brilej, Vilko Mazi, kasneje Tone Strojín, Peter Ficko, Andraž Poljanec, Tone Golnar, Mirko Kajzelj, Rafko Dolhar, Jože Dobnik, Vladimir Habjan, Franci Savenc, Miro Črnivec, Ciril Praček, Franc Vogelínik. Seznam si ne laska, da je popoln, je le kratek izsek iz prijateljske diskusije, gotovo pa je treba prišteti Željka Kozinca, Andreja Stritarja, Andreja Mašero – sama prizadevna imena. K njim bi pridružil vodnik *Sto slovenskih vrhov*, na katerem

nekateri vidijo vpliv Walterja Pauseja; vendar je samo veja na drevesu domoljubne serije Sto, ki ga je zasadila založba Mladinska knjiga; in daleč stran tudi ni izbor 55 krat *Karavanke*. Prvenstvo pa bi prisodil Tinetu Miheliču, ki je opise cankarjanskih nebes pod Triglavom prekrasil s sočno besedo neozdravljivega zaljubljenca.¹

To priznanje odpira literarnoteoretično vprašanje, kakšen slog pisanja pričakujemo pri vodnikih, in ali žlahtna reminiscenca in avtorjevo subjektivno vrednotenje izključujeta neko delo iz družbe vodnikov. Če bomo po Župančičevo "trdno kovali, tenko poslušali", se nam lahko izkaže (če imamo dovolj široko srce), da drugačne literature, to je nevodniške, sploh ni. Namreč: ali ni najgloblji umetniško prepričljiv roman hkrati najbolj vzgojna ali izobrazbena literatura? Ali lahko zlobnemu sosedu pripišem, da ga je upodobil že Dostojevski v *Besih*; ali velja zame, da me je že Shakespeare v *Kralju Learu* posvaril pred starčevsko bebavostjo? Vprašanje je le, ali hočem in morem videti most med živim življenjem in njegovo zrcalno umetniško

¹ Še korak nazaj k Angležem: kot nekakšen zakulisni agens deluje med nami Margaret Davis, neustoličena naslednica Fanny Copelandove (v angleščino je prevedla Mihelič-Zamanov vodnik *Slovenske stene* in vgradila svoje znanje v mnoge druge knjige, recimo *Treasures of Slovenia, How to Climb Triglav*, raznovrstne priročnike in vodniško reprezentativne slikovne albume.)

podobo. Hoja za umetnikom analitikom mi je lahko vodnik po temačnih zavojih človeške psihe – vsaka veda se ponaša s slovarjem tehničnih terminov, pravniki napišejo vodnik skozi zanke pravičniških paragrafov, itd., itd., in kdo bi se branil listati po kuharskih knjigah, saj je človek že po staroslavni modrosti od vekomaj nagnjen k "dobremu". Konec koncev je planinski vodnik (kot tudi zemljevid, pa ne samo planinski) tudi neke vrste učbenik, če za drugega ne, potem gotovo za lastna imena. V teh se zrcali duša naroda, zato je treba z njimi ravnati rahločutno, in naj piscu nobena pot na teren ne bo odveč, s sabo pa naj vzame tenak posluh za domačijsko govorico in zvrhano mero jezikovnega znanja, da bo zadel ravnotežje med domačo izgovorjavo in sistemsko uzakonjenostjo knjižnega jezika. Predvsem naj ne zaničuje domačih imen in domačinom naj ne dopoveduje, kako se njihova hišna gora imenuje. Če je od mladih nog zastrupljen z zmotno meščansko korekturo domačega imena, naj premore toliko duhovne gibčnosti, da bo svojo napako popravil. Protinavčno je na primer Kranjskogorčec učiti, kako se imenuje njihova hišna gora. Oblika Prisank so pregreti imenoslovci osumili potuhnjenega nemštva (kakšna zmotna! ime je verjetno keltskega izvora) in jo presolili s "slovensko" obliko Prisojnik,

ki po etimološki analizi Dušana Čopa ne zasluži opravičila, zakaj če obliko Prisojnik spravljamo v zvezo s "prisojno goro", bi se zgodovinsko razvojno morali odločiti za obliko "Prisolnik". (Spomnite se, da so v starejši slovenščini pisali "solnce", ne "so(j)nce". In ta "l" je v izgovorjavi starejših domačinov še ohranjen kot intonacijski val. V ruščini pa s polnim glasom: "solnce".) Ne kaže torej preveč na plitko popravljati imen. (Glej tudi Snojev *Slovar zemljepisnih imen*, kjer je oblika "Prisojnik" sicer zapisana celo kot iztočnica, vendar gre etimologija strogo po Čopovih stopinjah.) Za konec se oddahnimo od intelektualne etape, za uho si zatakimo tisto prijetno nabrito ugankico, ki nam jo je zapustila Darinka Petkovšek in je nesporna sopotnica vodnikov:

Rdeč obroček,
belo oko,
varno pripelje
te na goro.
Kaj je to?

(Rešitev imate v glavi, ne iščite je na straneh *Planinskega vestnika*!)

Varen korak po "nekori-stnem svetu", okrepljen z znanjem iz vodnikov in s pravim branjem "rdečih obročkov", vam želi S. K.

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije. ●



Veriga skrivnostnih gora

Prednje Lastovice

Janez Turk

Dandanes gore vse preveč radi opredeljujemo po višini. Nekatere, ki ne dosežejo višine dva tisoč metrov, so po krivici zapostavljene. Lep primer so Prednje Lastovice, tako skromne po nadmorski višini in vendar tako mogočne in izstopajoče, čeprav so v njihovi bližini številne višje gore: na severu Kamniti lovec (2071 m), na jugu Viš (2666 m) z Divjo kozo (2507 m). Veriga petih Lastovic sicer nekoliko spominja na bolj znane Rabeljske špice, ki so jim sorodne po višini, v vseh drugih pogledih pa jih Lastovice krepko prekašajo. Vrhovi Prednjih Lastovic so si med seboj podobni, izstopa najvišji, ki ima edini svoje ime; Za Latami špica (1954 m). Lastovice imajo ime po policah, to se pravi "latah" in ne po lastovkah, kot bi nemara kdo pomislil. Onkraj Žabniške škrbine se nadaljujejo v obliki skalnih stolpov, ki so jih naknadno poimenovali Zadnje Lastovice. Čeprav višje, so te manj opazne, saj se na jugu navezujejo na mogočno Divjo kozo (2507 m).



Lastovice z Lepe glave, nad sedlom
Prašnik se desno dviga Kamniti lovec.
Foto: Miran Hladnik

skupine. S sedla Prašnik sta pristopila na prvo Lastovico (1846 m), kjer sta skrita v ruševju opazovala trop gamsov, ki je ravno tedaj prečil vrh. Naštela sta jih čez petdeset. Nato sta nadaljevala po grebenu na drugo (1905 m) in tretjo (1919 m) Lastovico. Četrty, oziroma Za Latami špici, se je Kugy tedaj odpovedal, saj je nadaljevanje po grebenu ocenil za prenevarno. Sestop v globoko škrbino je namreč izpostavljen in močno krušljiv. Novembra leta 1895 je prvi turistični vzpon na Za Latami špico uspel profesorju Adolfu Gstirnerju in Viktorju Dolencu, vodil ju je vedno skromni Jakob Kanduč iz Ovčje vasi. Slednji je kot domačin Lastovice dobro poznal. Trojica je vzpon na strmo Za Latami špico opravila z vzhodne strani. Po drnastem pobočju so dosegli škrbino severno od vrha, kamor je z vrha tretje Lastovice dve leti pred tem neuspešno poskušal sestopiti Kugy. Sklepni del vzpona, od škrbine do vrha, je Gstirner opisal kot krušljiv in izpostavljen.

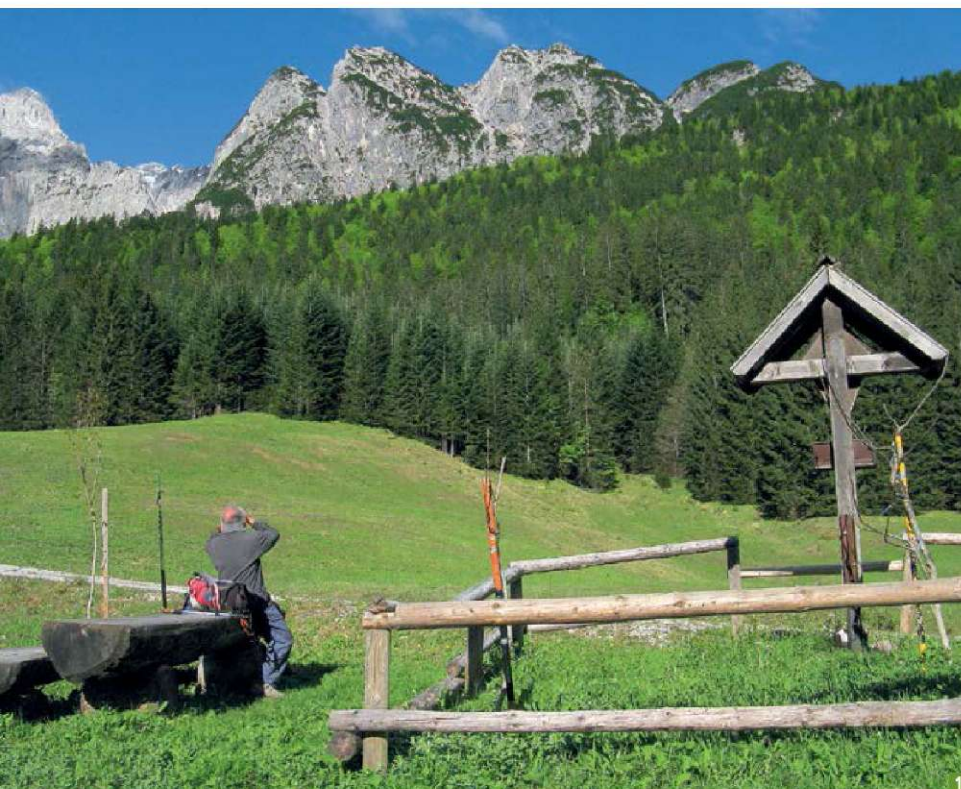
Kugy se je leta 1900 vrnil in poplačal svoj dolg do Za Latami špice. V družbi Graziadia Bolaffia in Vladimirja Dovgana, ki je bil tedaj na svoji prvi resni turi, ter gorskega vodnika Antona Ojcingerja, so le deloma sledili Gstirnerjevi smeri. Bila je pomlad in vzhodna grapa je bila zalita s snegom, zato so se raje po njej povzpeli v škrbino kot po vzporednem drnastem pobočju. Tedaj so opravili tudi prvo zabeleženo prečenje gore, saj so sestopili na južno stran, ki pa je še bolj skalnata kot severna. Verjetno je bil Ojcinger tisti, ki je izbral sestop, saj je kot domačin goro dobro poznal. Na tej turi se je novinec Vladimir Dovgan izkazal za nadarjenega in spretnega plezalca, s čimer si je pridobil trajno Kugyjevo naklonjenost. Dovgan ga v prihodnjih letih ni razočaral, postal je Kugyjeve zvesti gorski učenec in naslednik v pravem pomenu besede. Julius Kugy je imel Lastovice močno v čislih. V knjigi *Iz življenja gornika* je zapisal: "Lastovice bi morali obiskovati mnogo česče. Po višini tako skromne: 1954 metrov. Vendar niso kak sprehod, temveč gora." Med redkimi obiskovalci Lastovic ne smemo pozabiti na Rafka Premrla, v letih 1932–1940 upravitelja romarskega svetišča na Sv. Višarjah in žabniškega župnika. V letih, ko je deloval v Kanalski dolini, je bil tudi on na Lastovicah,

nemara prav na vseh petih. Bil je pogumen samohodec, obiskal je vse vrhove nad Zajzero. Kot dušni pastir se ni brigal le za ljudi, temveč tudi za gore, posebno tiste, ki so bile prezrte od drugih. Nekoč je dejal: "Kamniti lovec, Lastovice in Gamsova ne znajo drugega jezika kot maternega, ta pa je slovenski." Zanimiva in polna težkih preizkušenj je bila življenjska pot Rafka Premrla. Uspelo mu je prepričati večino Žabničanov, da niso nasledili fašistični propagandi in svojih domov niso zamenjali z novimi v tretjem rajhu. Ker je bil mnogim, še posebno *nemčurjem*, trn v peti, je moral zapustiti Žabnice. Zatočišče je našel v Istri, pod Učko, dokler niso nekega dne na njegova vrata potrkali esesovci in ga odpeljali. "Vaši ljudje iz Žabnic so Vas izdali," so bile besede, ki so ga bolele do konca življenja. Poslan je bil v Dachau. Ironija usode je hotela, da se je na poti vagon ustavil ravno v Žabnicah. Zaradi napada zavezniških letal so se stražarji poskrili, vagoni pa ostali nezastraženi. Rafko Premrl bi lahko pobegnil, nič lažjega, saj je poznal tamkajšnje najskritejše stezice. Vendar ni mogel pustiti svojih sotrpinov samih, le kaj bi brez njega, saj še nemško niso znali. Tako je pristal v Dachau in ga tudi preživel.

Prvi, ki je Lastovice opisal v gorniški literaturi (1900), je bil že omenjeni Adolf Gstirner. Čeprav je bil profesor, se mu je v opisu pripetila neljuba napaka. Omenja le štiri Lastovice, ki pa jih je nedvomno pet. Štel jih je od juga proti severu in jih med seboj ločil z rimskimi številkami. Pravilno je navedel Lastovico I (1877 m) in Lastovico II (1954 m), za katero ni vedel, da ima slovensko ime Za Latami špica. Prezrl je srednjo Lastovico, ki bi morala imeti rimsko številko III (1919 m). Ta je druga najvišja in po mogočnosti takoj za Za Latami špico. Zopet pravilno je navedel naslednjo, ki jo opisuje kot dvoglavo Lastovico III (1905 m, v resnici bi morala imeti številko IV), in najbolj severno Lastovico (1846 m), ki jo številči kot IV. (v resnici je V). Poznejši pisci, ki so Lastovice opisovali predvsem po izkušnjah drugih, so napako popravili, vendar so vsi vrhove številčili od juga proti severu. Po mojem osebnem mnenju je pravilneje, če jih številčimo v nasprotni smeri. Lastovicam se približamo bodisi iz Mrzle vode ali iz Zajzere in v obeh primerih nam je najbližja severna Lastovica (1846 m), najbolj oddaljena pa južna Lastovica (1877 m). Zato jih v tem prispevku številčim od severa proti jugu.

Prvi znani obiskovalci

Mojo pozornost so pritegnile le prvotne Lastovice, torej "prednje". Ker so njihovi vrhovi poraščeni s travami, nanje radi zahajajo gamsi. Zato ni nenavadno, da so bili prvi ljudje na Lastovicah lovci. Prvi človek, ki so ga Lastovice pritegnile iz gornjskih vzgibov, je bil Julius Kugy. Julija leta 1893 sta se s trentarskim gorskim vodnikom Andrejem Komacem napotila na raziskovanje te divje gorske



1 Lastovice iz zatrepja Mrzle vode, skrajno levo Divja koza

Foto: Janez Turk

2 Pogled z vrha Za Latami špice na tretjo in drugo Lastovico, zadaj Kamniti lovec (levo) in Kraljevska špica

Foto: Janez Turk

3 Strm vzpon na Za Latami špico

Foto: Janez Turk

Moje poti na Lastovice

Ker so Lastovice skoraj popolnoma potonile v pozabo oziroma redki ljudje, ki so stopili na njihove vrhove, vtisov niso obeležili v pisni obliki, sem se odločil, da je napočil čas, ko se lahko več kot stoletni molk vendarle prekine. Moja prva pot na Lastovice sega v junij 2014, ko sem se napotil po Kugyjevih sledih. Pot me je vodila skozi dolino Mrzle vode na Prašnikovo sedlo, od koder sem se povzpela na prvo Lastovico (1846 m) in po grebenu nadaljeval na drugo (1905 m). Vzpon je bil strm in slikovit, drug za drugim so se mi odpirali logični prehodi v navidez neprehodnem svetu. Razen na vrhovih obeh gora nisem našel nobenega kamnitega možica, kaj šele kakšne druge človeške sledi. Čeprav mi je bila tedaj tudi tretja Lastovica tako rekoč na dosegu roke, sem se odločil, da jo prihranim za prihodnjik. Zadovoljen bi bil že z eno, tisti dan mi je uspelo priti celo na dve. V skladu z rekom "Vse lepo počasi in po vrsti, kot so hiše v Trsti" sem

se odločil, da se drugič povzpnem na tretjo Lastovico, najvišja bo še dodatno počakala. Ni minilo leto dni, že naju je z Jožetom pot vodila na tretjo Lastovico (1919 m). Tokrat sva ubrala smer po grapi, po kateri sva se prebila v škrbino med drugo in tretjo Lastovico. Od tod je bil po grebenu le še sprehod do vrha tretje Lastovice. Tudi tokrat nisva naletela na nobene sledi predhodnikov, celo vrh je bil brez "obveznega" možica, ki sva ga nato sama postavila. Tedaj sem na vrhu pustil steklenico, v katero sem vstavil listek z najinima podpisoma. Ker me sestop po isti smeri ni preveč mikal, navsezadnje je grapa v spodnjem delu zelo izpostavljena, sem Jožetu predlagal, da ubereva mojo smer izpred leta dni. Vendar je imela tudi ta v zadnjem delu podobno napako: strmo skalnato stopnjo. Po grebenu sva najprej nadaljevala na južni vrh dvoglave druge Lastovice in nato čez sitno škrbinico še na glavni vrh (1905 m). Od tu naprej mi je bilo nadaljevanje poznano. Ko sva v zadnjem delu sestopa prispela do težavnega mesta, se je izkazal Jože, ki je uspel najti netežaven prehod, s čimer sva se le še sprehodila do markirane poti v bližini Prašnikovega sedla.

Za Latami špica

Prišla je težko pričakovana jesen 2015, ko je nastopil čas, da se seznanimo še z Za Latami špico (1954 m), najvišjo in

najmogočnejšo izmed Prednjih Lastovic. Predvideval sem, da bo težja kot ostale, izkazala se je za mnogo težjo. Da bi se izognili Kugyjevi grapi, ki jo doktor opisujejo kot težavno, in strmemu plezanju iz severne škrbine na vrh, sem predlagal vzpon iz južne škrbine. Tokrat smo bili trije, pridružila sta se mi Matija in ponovno Jože. Grapa, ki je vodila v škrbino, je bila lahko prehodna, nekoliko nas je morilo le temačno vzdušje, saj je pas nizke oblačnosti nad nami popolnoma zastrl pot sončnim žarkom. Na škrbini nas je optimizem hitro minil, in to kljub dejstvu, da se je sonce prebilo čez oblake. Za Latami špica se je branila z navpičnimi stenami. Nekoliko nižje v grapi nam je uspelo najti prehod v stransko grapo, ki je padala z vrha gore, vendar je vstop vanjo preprečevala več metrov visoka navpična stopnja, ki smo jo soglasno označili za prezahtevno. Ni nam ostalo drugega, kot da se obrnemo nazaj in poskusimo po drugi, že omenjeni Kugyjevi grapi. Jože se je odločil, da ima za tisti dan pretikanja po brezpotjih dovolj in da bo raje poskusil kdaj drugič. Z Matijem sva vstopila v Kugyjevo grapo, ki se je izkazala ne samo za zelo krušljivo, temveč tudi za mnogo strmejšo od tiste, po kateri smo neuspešno poskušali dve uri poprej. Že v spodnjem delu, približno na mestu, kjer se grapa razdeli na dva kraka, sva se odločila, da se raje usmeriva na levo, v strmo travnato-ruševnato pobočje,



prekinjeno s številnimi skalnatimi pragovi. Po njem sva počasi in zelo previdno napredovala proti škrbini. Številne gamsje sledi so nama dale slutiti, da izbira kljub neprijaznemu videzu le ni bila slaba. Uspelo nama je doseči škrbino, nad katero se dviguje stopetdesetmeterska vršna zgradba Za Latami špice. Lotila sva se je po edinem možnem prehodu, prečno čez erodirana in splazena pobočja in nato v loku proti rezi, ki se dviga iz škrbine proti vrhu. Težave so popustile šele nekaj deset metrov pod vrhom, ki se je izkazal

za zelo prostranega in posejanega s prijaznimi tratami. Ura je bila že pozna, blede svetloba je padala na ostenja gora nad Mrzlo vodo. Višarski zvonovi so odbijali zadnje ure pred prihodom večera, zato je bil postanek na vrhu mnogo krajši, kot bi si želela. Velik kamniti možic, postavljen na ostro skalo, ki je najvišja točka gore, je bil edina človeška sled, na katero sva naletela na celotni poti. Brez kančka dvoma lahko trdimo, da so vrhovi Lastovic eden najredkeje obiskanih koticov Julijskih Alp, čeprav se

dvigujejo neposredno nad priljubljeno kočo Pellarini in so obkroženi z markiranimi potmi. Nobene bojazni ni, da bi se po tem prispevku to spremenilo. Tako kot je bilo pred sto, tisoč ali več leti, bo tudi v prihodnje. Greben petih vrhov bo ostal pribežališče gamsov, redki ljudje, ki si bodo uspeli na spoštljiv način utreti pot na katerega izmed Lastovičinih vrhov, pa bodo bogato poplačani s pristnim doživetjem starih časov. Časov, ki jih bomo lahko doživeli le za trenutek, saj se ne nameravajo več vrniti. 📍

informacije

Prednje Lastovice

Italija, Zahodne Julijske Alpe

Prečenje prvih treh Lastovic (1846 m, 1905 m in 1919 m) s sedla Prašnik

Zahtevnost: Zelo zahtevno brezpotje s plezalnimi mesti II. težavnostne stopnje.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje (čelada). Na težjih mestih priporočljiva uporaba vrvi.

Višinska razlika: Pribl. 1300 m z vsemi vzponi in spusti.

Izhodišče: Zaselek Mrzla voda/Riofreddo v Italiji, ob cesti med Trbižem in mejnim prehodom Predel, 817 m.

Časi: Vas Mrzla voda–zatrep doline Mrzla voda 1 h

Zatrep doline Mrzla voda–sedlo Prašnik 1.30 h

Sedlo Prašnik–prva Lastovica (1846 m) 1.30 h
Prva Lastovica (1846 m)–po grebenu do vrha tretje Lastovice (1919 m) 1.30 h

Sestop 4–5

Skupaj 9.30–10.30 h

Sezona: Kopna sezona.

Zemljevida: *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano*, Tabacco 019, 1 : 25.000.

Vzpon: Po makadamski cesti (prepovedano za motorna vozila) pridemo do zatrep doline Mrzla voda in naprej po kolovozu na sedlo Prašnik. Po slemenu in macesnovem gozdu nadaljujemo proti neizraziti škrbini pod prvo Lastovico in prečno v njeno vzhodno pobočje. Po žlebu se vzpnemo strmo navzgor proti predvrhu prve Lastovice ali daleč naokoli po gostem ruševju (slednje nepreverjeno). Čez skriti prehod čez skalnat pas, ki obdaja

glavni vrh prve Lastovice (1846 m), pridemo na njeno teme. Po grebenski rezi nadaljujemo na dvoglavo drugo Lastovico (1905 m) in naprej na tretjo Lastovico (1919 m).

Vzpon na peto Lastovico (1877 m):

Po markirani poti pridemo do Žabniške škrbine (1767 m). Iz nje plezamo naravnost navzgor čez skalno stopnjo na severu (II, možnih več variant), preko katere dosežemo vzhodno travnato pobočje. Nato nadaljujemo po žlebu skoraj do grebena (I). Tu zavijemo desno in navzgor na vrh.

Sestop: Po smeri vzpona.

Opomba: Vzpon na najvišjo Prednjo Lastovico, Za Latami špico (1954 m), je opisan v prispevku. Vzpon nanjo je težji kot na ostale Lastovice, saj gre za 300 metrov neprekinjenega plezanja I. in II. težavnostne stopnje.

Chamonix močnejši od Sorbone

Pogovor z Alice Coldefy

Martina Čufar Potard

Za začetek opozorilo oz. opravičilo: Francija je dežela kratic. V vsakdanjem pogovoru kratice nastopajo kot besede, zato jih bo veliko tudi v mojem besedilu, saj se jim za razlago zamotane organizacije reševanja ne morem izogniti.

Zgodovina PGHM¹ (izgovori se pe že aš em; v Chamonixu je enak našemu GRS) je tesno povezana z zgodovino reševanja v dolini Chamonixa nasploh. V petdesetih letih so bili za reševanje zadolženi vodniki (La Compagnie de guides – Društvo gorskih vodnikov), ENSA (École Nationale de Ski et d'Alpinisme – Šola za smučanje in alpinizem) in EMHM (École militaire de haute montagne – vojaška šola za gornišтво). Prave gorske reševalne službe ni bilo. Nesreča mladih alpinistov² je sprožila polemike o strukturi in (ne)organiziranosti reševanja. Leta



1958 so sprejeli zakon, ki je narekoval organizacijo profesionalnega reševanja v gorah. Še istega leta je bila ustanovljena Groupe Spécialisé de Haute Montagne (GSHM – Skupina specialistov za visoke gore). Od takrat naprej obstaja tudi uradni pravilnik reševanja v gorah Francije. Za organizacijo reševanja v posameznem departmaju je odgovoren njegov glavni uradnik, prefekt. On odloča, kdo je zadolžen za reševanje. Povsod drugje, razen v Chamonixu, se po tednih izmenjavajo reševalci PGHM in CRS (Compagnies républicaines de sécurité – državne enote za varnost). CRS v Chamonixu samo izobražuje svoje pripadnike za delo v drugih departmajih, za reševanje je zadolžena izključno PGHM. Gorski reševalci v Chamonixu so gotovo med najbolj zaposlenimi v celi Franciji, če ne kar na svetu (to je izključno moje nepreverjeno mnenje). Dejansko ne mine dan, da ne bi poletel reševalni helikopter. O tem, kako je biti reševalec v obleganem masivu Mont Blanca, sem se pogovarjala z edino žensko predstavnico elitne ekipe, 33-letno Alice Coldefy,

Alice med plezanjem v Verdonu
Arhiv Alice Coldefy

s katero se dobro pozna, zato sva se tikali. Da vas še malo bolj motiviram za branje intervjuja, naj povem, da je bila prav ona tista, ki je našla črno skrinjico letala Germanwings, ki ga je pilot načrtno strmoglavil v francoskih Visokih Alpah.

Alice, si prva ženska, ki ji je uspelo vstopiti v elitno skupino gorskih reševalcev, PGHM Chamonix.

Si ponosna na to in kakšna je bila tvoja pot do tega delovnega mesta?

To se mi ne zdi nekaj, na kar bi bila ponosna, ampak nekaj normalnega. Sicer prihajam iz Pariza, kjer sem veliko plezala na umetnih stenah in v Fontainebleauju. Tudi tekmovala sem na državnih prvenstvih, a le dve leti. Tekmovanja niso zame. Kasneje sem začela pripravljati listo vzponov, potrebnih, da bi postala inštruktorica plezanja (BE escalade). Za to je treba kar nekaj večraztežajnih opremljenih

¹ PGHM – Peloton de gendarmerie de haute montagne – skupina žandarjev za visoke gore.

² Afera Vincendon-Henry: 22. decembra 1956 sta se alpinista, študenta Jean Vincendon (24) in Francois Henry (22), želela povzpeti na Mont Blanc po grebenu Brenva. Njun vzpon je slabo vreme spreobrnilo v pravo dramo. Nad višino 4000 m sta se izgubila. Vsi poskusi reševanja so bili neuspešni. Do njih je sicer priletel helikopter sikorsky, a se je razbil v snegu. Dva alpinista in dva pilota so bili nepoškodovani, a pilota zelo izčrpana, tako da sta reševalca najprej njiu spravila do kočice Vallot, ponesrečenca pa sta dala "na varno" v razbitine helikopterja. Po njiu sta se hotela vrniti kasneje, a je poslabšanje vremena to preprečilo. Tragedijo so z daljnogledom spremljali iz Chamonixa; vojska pa je na voljo dala primerne helikoptere šele, ko so bili v nevarnosti tudi njihovi reševalci. Ko so preleteli razbitine helikopterja, ni bilo več vidnih znakov življenja. Nesreča mladih alpinistov je sprožila veliko polemik o neorganiziranosti reševanja. Društvu gorskih vodnikov in vojski so očitali neupravičeno čakanje. Kar nekaj dni je trajalo, da se je pod vodstvom Lionela Terraya organizirala ekipa reševalcev, ki je do ponesrečencev poskušala priti peš, a na žalost so bili prepozni. Mlada alpinista sta po desetih dneh podlegla izčrpanosti in mrazu.

in trad³ smeri. Chamonix je idealen kraj za to. A postopoma sem malo "zašla" in želela sem le še plezati v gorah in turno smučati. Zato sem se pri 23 letih preselila v Chamonix. Seveda sem si morala najti delo. Vedela sem, da se ne bo ravno ujemalo z mojo izobrazbo – doštudirala sem moderno književnost na pariški Sorboni – a bilo mi je vseeno, samo da sem lahko ostala blizu gora. Tako sem s pomočjo Centra za zaposlovanje po naključju našla delo

delo gorskih reševalcev. Ker sem veliko plezala v gorah, sem se prijavila na sprejemne izpite za gorske vodnike in leta 2009 postala pripravnica. Naslednje leto sem naredila tudi državne sprejemne izpite za žandarjo. Če želiš v Franciji postati gorski reševalec, moraš najprej opraviti splošno šolo za žandarje, ki jo opravijo vsi, ne glede na to, ali bodo delali v prometu, v gorah ali v pravi vojski. Sprejemni izpiti niso težki, so na ravni mature, šlo je za splošno znanje.

v DZ (drop zone – helikopterska baza v Les Bois de Chamonix) in če pride do nesreče, si prvi, ki gre reševati. Štirje smo s številko ena. Dva gresta prva v akcijo dopoldne, druga dva popoldne. Takemu dnevu sledi 24 ur počitka. Na teden imamo povprečno dva prosta dneva. Potem si 24 ur številka dve, se pravi, da greš v akcijo, če so vsi prvi že zaposleni. Številki dve sta le dva in se morata s prižgano radijsko postajo nahajati v območju 20 minut od DZ.



Reševanje iz ledeniških razpok

Arhiv PGHM

kot GAV (Gendarme adjoint volontaire – prostovoljni pomočnik žandarja). V Centru za alpinistično izobraževanje žandarjev (CNISAG – Centre national d'instruction de ski et d'alpinisme de la gendarmerie) – sem bila skladiščnik. Šlo je za izključno pisarniško delo.

Torej si začela delati na žandarmeriji po naključju in ne zaradi želje postati reševalka?

Ja, čisto po naključju. Na Centru za zaposlovanje sem videla oglas in ker dela ni bilo veliko, dvajset ur na teden, sem vedela, da bom imela dosti časa za plezanje v gorah, kar je bil moj prvi cilj. Pojma nisem imela o možnostih drugih delovnih mest, ki so na voljo pri žandarmeriji. Tam sem delala štiri leta in počasi sem začela spoznavati tudi

Je pa potem malo težje prestati eno leto vojaške šole. Niti ni toliko fizično, kot je psihično naporno. Sami izpiti niso težki, a problem je, da si med tednom zaprt v šoli, nekje na sredi Francije, kjer v okolici ni nobenih gor! In predvsem gre za vojaško šolo, pravila in strogo disciplino, učili so nas tudi vojaških veščin. Izučijo te za "osnovnega" žandarja. Šele potem pride na vrsto specializacija. Ker sem bila že pripravnik za gorskega vodnika, sem lahko takoj po končani šoli januarja 2012 vstopila v vrste reševalcev v Chamonixu. Tisti pa, ki to niso, morajo najprej v CNISAG.

Kako so te reševalci sprejeli kot edino žensko v svojih vrstah?

Ker sem že prej delala v pisarni, so me vsi dobro poznali, tako da ni bilo prav nič težko vstopiti v moško ekipo. Zelo dobro so me sprejeli, nikoli nisem imela občutka, da si kdo ne bi želel biti z mano v reševalni ekipi, zato ker sem ženska.

Kakšen je tvoj povprečen delovni teden?

Načeloma tak: en dan si dežuren in si številka 1, se pravi, da moraš biti 24 ur

Potem si 24 ur dežuren v pisarni, kjer sprejemaš klice. En dan v tednu je namenjen za treninge. Se pravi, da gremo lahko plezat, kamor želimo, zase. Ali pa imamo, če so helikopterji na voljo, vaje reševalnih manevrov. Poleti nikoli ni časa za to, ker je preveč reševanj, zato te vaje opravljamo bolj pomladi in jeseni.

Večino reševanj opravite s helikopterjem. Ali si že šla v akcijo peš?

Ja, nekaj reševanj smo opravili peš. Največkrat ponoči, v slabem vremenu. Helikopter lahko leti ponoči, če je lepo.

Ko si dežurna v pisarni in sprejemaš klice, verjetno sprejemaš vse vrste klicev, od resnih do smešnih?

Ja, veliko ljudi kliče, ker vidijo luči na gori in ne vedo, da ljudje hodijo ponoči na Mont Blanc. Tak ni le en klic, ampak jih je lahko 25! Zadnjič se je zgodilo, da je imela oskrbnica koč Goûter probleme z gosti, ki niso hoteli plačati prenočišča, ki ga niso rezervirali (če ležišča ne rezerviraš in spiš na hodniku, si dolžan plačati 75 evrov, kot da bi spal v postelji).

³ Trad smeri – neopremljene smeri, kjer moraš sam sproti nameščati varovala (metulji, zatiči ...).



Helikoptersko reševanje v masivu Mont Blanca Arhiv PGHM

Na srečo smo uspeli zadevo umiriti po telefonu, saj je skoraj prišlo do pretepa.

Ko sprejmeš klic ljudi v težavah, se moraš ti odločiti, ali sprožiti reševanje ali ne?

Nikoli sama ne sprejemem te odločitve. Vedno sta poleg zdravnik in še en reševalec. Skupaj z njima in seveda s pilotom naredimo analizo situacije. Velikokrat gre le za ljudi, ki so zašli. Tem lahko pomagamo po telefonu. Ko nam pošljejo SMS, dobimo njihove koordinate GPS, jih lokaliziramo na karti in jih vodimo. Pogosto smo tudi psihologi, saj nas ljudje kličejo, ko so utrujeni in želijo, da jih pridemo iskat. A tega ne počnemo. V Franciji je prepovedan prevoz nepoškodovanih ljudi s helikopterjem. Zato je prepovedan tudi *heliski*. So ljudje, ki rečejo, da nam plačajo vse stroške, če jih pridemo iskat, a to je nemogoče. Če so v steni ali na gori sredi poletja, ko ni mraz, jih pustimo, da preživijo noč pod zvezdami. Vedno več ljudi je, ki si želijo gora, avanture, a ko se znajdejo v njej, obupajo in se ne potrudijo. Ljudi, ki pokličejo prehitro, poskušamo motivirati, da se rešijo oz. sestopijo sami. Če po analizi ugotovimo, da niso sposobni, da nimajo izkušenj ali potrebne opreme, jih gremo iskat, ker bi

se lahko ponesrečili kasneje, tega si pa ne moremo privoščiti. Včasih zadošča že, da jim rečemo, da so na dobri poti; to jih spodbudi, jim da samozavesti in se sami rešijo iz težav.

Ali se zgodi, da morajo ponesrečeni plačati za reševanje, če npr. resnično niso bili dobro opremljeni ali če so bili pijani?

Ne, nikoli, reševanje je brezplačno. Odkar sem reševalka, se je le dvakrat zgodilo, da so morali plačati, ker so se zlagali. Letos nas je ekipa švicarskih alpinistov klicala iz stene Les Courtes, češ da imajo ozeblino. A ni jim bilo prav nič hudega, zato je šel primer na sodišče in so plačali 3000 evrov kazni. A načeloma ni veliko izkoriščanja sistema. Glede alkohola – pijanih alpinistov še nismo reševali. Se pa zgodi pozimi, da komu postane slabo na smučišču, ker je prejšnji večer pregloboko pogledal v kozarec.

Koliko vas je v ekipi reševalcev?

Reševalcev nas je 35, brez oficirjev, tajnic in pomočnikov.

Je bilo to lepo vroče poletje reševalno bolj ali manj zahtevno?

Letošnje poletje je bilo precej mirno. Predvsem ko sem bila jaz dežurna, ni bilo resnih nesreč. Pravim, da prinašam srečo, in da morajo iti ljudje v hribe, ko sem jaz v DZ. Povprečno na leto

opravimo 1500 reševanj. Poleti lahko število reševanj na dan niha od 0 do 18. Seveda je zelo odvisno od vremena. Rekla bi, da povprečno opravimo po štiri reševanja na dan. Mogoče še to: v Chamonixu 24 ur na dan pokrivamo masiv Mont Blanca. Vsak drugi teden pokrivamo tudi območje celega departmaja, Visoke Savoje. Izmenjujemo se z reševalci PGHM iz Annecyja. Ker sem še mlada, ne rešujem na območju departmaja, potrebnih je pet let izkušenj. Izmenjavata se tudi helikopter in ekipa v njem; en teden je helikopter in pilot PGHM, naslednji pa helikopter civilne zaščite.

Imaš rada svoje delo, so ljudje hvaležni, ko jim pomagaš?

Ja, svoje delo imam zelo rada. So ljudje, ki so res hvaležni in ti potem npr. prinesejo buteljko vina. Veliko je tudi takih, ki se ne zavedajo dobro, iz česa smo jih rešili, ali ki so celo jezni na nas, ker nismo prišli hitreje. Jemljejo nas, kot da je samo po sebi umevno, da smo jih prišli iskat. No, to je tudi res, smo pač javna služba. Niso toliko hvaležni, a to me ne moti.

Ali ti je kaka reševalna akcija še posebej ostala v spominu?

Hm ... Mogoče reševanje z Aiguille du Jardin (greben Aiguille du Jardin vodi na Aiguille Verte). Bila je nevihta in helikopter me je odložil poleg dveh

alpinistov, ki ju je slabo vreme ujelo na vrhu gore. Ker se je nevihta že razbesnela, nas helikopter ni mogel pobrati. Tako smo si poiskali manjše zatočišče in tri ure čakali med močnim bliskanjem in grmenjem. Prvič sem čutila brenčanje čebel, ko je ozračje tako naelektreno, da ti gredo lasje pokonci in vse kovinsko, kar imaš na sebi, brenči. Seveda smo takoj vso opremo, cepine, komplete, metulje odložili daleč stran od nas. Ko se je nevihta malo umirila, nas je helikopter le pobral.

V kakšnih odnosih ste z reševalci iz Italije in Švice?

Delo imamo razdeljeno. Če nas pokliče kdo, ki je npr. v Švici, kar se pogosto zgodi na območju Le Toura, najprej pokličemo švicarske reševalce, povemo, da je prišlo do nesreče in da bo hitreje, če jih gremo mi iskat. Se pravi, lahko rešujemo na njihovem območju, a le z njihovim dovoljenjem. Če se nesreče zgodijo na grebenih, npr. Grandes Jorasses, gremo po navadi v akcijo mi.

Katere so najpogostejše nesreče?

Poleti je najpogostejša višinska bolezen v koči Vallot, pozimi pa poškodbe ramen na smučiščih.

Ramen, ne kolen?

Ramen.

Je bilo letos zaradi visoke vročine več reševanj zaradi padajočega kamenja?

Niti ne. Lani je bilo kar nekaj primerov, ko so bili ljudje ukleščeni pod skalnimi bloki. Letos je bilo mogoče več reševanj iz Walkerjevega stebra, res da zaradi padajočega kamenja, a po mojem mnenju bolj zato, ker so bili pogoji res dobri in je bilo v njem veliko navez.

Letos so vas poslali tudi v izjemno akcijo: iskanje ostankov žrtev nesreče letala Germanwings. Verjetno ni bilo ravno prijetno brskati med deli letala, prtljage in žrtev?

Iz enote PGHM Chamonix so tiste, ki smo bili tedaj na voljo, poslali na prizorišče nesreče. Na srečo smo bili med zadnjimi ekipami, ki so prišle tja, in za pobrati ni bilo več veliko ostankov, razen črne skrinjice in oblek. Res je bilo že "pospravljen", nisem videla ostankov teles. Prve ekipe, reševalci iz Briançona in Grenobla so imeli težko delo, saj so morali vsak delček telesa dati v posebno vrečko za identifikacijo. Sicer je samo delo potekalo tako, da so nam zjutraj ob prihodu na dobro zavarovani kraj



Fotografija s prizorišča nesreče Foto: Adrian Wells (gost agencije Mountain Tracks)

Nesreča med sestopom z Aiguille de Rocheforta

Nedeljsko jutro se je prebudilo v čudovit dan. Slabo vreme se je razkadilo, čez noč je padlo okrog 30 cm novega snega. Vodil sem dva gosta na Aiguille de Rochefort. Do Salle à manger smo večinoma sledili gazi, ki sem jo mestoma popravljaj. Pod Dent du Géant smo imeli krajši počitek. Gosta sta bila dobro fizično pripravljena, le novi sneg je upočasnil napredovanje. Na vrhu Aiguille de Rocheforta smo bili točno ob 13. uri. Na sestopu sem ju malo priganjal, vsi smo imeli delo naslednji dan oziroma sam naj bi imel že zvečer sestanek za teden Mont Blanca. Sestopali smo kar v redu, čakal nas je še zadnji ozebnik, pod katerim je bila krajna zev. Naenkrat je eden od klientov zdrsnil in nas potegnil za seboj. Gornja plast novega snega se je topila, spodaj je bil trd sneg. Kljub zaviranju s cepinom mi zdrsa ni uspelo ustaviti, temveč samo upočasniti. Gosta sta zdrsnila v razpoko, ko sem kot zadnji še zaviral. Vrv me je naenkrat sunkovito potegnila in moj padec je bil hujši. Izbilo mi je zrak iz pljuč in nekaj minut je trajalo, da sem prišel k sebi. Gosta sta vstala nepoškodovana, jaz pa sem v levi roki čutil močno bolečino. Pravzaprav je nikjer ni bilo, izpahnjena

V času, ko je nastajal intervju, so chamonijski reševalci dvakrat reševali tudi Slovence. Njihovo pomoč je potreboval tudi Klemen Gričar. To je njegov opis dogodka.

v komolcu je ležala za mano. Nekako sem se spravil v pol sedeči položaj. Izvlekel sem telefon in poklical PGHM, poklicno reševalno enoto v Chamonix. Odziv je bil hiter, v 15 minutah je bil helikopter pri nas. Izskočila sta dva reševalca, eden je bil zdravnik. Gosta so odpeljali do koč Torino na gondolo. Meni je doktor nastavil infuzijo in vbrizgal morfij. Ko se je helikopter vrnil, sem bil že omotičen, postalo je toplo in bolečina je pojenjala. Z mene so sneli opremo in jo zložili v nahrbtnik. Namestili so nosila, doktor mi je naravnal roko in jo dal v opornico. Še dvig v helikopter in poleteli smo v bolnišnico Sallanches. Tam je že čakala ekipa in steklo je kot po maslu. Zanimivo, da niso nič zrezali z mene, vse so lepo slekli. Rekel sem režite, saj je samo obleka, pa so rekli, zaupaj nam, slekli te bomo, te obleke so drage, nočemo jih uničiti. Eden od reševalcev je poznal Martino in prosil sem ga, če jo lahko pokliče in pove, kaj se mi je zgodilo. Čez noč sem ostal v bolnišnici. Član GRS sem 25 let, 15 let sem bil reševalec letalec, tokrat pa se je zgodilo, da sem bil v obrtni vlogi. Če se mi je že morala zgoditi nesreča, se mi je na najboljšem terenu, kajti odziv reševalcev – zdravnik, prva pomoč – vse je bilo na visoki profesionalni ravni in tudi zaradi tega se mi poškodba hitreje zdravi.

Klemen Gričar

določili, v katerem predelu iskati in čistiti.

Ravno tebi je uspelo najti najpomembnejše za razjasnitev nesreče – črno skrinjico. Bi to pripisala sreči, ženski intuiciji ali čemu drugemu?

Ne vem, vedno rada opraviim nalogo, ki mi jo dajo, in že od nekdaj rada iščem. Vedela sem, da je bilo pred mano že veliko ljudi in nisem si rekla, da jo bom našla, ko bom prišla. Ko sem bila tam, sem rekla sodelavcu: "Pojdiva pogledat tja, kaže, da je veliko stvari." Res sva potem odkopala nekaj črnega, na videz zažganega. Sprva nisem bila gotova, če je to res črna skrinjica. Ko so potrdili, sem bila zelo vesela.

Pa ti kot ženski ni delo reševalke nikdar preveč fizično naporno?

Ne, niti ne. S helikopterjem je delo precej olajšano. A vseeno je treba paziti na pravi položaj, da zaščitimo hrbet, saj se veliko priklanjamo, nosimo. Nahrbtnik za reševanje je precej težek, okoli 20 kg. Tudi fante boli hrbet, ker večinoma ne pazijo na tehniko. Jaz zdaj dam nahrbtnik najprej na mizo ali na nekaj višjega in šele potem na hrbet. Nisem še naletela na reševanje, ko nečesa ne bi mogla izvesti, ker bi bilo preveč fizično naporno.

Kaj počneš med dnevi, ki so namenjeni treningu?

Letos so bile odlične razmere v hribih, tako da sem opravila veliko tur, nisem toliko plezala v plezališčih ali umetni steni kot po navadi.

Kateri vzponi oz. ture so ti ostale v najlepšem spominu?

Freneyski stebri, lansko zimo sem bila v Patagoniji, kjer sva se s prijateljico povzpeli na Agujo Poincenot, 3002 m, levo od Fitz Roya. ●

PREDAVANJE

Mire Steinbuch

Sreča se poraja med uresničevanjem naših sanj

Reinhold Messner v Cankarjevem domu



Beseda je bila primarna, slika samo za ozadje. Besede in slike so se občasno ujele. Zdel se mi je kot dobrodušen dedek, obrušen od številnih življenjskih preizkušenj, spravljen s seboj in svetom, zadovoljen s tistim, kar je dosegel. In dosegel je veliko. Tu je nekaj utrinkov z njegovega predavanja. Uvodoma je na kratko predstavil osrednji del

svojega življenja. Začel je s tragedijo na Nanga Parbatu, kjer je izgubil brata in sedem prstov na nogi. Sčasoma je ugotovil, da mu izogibanje goram ne bo vrnilo brata, zato je nadaljeval z alpinizmom. Zaradi izgubljenih prstov ni več tako dobro plezal v skali kot nekoč, zato se je preusmeril v himalajizem. Začelo se je novo obdobje njegovega življenja, v katerem se je povzpел na

Reinhold Messner
Foto: Mire Steinbuch

Everest in "osvojil" vseh 14 osemtisočakov. Ker višje od Everesta ni mogel, se je odločil, da bo vertikalne pustolovščine zamenjal za horizontalne. Bil je še premlad, da bi posedal na kavču, s pivom v roki gledal televizijo in čakal na pokojnino, ki je ne bo dobil, ker ni plačeval prispevkov.

Šel je na Arktiko in Antarktiko, prečil Grenlandijo. Potem je doživel nesrečo. Ponoči je padel z grajskega zidu – ne z vrha, temveč z dveh metrov, ko ga je skušal preplezati, ker je pozabil ključ. Zlomil si je peto. Nekaj časa je bil invalid, nato pet let evropski poslanec zelenih; preučeval je legende o jetiju, napisal več kot 50 knjig in odprl šest muzejev. Po tem uvodu se je vrnil na začetek in podrobneje predstavil obdobja svojega življenja. Za alpinizem v visokih gorah je potrebna telesna moč, agilnost in koncentracija. Agilnost z leti počasi pojema, koncentracija ostaja glavni dejavnik plezanja. Na prvo odpravo, na Nanga Parbat, je bil povabljen. Kot gost je plačal samo majhen delež zelo drage odprave. Člani so podpisali pogodbo, da bodo vsa predavanja, fotografije in knjige v domeni vodje odprave. Udeležil se je še več odprav, vse so bile velike in drage. Leta 1975 se je odločil ta pristop spremeniti. S Petrom Habelerjem sta odšla pod Gasherbrum I z vsega 200 kilogrami opreme in hrane. Ko sta se aklimatizirala, sta izkoristila prvo priložnost lepega vremena in po treh dneh plezanja po prvenstveni smeri dosegla vrh na način, ki se danes imenuje alpski slog. Odprava je stala – preračunano – današnjih 10.000 evrov. Vse svoje nadaljnje ekspedicije je financiral sam z

denarjem, ki ga je zaslužil s predavanji in knjigami. Pred tem je šel lahko kot gost na odpravo vsake dve leti, zdaj si je lahko letno privoščil dve do tri odprave na osemtisočake. Najvišjih vrhov sveta se je lotil na popolnoma nov način, ki je bil ključ njegovega uspeha na osemtisočakih. S svojo ustvarjalnostjo je izumil nov sistem plezanja, s katerim si je povečal možnosti, da je prestavljal meje mogočega. Sprejel je dejstvo, da je neuspeh na meji možnega normalen; iz neuspehov se je naučil več kot iz uspehov. Pomislil je, da bi brez kisika šlo tudi na Everestu. V 70. so bile jeklenke s kisikom težke 7 kg, za vzpon (in sestop) jih je en človek potreboval 7 – skupaj 50 kg. K tej teži je treba dodati še opremo in hrano! Leta 1978 sta s Habelerjem na Everestu sprva napredovala več kot 200 metrov na uro, višje ko sta bila, počasnejša sta postajala. Po njegovem mnenju je "ta vedno večja počasnost ključna za razumevanje plezanja na velikih višinah". Z višino je pojemale njuna fizična moč in tudi moč volje, sposobnost odločanja in razmišljanja. Korak, dolg počitek ... nov korak, dolg počitek ... Glavni vrh je bil na videz vedno bolj oddaljen; zdelo se je, da ga ne bosta nikoli dosegla. Doma sta intenzivno trenirala za to odpravo, tisoč strmih

višinskih metrov sta pretekla v 35 minutah. Na vršnem grebenu sta za 50 metrov porabila več kot eno uro. Takrat je spoznal, da je psihična moč veliko pomembnejša od fizične. Volja je tista, ki odloča o uspehu ali neuspehu. S tem vzponom sta ovrgla še enega zadnjih tabujev. Vendar ne pozabimo – vzpon brez kisika je uspel že leta 1975 Marjanu Manfredi, ko je dosegel Makalu, 8463 m. Po vseh "osvojenih" osemtisočakih ga je čakal naslednji izziv – solo vzpon na Mount Everest. V Katmanduju mu niso dali dovoljenja, ker naj bi bilo prenevarno. Zato se je ponj odpravil v Peking. "Zakaj pa ne? *No problem*," so rekli, "plačajte 80.000 dolarjev." Seveda jih ni imel. Za razliko od naših bank italijanske niso dajale tveganih kreditov. Založnik mu je vnaprej izplačal honorar za knjigo, prodal je vse premičnine, tudi porscheja, in napraskal dovolj denarja. Leta 1980 je na severni strani Everesta čakal na izboljšanje vremena. Ko se je zjasnilo, se je odpravil proti steni. Med prečenjem razpoke se mu je udrlo in padel je vanjo. Pet let pred Joejem Simpsonom je ugotovil, da edina pot v življenje vodi po temnem dnu razpoke in po njem navzgor. Ko je bil zunaj, je najprej hotel sestopiti, toda nekaj v njem ga je prisililo, da je šel gor namesto dol in uspel doseči vrh.

Dve leti se je telesno in duševno pripravljala na ta vzpon. "Izpostavljenost je pglavitni del pustolovščine pri plezanju na visoke vrhove. Bolj ko smo izpostavljeni, bolj se zavedamo samega sebe, močnejše čutimo svoje omejitve," je poudaril. "Vračanje v dolino, srečanje s prvimi insekti, prvimi vodami, prvimi pticami in ljudmi je podobno ponovnemu rojstvu. Danes pravim, ne hodite gor, da bi dosegli vrh, pojdite gor, da bi se vrnili in spet postali del svoje družbene sredine. [...] Včasih se proustvoljno izpostavljam v najbolj divjih in oddaljenih območjih sveta zaradi potrebe po ponovnem rojstvu. Zavedamo se, da je golo življenje najmočnejše, kar imamo. [...] Čustveno ne živim od tega, kar sem naredil. Kar sem naredil, sem naredil; za to prevzemam odgovornost, to je del mojega življenja. Kar me žene dalje in mi daje veselje do življenja, spodbuja mojo ustvarjalnost, vizije in cilje v prihodnosti, so sanje. Ker imamo sanje, ki jih je možno uresničiti, smo srečni. Sreča ni nekaj, kar nam dajo naše aktivnosti, sreča se poraja med izvajanjem dejavnosti, ki so uresničenje naših sanj." ●

V planinski organizaciji je veliko izzivov

Pogovor z Romanom Ponebškom, podpredsednikom PZS

Roman Ponebšek, (46), podpredsednik Planinske zveze Slovenije (PZS), ima bogato planinsko zgodovino. Planinski skupini na OŠ Litija se je pridružil že v šestem razredu in se takoj lotil zasavske transverzale, v sedmem razredu je že bil na svojem prvem planinskem taboru. V srednji šoli je prevzel naloge mladinskega vodnika v skladu s konceptom "mladi z mladimi". Po odsluženem vojaškem roku leta 1990 je postal član upravnega odbora društva in načelnik mladinskega odseka. Že četrti mandat je predsednik PD Litija. Dvakrat je bil predsednik Mladinske komisije (MK) pri PZS, in sicer v letih 1991–1993 (skupaj s Katjo Godec, danes Kadiš) ter 1994–95. Kar 13 let je bil gospodar Planinskega učnega središča (PUS) Bavšica. Od leta 1990 je planinski vodnik, od 2003 inštruktor planinske vzgoje. V zadnjem desetletju je sodeloval pri organizaciji vodniških usposabljanj. Roman je bil dejaven pri kreiranju strategij, npr. pri pisanju programa Mladi v gorah in pri gorniški organizaciji. V prvem mandatu Ekarjevega predsedovanja (2002–2006) je bil član Upravnega odbora PZS. Na povabilo predsednika PZS Bojana Rotovnika je leta 2014 postal podpredsednik PZS, zadolžen za MK in Vodniško komisijo ter področje informiranja. Roman je dipl. inž. elektrotehnike, direktor

distribucijske enote Elektra Ljubljana v Trbovljah. Ker se pozna že dolgo, sva se v pogovoru tikala.

Kaj si razmišljal ob povabilu Bojana Rotovnika, predsednika PZS, da bi se vključil v vodstvo PZS?

Tehtal sem razloge za in proti. Obojih je kar nekaj. Največji problem je čas. Vpet sem v veliko aktivnosti, zato skušam sodelovati po svojih najboljših močeh. Z Bojanom sodelujeva že 20 let in se dobro pozna, skupaj sva opravljala tečaj za inštruktorje, se izmenjevala na mestu predsednika in podpredsednika MK. Cenim njegovo delo, ki ga je z ekipo opravil v prvem mandatu. Zdi se mi, da so se nekatere zadeve res drastično izboljšale. Dalo pa bi se še kaj narediti pri vsebini, doktrini. Ocenjujem, da bi zato potrebovali stratega. Je pa treba vedeti, da je PZS zelo dinamično okolje. Lani je bilo sprejetih kar šest, sedem zakonov, ki pomembno vplivajo na planinsko organizacijo, in če se hočeš na vse to odzvati, ti vzame ogromno časa. Odziv je nujen, če želimo ohraniti pogoje za delovanje in razvoj planinstva. Veliko je operativnega dela, hkrati je treba imeti vizijo, kam bo šla PZS. Ker je dela veliko, sem se odločil, da bom k temu pripomogel tudi sam.

Kaj te je zvalilo v gore? Kakšni so tvoji hribovski začetki?



Roman Ponebšek Foto: Vladimir Habjan

V največji meri oče, ki je hodil v hribe s svojo družbo, kasneje sva hodila tudi skupaj. Vedno je prišel poln vtisov in to me je potegnilo. Tudi počitnice smo pogosto preživljali na Veliki planini, kjer sem obiskoval bližnje vrhove in kočice. Ko sem začel obiskovati planinski krožek, sem zvedel za mladinski odsek in se mu priključil.

Mislil, da bi moral biti vsak funkcionar, pa naj opravlja še tako visoko funkcijo, še vedno aktiven na določenem operativnem področju, npr. vodenju, varovanju narave, markiranju ... da ima stik z gorami in ljudmi na terenu. Koliko si ti še aktiven, še hodiš v hribe? Petkrat letno grem na družinski izlet, enega ali dva

pa tudi vodim. Družinska sekcija v društvu je kar aktivna. Vsako leto sem najmanj en teden na planinskem taboru, poskušam se vključevati na šolah, pomagam voditi sekcije, pa še kaj bi se našlo. Vsekakor to zneso vsaj eno do dve aktivnosti na mesec, tako da še ohranjam stike. Sicer se strinjam s tabo, da se moraš teh aktivnosti udeleževati, da ohraniš stik z realnostjo, je pa seveda težko, če pomisliš, koliko vikendov gre za planinske zadeve.

Pred kratkim smo objavili pogovor s predsednikom PD Ljubljana-Matica, ki je dejal, da si želi mnogo manj birokratsko planinsko organizacijo, kot je zdaj. Imaš kakšno idejo, kako bi se lahko temu izognili?

Ja, tega je res veliko, vendar to kaže tudi na odnos države, npr. zadnja problematika davčnih blagajn, kar bo mogoče celo poenostavilo poslovanje. Veliko je poročil, a to nam narekuje tudi država. Dejstvo je, da moraš vsak evro, ki ga dobiš, upravičiti in napisati poročilo državi ali Evropi, kjer si ga pač dobil. To je stanje duha v državi in Evropi. Žal beseda in stisk roke nimata več veljave, stopnja nezaupanja pa povečuje birokracijo.

Kaj pa notranji vidik? Vemo, da je PZS množična in razvejana, tudi sistem odločanja ima celo vrsto stopenj, odborov, komisij, upravnih odborov ... posledično tudi pravilnikov, na primer imamo celo Pravilnik o pogrebnih svečanostih. Si s tem delovanje olajšujemo ali si ga otežujemo?

Vsaka medalja ima dve plati. Nekatere zadeve smo res formalizirali, po drugi strani je tudi res, da PZS mora imeti pravila. Kako bi

sicer vedeli, kdaj boš nosil prapor in kdaj ne? Nekatera društva so hotela imeti te zadeve vnaprej določene, saj morajo biti na nivoju organizacije rešene enotno. Tu je tudi pieteta, ljudje bi bili lahko užaljeni. Seveda ni nujno, da imamo pravilnike prav za vse, je pa dobrodošlo, če se soočiš z dilemo in ugotoviš, da je nekaj nekje zapisano in lahko to uporabiš. Seveda vsaka pravila predstavljajo omejevanja. Organizacija, kot je PZS, potrebuje pravila in prav je, če vsa društva spoštujejo dogovorjeno.

Na katerih področjih in na kakšen način se ti zdi, da bi najlažje dal svoj prispevek razvoju planinske organizacije?

Predvsem da bi olajšali delo društvom, da bi se vključevali v operativnem smislu in tvorili politiko oz. vizijo PZS. Cilje in prioritete smo si zapisali v Programske smernice PZS za obdobje 2014–2018. Zagotovo je prenova vodil ključnega pomena. Gre za strateški dokument, ki določa naše mesto in delovanje v prihodnosti. Rad bi, da bi se vzpostavil vzorčni planinski tabor, kar je bila že želja MK, da bi bilo napisano, kako se tabor organizira, tudi v organizacijskem smislu. Na vodniškem področju predvsem pri izvedbi izobraževanj pogrešam več prostovoljstva, a je težko, saj imaš kot vodnik in inštruktor veliko odgovornost. To so dileme, s katerimi se ukvarjam. Potem vidim problematiko koč, ki jih čedalje bolj obravnavajo kot gostilne. Kaj s kočami 3. kategorije? Po eni strani so stvar tradicije, zgodovine, po drugi v mnogih kočah v celem letu nihče ne prespi. Kaj je torej to? Tu so izzivi. V enem mandatu težko izvedeš tako zahtevne naloge. S temi vprašanji sem se ukvarjal že prej in imam nekaj izkušenj.

Je en mandat (podpredsednika) dovolj, da bi se poznal napredek?

Ne, potrebna sta vsaj dva. V enem mandatu se lahko nekaj naredi v komisijah, če imaš ideje, v PZS pa potrebuješ več. To je vztrajnost, masa, če kar koli spreminjaš. Ne vidim čarobne palčke.

Kaj pa za predsednika, se ti zdita dva mandata dovolj?

To je pa delikatno vprašanje. Mislim, da sta dva mandata dovolj, kajti v tretjem mandatu obstaja veliko tveganje rutinskega dela in pomanjkanje želje po spremembah. Nihče ne more pričakovati, da bo za tabo prišel predsednik, ki bo tvoja kopija, kar je pravilno. Treba je vedeti, da imajo danes predsedniki veliko odgovornost, tega se ne zavedamo dovolj, tega niti ne izpostavljamo preveč. Koga bi lahko to tudi odvrnilo. Težko je, ker je kadra končno mnogo, ni veliko tistih, ki bi hoteli in bi tudi bili sposobni opravljati najodgovornejše funkcije. Rutina za organizacijo ni dobra.

Kaj so po tvojem največje ovire, da bi bila planinska organizacija učinkovitejša? Kaj meniš, koliko je PZS cenjena v javnosti?

PZS ima v javnosti velik ugled in težo. Vedeti moramo, da društva delujejo samostojno, PZS pa društva združuje. To je velik konglomerat, to se je videlo tudi iz ankete leta 2015, ko se je odzvalo malo več kot polovica društev, vendar so imela ta kar 79 odstotkov članstva. Kako, na kak način to učinkovito upravljati, je veliko vprašanje. Smo najbolj razvejana organizacija v državi, smo tudi prostovoljci. Izziv je, kako dobiti *feed back* od društev. Bili so časi, ko ni bilo močnega

stika društev z zvezo. Zdaj se to izboljšuje, ta vez se skuša ponovno vzpostaviti z Navezo, anketo ... Društva delujejo pragmatično, malo jih sledi dejavnosti zveze, npr. da bi se vključevali v oblikovanje statuta, pravilnikov ... ker ni pripravljeno-sti. Cilji društva so izvajati svoj program. Kdor želi biti aktiven, je lahko, kdor pa ni aktiven, ni prave selekcije in jo je, roko na srce, tudi zelo težko ustvariti, saj smo prostovoljci. UO je že v prejšnjem mandatu obravnaval predlog razvrstitve in stimulacije društev glede na področja dela, ki jih društvo opravlja, povezuje nas pa članarina. Kako narediti, da bi se bolj povezali? Pričakovanja društev so različna. Sam vidim organiziranost PZS: v prvem planu so društva, tudi komisije v smislu razvoja doktrin so podpora društvom, in to izvajajo – tu se mi zdi, da je samopostrežni sistem. Kdor pričakuje, da bo zveza delila denar, da bo molzna krava – nikoli in nikdar ni bila. PZS je bila za svoj program in razvoj vedno primorana pridobivati sredstva iz različnih virov. Spomnimo se predsednika Potočnika, ko je prišel prosit za sredstva in je rekel: "Tule imam gumb, prišijte mi suknjo." PZS postavlja norme, program, sistem, potem pa društva, ki želijo, to uporabijo in nadgradijo. V prostovoljni organizaciji je to – to. Interes mora biti na strani društev in zveze. Navsezadnje, PZS smo društva, od tam pridejo kadri.

Ali zaznavaš v zdajšnjem mandatu menjavo generacij?

V bistvu niti ne. Smo pa v upravnem odboru v tem mandatu dobili osvežitve.

Tvoj moto v življenju je? Gornišтво, planinstvo kot način življenja. 

Okolju najprijaznejša dolina v Evropi

Lesachtal/Lesna dolina

Mitja Peterneel

V objemu iztekajoče noči se vzpenjam po položni gozdni cesti. Makadamska podlaga je prekrita z utrjeno snežno preprogo. Ker ne želim zgrešiti odcepa proti prostranim planjavam visokogorske planine Mussen, mi je v pomoč čelna svetilka. Ta v sodelovanju z medlo lunino svetlobo ustvarja srhljive sence okoliških dreves. Na srečo igra svetlobe traja le uvodni del ture, saj se kmalu začne daniti. Do idilične lovske kočice pridem ravno v trenutku, ko konice skalnatih vršacev na nasprotni strani doline obliže prvi sončni žarek. Škrlatna barva se za kratek čas prelije v rdečo, ta preide v oranžno in rumeno, dokler se bela svetloba ne razlije po pokrajini. Kako čarobno je opazovanje rojevanja jutra visoko v gorah! Za dodatno impresijo poskrbi sveža snežna odeja. Na njeni beli površini je prelivanje barv še izraziteje. Taki trenutki se mi za vedno vtisnejo v spomin. Vzpenjanje po zmrznjenem snegu, ki ga prekriva le za ped debela plast pršiča, mi omogoča hitro napredovanje. Jutro je izjemno hladno. Eol, bog vetra, mi je danes presenetljivo namenil popolno brezvetrje. Še temno modro nebo je brez oblaka. Naravnost idealen dan sem izbral za današnjo smučarsko turo v naročju Lienških Dolomitov, nad okolju najprijaznejšo dolino v Evropi.

Lesachtal ...

... leži na skrajnem jugozahodu avstrijske Koroške. Ozka, dobrih dvajset kilometrov dolga dolina se razteza v smeri vzhod-zahod med krajema Kotje-Muta/Kötschach-Mauthen in Maria Luggau. Po njej teče reka Zilja/Gail, ki tvori naravno ločnico med Karnijskimi Alpami na jugu in Ziljskimi Alpami na severu. Spušča se proti vzhodu in se pri Kötschachu izrazito razširi v Zgornjo Ziljsko dolino/Obere Gailtal. Zahodno od romarskega središča Maria Luggau Lesachtal se nadaljuje v Tiroler Gailtal.¹ Čez najvišje vrhove osrednjega grebena Karnijskih Alp poteka državna meja z Italijo, po zahodnem delu Ziljskih Alp oz. natančneje Lienških Dolomitov pa meji na avstrijsko

¹ Zanimiv in poučen prispevek o možnosti turnega smučanja v tirolskem delu doline si lahko preberete v članku Tomaža Hrovata Nad izvirom Zilje, ki je bil objavljen v PV 1/2014.



Lesachtala. Številni opuščeni mlini pričajo o tem, da so ljudje tod intenzivno predelovali tudi žito. Poleg lesne industrije se prebivalci doline danes pretežno ukvarjajo s kmetijstvom. Žal se zaradi zahtevnih življenjskih pogojev in omejenih možnosti za zaposlitev število domačinov v zadnjih letih naglo zmanjšuje. Še večji osip pa preprečuje povečan turistični razvoj. Posebej zanimiva je postala v zadnjih letih – po prejetju naziva okolju najprijaznejše doline v Evropi. Tu ni prestižnih hotelov, niti žičniških naprav, še trgovine z osnovnimi življenjskimi potrebščinami so redke. Morda Lesachtal še najnazorneje opisuje slogan bližnje doline Villgratental: "Pridite k nam. Ne ponujamo vam ničesar." A Lesna dolina nam, ljubiteljem gorskega sveta, ponuja nepozabna doživetja v neokrnjeni naravi. Sem se vračamo z željo, da bi se umaknili pred vsakdanjim dolinskim stresom in naužili svežega zraka. Udobje, potrebno za prijetno sprostitev, nam ponujajo preproste in gostoljubne domačije s kmečkim turizmom za običajno zelo sprejemljivo ceno.

1 Razgled z vrha Lumkofla na Millnazenkogel (spredaj), Riebenkofel (levo) in skalne ostrice Lienških Dolomitov v ozadju
Foto: Mitja Peternel

2 Razgled z vrha Mussenhöhe na Lumkofel (levo) in Lienške Dolomite (desno)
Foto: Mitja Peternel

Poleti ...

... imamo v Lesni dolini največ možnosti za pohodništvo. Na večino vrhov okoliških gora vodijo planinske poti, ki so vzorno označene in opremljene z ličnimi rumenimi kačipotmi. Ljubitelji botanike pozno pomladi in v začetku poletja najraje obiščejo planino Mussen, kjer je eno izmed redkih rastišč rajske lilije. Na zaščitenem območju, poimenovanem tudi "cvetlični paradiz Mussen" (Blumenparadies Mussen), rastejo tudi druge zanimive gorske cvetice (rumeni encijan, različne orhideje, murke ...). Kdor bi si zaželel sproščanja adrenalina, lahko svoje sposobnosti preizkusi v eni najzahtevnejših zavarovanih poti v Karnijcih – Weg der 26er. Vrtoglava, športna ferata nas pripelje na najvišji vrh Karnijskih Alp, Hohe Warte oz. Monte Coglians, 2780 m. Poleg te zavarovane poti je še nekaj manj zahtevnih. Mednje sodi tudi novejša skozi sotesko Millnatzenklamm v Ziljskih Alpah. Nad Lesno dolino se dvigajo tudi vrhovi, dostopni le z lažjim plezanjem. Najbolj znan med njimi je Wolayer Seekopf, 2542 m, nad idiličnim, istoimenskim jezerom. Le za skalno plezanje dolina ne ponuja prav veliko možnosti. Plezalni vrtec s smermi vseh težavnosti se nahaja nad Tuffbadom, kjer se lahko preizkusimo tudi v daljši športnoplezalni smeri Solaris. Alpinisti raje obiskujejo stene bližnjih Lienških Dolomitov in gore nad Sappado, saj je skala nad Lesno dolino precej krušljiva.

zvezno deželo Vzhodno Tirolsko/Osttirol. Vasi in zaselke na prisojnih pobočjih povezuje ovinkasta in mestoma precej ozka cesta. Prvič smo njene "čare" spoznali ob vračanju z Dolomitov. Prijatelj Borut je na račun naše "bližnjice" izrekel kar nekaj sočnih kletvic. Že ob uvodnem obisku doline nam je postalo jasno, zakaj je bila preteklo zimo zaradi velike količine novozapadlega snega in posledične nevarnosti snežnih plazov za več dni popolnoma odrezana od sveta.

Odmaknjena, samotna dolina, kjer se prikupne vasice nahajajo na nadmorski višini med 800 in 1400 metrov nad morjem, je bila v daljni preteklosti poimenovana tudi s pristnim slovenskim imenom Lesna dolina. Ime, ki ga na žalost vedno bolj redko uporabljajo, potrjuje, da je bilo gozdarstvo že v davni ena izmed glavnih gospodarskih dejavnosti





3 Deviški vzpon na Schätzbichl

Foto: Mitja Peternel

4 Značilna piramida Monte Peralbe s Schönjöchla

Foto: Mitja Peternel

5 Smučanje z Lumkofla je v dobrih razmerah en sam užitek.

Foto: Mitja Peternel

6 Panoramski pogled na St. Lorenzen z Runsecka

Foto: Mitja Peternel

V zimski ponudbi ...

... Lesachtala ni urejenih smučišč. Najbližji središči z žičniškimi napravami sta manjši, družinam prijazni smučišči nad Kötschach-Mauthnom in Obertilliach/Golzentipp na Vzhodnem Tirolskem. Imajo pa v Lesni dolini ob ustreznih snežnih razmerah urejeni sankski progi nad krajema Tuffbad in Obergail. Če se želimo umakniti množicam tekačev na smučeh v sodobnem biatlonskem središču Obertilliach, lahko kilometre nabiramo na krajši urejeni tekaški progi Sonnenloipe v St. Lorenzen. Tudi ljubitelji krpeljanja imajo tod na voljo številne gozdne ceste, ki vodijo do višje ležečih planin in lažje dostopnih kopastih vrhov nad njimi. Lesna dolina je tudi pravi raj za ljubitelje turnega smučanja. V pogorje Karnijskih Alp se v južni smeri zajedajo številne stranske doline, po katerih potekajo pokrajinsko najlepši turni smuki. Ste že slišali za Hochalpl/Monte Oregone, 2384 m? Kaj pa za Schönjöchel, 2295 m? Značilne ledeniške doline razmejujejo gorski hrbti, ki tvorijo prav tako priljubljene turnosmučarske cilje. Značilnost teh gora je, da so si po obliki

zelo podobne. Vzponi v spodnjem delu potekajo po dovoznih gozdnih cestah. Te nas običajno pripeljejo do planine, ki leži na višini gozdne meje. Od tam nas čaka še zaključni, večinoma strmejši pristop na teme gore. Najbolj obiskani smučarski cilji so Runseck, 2144 m, Mittagskofel, 2251 m, Gamskofel, 2122 m, in pa Schwalbenkofel, 2159 m. Na sončni strani doline, kjer se razprostirajo Ziljske Alpe, je ciljev nekoliko manj. Le ti pa v lepoti za turnosmučarskimi vrhovi v Karnijskih prav nič ne zaostajajo. Tudi tu se začnemo vzpenjati po udobnih cestah, ki so bile narejene za potrebe spravila lesa. Temena pretežno kopastih vrhov nad sončnimi planinami dosežemo po strmejšem svetu. Turnosmučarski navdušenci si za cilj najpogosteje izberejo naslednje vrhove: Mussenhöhe oz. Mikulin, 2038 m, Lumkofel, 2287 m, Riebenkofel, 2386 m, in Samalm, 1992 m. Nad Lesachtalom v Karnijskih Alpah ležita le dve koči – Wolayer See Hütte, 1967 m, nad istoimenskim jezerom in koča Hochweissteinhaus, 1867 m. Obe v zimskem času nista oskrbovani, ne premoreta pa niti zimske sobe. A ker turni smuki nad dolino niso posebno dolgi, jih brez težav opravimo v enem dnevu. Zato odprtih koč niti ne potrebujemo. Večina najpomembnejših ciljev je namreč dosegljiva v treh do štirih urah, pri tem moramo običajno opraviti z višinsko razliko med 1000 in 1300 metri. V paleti turnosmučarskih vrhov si lahko vsak izbere sebi najprimernejšega glede na smučarske sposobnosti. Prevladujejo lahki in srednje zahtevni turni smuki. Drznejši smučarji lahko smučajo z vrha Monte Peralbe,







7 Ko na vrhovih Ziljskih Alp še vztraja sneg, se v dolini že prebujajo pomlad. Pravi čas za smučarski obisk senčnih dolin nad Lesno dolino.

Foto: Mitja Peterneš

8 Zaključni del vzpona na Lumkofel poteka po prostranem pobočju.

Foto: Mitja Peterneš

2694 m, v dolino Frohntal, po severnem rebri z Rauchkofla, 2460 m, po severozahodnem pobočju Zwölfer Spitze, 2592 m, ali pa po markantni severni steni Torkarspitze, 2574 m. Za varno

izvedbo teh smukov potrebujemo predvsem zadostno količino snega in povsem stabilne snežne pogoje. A gore nad Lesno dolino nikakor ne smemo podcenjevati. Predvsem dolge dostopne doline v Karnijskih Alpah in strmi zaključni vzponi na nekatere vrhove so zelo izpostavljeni snežnim plazovom, zato previdnost nikakor ne bo odveč. V opozorilo nam je lahko tragična nesreča, ki se je zgodila januarja 2013. Tedaj so v snežnem plazju pod goro Mittagskofel, 2251 m, življenje izgubili kar trije izkušeni gorski reševalci iz Lesachtala.

Čaka me le še nezahteven spust z vrha Mussenhöhe. Smuči spustim v lahkotno drsenje po mehki snežni preprogi. Za menoj ostaja enakomerna sled na prostranem pobočju. Prijetno vijuganje v deviškem pršiču, vrh katerega se lesketajo drobni snežni kristalčki, me polni z notranjo energijo. Zadovoljen nasmeh se mi nariše na obrazu, ko poleg avtomobila snamem smuči. Za menoj je še en nepozaben dan, preživet v gorah ... Ob vožnji domov pa že razmišljam o naslednjem obisku skrivnostne in samotne doline. Neznanih smučarskih ciljev nad Lesno dolino je še veliko ... 



informacije

Kako v Lesachtal: Iz Ljubljane gremo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka do izvoza Hermagor/Šmohor. Po regionalni cesti se peljemo do kraja Kötschach-Mauthen/Kotje-Muta, kjer zavijemo desno proti Lesachtalu oz. Lesni dolini.

Vodniki: Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 2)*. H. Weishaupt Verlag, 1992.

Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen*. Carinthia Verlag, 2007.

Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall-Verlag Wien, 2009.

Gerald Sagmeister & Christian Wutte: *Kärnten West*. Rother Verlag, 2010.

Gianni Kratter, Thomas Mariacher, Nicola Rossato, Francesco Vascellari: *Skitouren in den Dolomiten – Band 2. Tappeiner Verlag, 2014.*

Robert Zink: *Skialpinismus in den Karnischen Alpen*. Versante Sud, 2015.

Zemljevid: *Lienzer Dolomiten - Lesachtal*, Kompass 47, 1 : 50.000.

Schönjöchl/Forcella di Fleòns velja za pravo turno-smučarsko klasiko Lesne doline. Pri vzponu se ne povzpemo na noben vrh, ampak ga zaključimo na prostranem sedlu med gorama Raudenspitze/ Monte Fleòns in Edigon. Razgibana dolina, ki se spušča proti planini Obergailer Alm, v dobrih snežnih razmerah ne razočara nobenega turnosmučarskega navdušenca. Še posebej, če bo na površini snežne odeje za nami ostajala le nekaj centimetrov globoka sled smuči. Vendar pozor! Celoten zgornji del ture poteka po plazovitem terenu, zato moramo obisk premišljeno načrtovati in ga prilagoditi snežnim pogojem. Če imamo z vrha zaradi višjih sosednjih vrhov omejen razgled, pa to nadomesti kulisa ob prihodu v zatrep doline.

Tu se nam nad planino Obergailer Alm razkrijejo strme stene Edigona, Steinwanda in Letterspitza.

Zahtevnost: Nezahteven turni smuk. So pa strma pobočja pod sedlom zelo plazovita. Zato se moramo na turo odpraviti le v povsem stabilnih snežnih razmerah.

Oprema: Poleg osnovne turnosmučarske opreme, ki vključuje plazovno žolno, lopato in sondo, nam bodo v zgornjem delu ture v trdem snegu koristili srenači.

Višinska razlika: 1135 m

Izhodišče: Okrepčevalnica Mühlenstüberl nad zaselkom Obergail, 1160 m. WGS84: N 46,683250, E 12,794350

Iz Ljubljane gremo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka do izvoza Hermagor/Šmohor. Po regionalni cesti



Po široki dolini poteka imeniten spomladanski spust s sedla Schönjöchl. Foto: Mitja Peternel

se peljemo do kraja Köttschach-Mauthen/Kotje-Muta. Tu zavijemo desno proti Lesachtalu oz. Lesni dolini. Skozi vasice St. Jakob im Lesachtal, Birnbaum, Oberring in Liesing pridemo do Klebasa. Približno 500 metrov za

vasjo se levo odcepi cesta proti zaselku Obergail. Skozenj se peljemo še približno 1300 metrov do okrepčevalnice Mühlenstüberl, kjer parkiramo avto. Če je cesta splužena oz. kopna še naprej po dolini Obergailer Tal,

Runseck, 2144 m

Runseck je eden lepših turnosmučarskih vrhov v zahodnem delu Karnijskih Alp. Pne se med dolinama Wolayer in Niedergailer Tal. Je značilen predstavnik gora, ki se dvigajo južno nad odmaknjeno in samotno dolino Lesachtal. Med te vrhove sodijo še Mittagskofel, Gamskofel, Sonnstein in Schwalbenkofel. Omenjeni cilji so med seboj ločeni z globokimi ledeniški dolinami, ki se v južni smeri zadržajo v glavni greben Karnijcev. Najprimernejši čas za obisk tega, po krivici ne prav pogosto obiskane vrha je zagotovo kole-darska zima, ko so njegova pobočja prekrita z debelo plastjo pršiča. Nekaj več previdnosti zahteva le zaključni del vzpona. Pristop do lesenega križa je zaradi povečanega

naklona lahko nevaren za zdrs oziroma snežni plaz.

Zahtevnost: Delno zahteven turni smuk. Vzpon s smučmi na Runseck ni posebej strm. Le v vršnem delu moramo glede na snežne pogoje izbrati najugodnejšo in najvarnejšo smer pristopa.

Oprema: Za obisk Runsecka potrebujemo osnovno turnosmučarsko opremo. Ne pozabite na plazovni trojček – plazovno žolno, lopato in sondo. Morda nam bodo pristop na vrh v trdem snegu olajšali srenači.

Višinska razlika: 1050 m

Izhodišče: Zaselek Obernostra, 1100 m. WGS84: N 46,675150, E 12,873300

Iz Ljubljane vozimo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka do izvoza za Hermagor/



Nad planino Obere Wolayer Alm se dvigajo skalnati vrhovi, med katerimi je najbolj znan Wolayer Seekopf (levo).

Foto: Mitja Peternel

Šmohor. Po regionalni cesti se peljemo do kraja Köttschach-Mauthen/Kotje-Muta. Tu zavijemo desno v smeri Lesachtala oz. Lesne doline. Skozi vasice St. Jakob im Lesachtal in

Podlanig se pripeljemo do kraja Birnbaum. Dobrih tristo metrov za vasjo nas kašipot usmeri levo proti kraju Nostra. Od tod z vožnjo nadaljujemo še do zaselka Obernostra,

z vožnjo lahko nadaljujemo in si vzpon še nekoliko skrajšamo.

Časi: Izhodišče–Schönjöch 3–4 h

Spust 1 h

Skupaj 4–5 h

Sezona: Najprimernejši čas za izvedbo nastopi marca ali v začetku aprila, ko se nočne temperature še spustijo pod ledišče. Obenem ob koncu kolesarske zime snežna odeja še sega do izhodišča.

Vodniki: Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 2)*. H. Weishaupt Verlag, 1992; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen*. Carinthia Verlag, 2007; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall-Verlag Wien, 2009; Gerald Sagmeister & Christian Wutte: *Kärnten West*. Rother Verlag, 2010; Robert Zink: *Skialpinismus*

in den Karnischen Alpen. Versante Sud, 2015.

Zemljevid: *Lienzer Dolomiten - Lesachtal*, Kompass 47, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča se v južni smeri precej položno vzpenjamo po dolini. Gozdna cesta nas pripelje v zatrep krnice, kjer leži planina Obergail Alm, 1426 m. Tu nas rumena smerna tabla

usmeri desno proti Schönjöchlu. Gremo lahko po cesti ali pa vzpon skrajšamo po bližnji letne poti št. 445. V jugozahodni smeri nadaljujemo vzpon po široki dolini. Nad gozdno mejo dolina postane ožja in vse strmejša. Po njej se dvignemo do njenega zatropa. Tu zavijemo levo in se po strmeh pobočju

v južni smeri povzpemo na prostrano sedlo Schönjöch, ki razmejuje gori Raudenspitze, 2507 m, in Edigon, 2511 m.

Spust: Smučamo po poti pristopa.

Mitja Peterneel



Runseck, 2144 m

1100 m, kjer na primernem mestu ob cesti pustimo naše vozilo.

Časi: Izhodišče–Runseck 3–3.30 h

Spust 1 h

Skupaj 4–4.30 h

Sezona: Za turnosmučarski obisk Runsecka so najprimernejši zimski meseci.

Vodniki: Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 2)*. H. Weishaupt Verlag, 1992; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen*. Carinthia Verlag, 2007; Gianni Kratter, Thomas Mariacher, Nicola Rossato, Francesco Vascellari: *Skitouren in den Dolomiten – Band 2*. Tappeiner Verlag, 2014; Robert Zink: *Skialpinismus in den Karnischen Alpen*. Versante Sud, 2015.

Zemljevid: *Lienzer Dolomiten - Lesachtal*, Kompass 47, 1 : 50.000.

Vzpon: Nad zaselkom Obernostra se začnemo položno vzpenjati v jugozahodni smeri po gozdni cesti. Kmalu se levo odcepi markirana pot, ki nas po strmejšem svetu pripelje do gozdne meje nad planino Nostraalm. V isti smeri nadaljujemo po planotastem svetu do strme

vršne glave. Pristop na vrh je mogoč po vzhodni ali po zahodni strani. Bolj priporočljivo se je na vrh povzpeli po zahodnem pobočju, ki je nekoliko manj strmo. Tu v loku proti levi dosežemo najvišjo točko.

Spust: Smuk opravimo po poti pristopa. V zgornjem

delu nam bo največ smučarskih užitkov ponudila široka poseka, ki nas v severni smeri pripelje do gozdne ceste. Po njej udobno smučamo do izhodišča.

Mitja Peterneel



Schätzbichl oz. Schatzbuhel je vrh v zahodnem delu Ziljskih Alp. Leži zahodno nad cestnim prelazom Gailbergsattel, ki povezuje Ziljsko in Dravsko dolino. S predvrha Mussenhöhe oz. Mikulin, 2038 m, se v jugovzhodni smeri razprostirajo prostranstva planine Auf der Mussen. To območje je bilo leta 1978 zaradi izjemno bogate flore razglašeno za naravni rezervat, ki je v pomladanskem in poletnem času množično obiskan. Pozimi, ko prostrane terene prekrije snežna odeja, pa postane eden bolj priljubljenih turnosmučarskih ciljev nad čudovito dolino Lesachtal. Tura ima le dve manjši lepotni napaki. Prva je razmeroma monoton pristop do širnih smučarskih planjav, druga pa sedlo, ki leži med predvrhom in našim ciljem.

Do tja se spustimo za okoli osemdeset višinskih metrov, ki jih moramo ponovno opraviti ob povratku s Schätzbichla. Seveda se dodatnim 160 višinskim metrom lahko izognemo in turo zaključimo na vrhu Mussenhöhe. A smo ob tem prikrajšani za prijetno smuko po prostranem jugovzhodnem pobočju našega cilja. Največ užitka bomo na turi deležni ob obisku v času, ko so vršna prostranstva prekrita z mehkim pršičem. Takrat bomo zadovoljno nizali zavoje do gozdne meje. Če se bomo v vršnem delu naužili lepote turnega smučanja, nam tudi spodnji del do izhodišča ne bo odveč.

Zahtevnost: Nezahteven turni smuk. Ob izbiri najlažjih prehodov je tura varna pred plazovi.



Schätzbichl Foto: Mitja Peternel

Na širokem pobočju planine Auf der Mussen lahko postane orientacija v primeru omejene vidljivosti nekoliko zapletena.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema.

Višinska razlika: 1000 m (če vzpon zaključimo na Mussenhöhe); 1160 m

(pristop na Schätzbichl s povratnim vzponom na Mussenhöhe)

Izhodišče: Parkirišče nad vasjo Podlanig, 1050 m. WGS84: N 46,687433, E 12,906733

Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanski predor mimo Beljaka



Lumkofel, 2287 m



PLANINSKI VESTNIK | FEBRUAR 2016

Karnijske Alpe



Strma, trikotna jugozahodna stena Lumkofla iz Lesne doline ne obeta prav veliko možnosti za turno smuko. Šele ko se nam ob vzponu nad planino Oberraster Alm razkrije prostrana planjava, ki jo po sredini prereže široka dolina z grapo, spoznamo prave smučarske odlike našega cilja. V hladnem, a lepem zimskem dnevu, ko so pobočja prekrita z globokim pršičem, se nam bodo po petsto višinskih metrih sproščene vijuganje usta raztegnila v širok nasmeh. Ob smučanju proti izhodišču bomo turo še enkrat zadovoljno podoživljali. Povratek domov bo namenjen le še razmišljanju o naslednji turnosmučarski dogodivščini v čarobni dolini. Ker pa najlepši cilji privabljajo

večje število turnosmučarskih navdušencev, bomo na Lumkoflu le malokrat lahko uživali samoto ob opazovanju enkratno lepih karnijskih vršacev na jugu in Lienških Dolomitov na severu.

Zahtevnost: Delno zahteven turni smuk. Po obilnem sneženju so strma, s travo porasla vršna pobočja izpostavljena snežnim plazovom. Takrat je turo bolje prestaviti in počakati na varnejše snežne razmere. Na izpostavljenem grebenu med vzhodnim vrhom in križem se lahko naredijo velike opasti, ki od nas zahtevajo nekaj dodatne previdnosti.

Oprema: Za obisk Lumkofla zadošča osnovna turnosmučarska oprema. Če je sneg na strmini pod vrhom trd, nam bodo

napredovanje olajšali srenači.

Višinska razlika: 1250 m
Izhodišče: Parkirišče za krajem Oberring, 1037 m. WGS84: N 46,688800, E 12,842017

Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanski predor mimo Beljaka do izvoza za Hermagor/Šmohor. Po regionalni cesti z vožnjo nadaljujemo do kraja Kötschach-Mauthen/Kotje-Muta. Tu nas smerne table usmerijo desno proti zahodu, v smeri pravičnice doline Lesachtal. Vozimo se po ovinkasti in ponekod zelo ozki cesti skozi kraja St. Jakob im Lesachtal in Birnbaum do Oberringa. Na koncu vasi, ko se cesta prične spuščati, na levi strani ceste opazimo manjše parkirišče. Tu je prostor za nekaj vozil. Če smo parkirišče zgrešili



Velik križ na Lumkoflu
Foto: Mitja Peternel

in se peljali mimo, kmalu opazimo cesto, ki se desno odcepi v smeri planine Oberrasteralm. Na drevesu nam pravilno smer vzpona potrdi smerna puščica z napisom Lumkofel.

do izvoza za Hermagor/Šmohor. Po regionalni cesti z vožnjo nadaljujemo do kraja Kötschach-Mauthen/Kotje-Muta. Tu zavijemo desno v smeri Lesachtala/Lesne doline. Skozi vasice St. Jakob im Lesachtal gremo do kraja Podlanig. Za cerkvijo se desno odcepi stranska cesta, po kateri vozimo še slab kilometer. Na izrazitem desnem ovinku na nadmorski višini 1050 metrov, približno dvesto metrov pod razcepom ceste v dva kraka je običajno spluženo manjše parkirišče, kjer parkiramo naše vozilo.

Časi: Izhodišče–Schätzbichl 3–3.30 h

Spust 1 h

Skupaj 4–4.30 h

Sezona: Zaradi sončne lege so zimski meseci najprimernejši za smučanje s Schätzbichla.

Vodniki: Manfred Korbaj: 1. *Kärntner Schitourenführer*



(Band 2). H. Weishaupt Verlag, 1992; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall-Verlag Wien, 2009; Robert Zink: *Ski-alpinismus in den Karnischen Alpen*. Versante Sud, 2015.

Zemljevid: *Lienzer Dolomiten - Lesachtal*, Kompass 47, 1 : 50.000.

Vzpon: Z izhodišča gremo po gozdni cesti do razcepa

na višini 1220 metrov, kjer nas smerna tabla usmeri desno na kolovoz. Po njem gremo najprej v vzhodni, kasneje pa v severovzhodni smeri do kote na višini 1562 metrov, kjer se z desne priključi pot iz kraja St. Jakob im Lesachtal. Nadaljujemo proti severu in izbiramo najlažje prehode do brezimenske kote na višini 1950 metrov.

V severozahodni smeri se položno povzpemo na vrh Mussenhöhe, 2038 m. Sledi krajši spust na sedlo med Mussenhöhe in Schätzbichl, od koder po poti št. 227 dosežemo kopasti vrh Schätzbichl.

Spust: Smuk opravimo po pristopni poti.

Mitja Peternel

Lumkofel, 2287 m

Časi: Izhodišče–Lumkofel 3.30–4 h

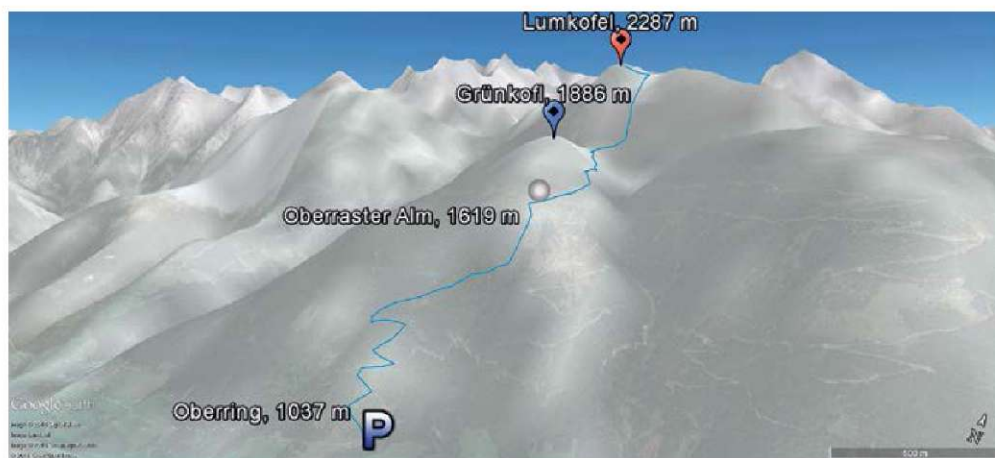
Spust 1 h

Skupaj 4.30–5 h

Sezona: Zaradi prisojne lege so zimski meseci najprimernejši za smučarski obisk Lumkofla.

Vodniki: Manfred Korbaj: 1. *Kärntner Schitourenführer* (Band 2). H. Weishaupt Verlag, 1992; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall-Verlag Wien, 2009; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009; Gerald Sagemester & Christian Wutte: *Kärnten West*. Rother Verlag, 2010; Robert Zink: *Ski-alpinismus in den Karnischen Alpen*. Versante Sud, 2015.

Zemljevid: *Lienzer Dolomiten - Lesachtal*, Kompass 47, 1 : 50.000.



Vzpon: Z izhodišča nas lesen kažipot usmeri desno na markirano gozdno cesto. Po njej gremo najprej v severni smeri, nad višino 1300 metrov pa se cesta obrne proti severovzhodu do lepe planine Oberraster Alm, 1619 m. Na višini 1420 metrov cesta naredi oster ovinek v desno, zato si pot lahko skrajšamo

po bližnjici, ki nas v smeri severa pripelje naravnost na planino. Nad njo nadaljujemo vzhodno mimo vrha Grünkofla, 1886 m, proti vršnemu pobočju. Pri zanimivih senikih dosežemo rob gozdne meje. Vzpon čez enakomerno strmo in prostrano južno pobočje z imenom Mahdalpe pričnemo

v spodnjem delu po pobočju levo od izrazite grape. Na sredi pobočja grapo prečimo v desno in se v dolgem loku proti levi povzpemo do velikega križa, ki leži na razglednem mestu malo pod najvišjo točko Lumkofla.

Spust: Smučamo po poti pristopa.

Mitja Peternel

Po poteh izpred štirih desetletij

Makalu nekoč in danes

Minilo je 40 let od prvega slovenskega vzpona na osemtisočak. Člani odprave Planinske zveze Slovenije (takrat smo bili še v Jugoslaviji) pod vodstvom Aleša Kunaverja smo oktobra 1975 po prvenstveni smeri preplezali južno steno 8463 metrov visokega Makaluja in s tem dosežkom postavili Slovenijo ob bok himalajskim velesilam. Vrh pete najvišje gore na svetu je doseglo sedem alpinistov: 6. oktobra Stane Belak - Šrauf in Marjan Manfreda - Marjon (brez uporabe dodatnega kisika), 8. oktobra Janko Ažman in Nejc Zaplotnik, 10. oktobra Viki Grošelj in Ivč Kotnik ter dan pozneje še Janez Dovžan. Preostali člani odprave so bili: Zoran Bešlin, Danilo Cedilnik - Den, Boris Erjavec, Tomaž Jamnik, Stane Klemenc, Janez Lončar, Bojan Pollak, Milan Rebula, Roman Robas, Jože Rožič, Dušan Srečnik, zdravnik Damijan Meško in TV-snemalec Radovan Riedl.

Ivč Kotnik

Prodor v svetovni alpinistični vrh

Slovenski alpinisti so se z Makalujem prvič srečali leta 1972, ko so v njegovi južni steni prestopili magično mejo 8000 metrov, dosegli višino 8200 metrov in s tem kot himalajski začetniki razburili ves alpinistični svet, predvsem pa je ta odprava pomenila prelomnico slovenskega plezanja novih smeri v najtežjih himalajskih stenah, kar je bila v tistem času tudi med

1 Ivč Kotnik, Janko Ažman in Viki Grošelj ob spominski plošči leta 2015
Foto: Viki Grošelj



himalajskimi velesilami še prava redkost. "Leta 1972 smo bili manjša odprava in imeli smo slabše razmere kot tri leta pozneje. Nismo točno vedeli, kam gremo in kako se bomo lotili vzpona, odločili smo se za steno, a na žalost ne dosegli vrha, do koder nam je zmanjkalo 200 metrov," se spominja Janko Ažman, ki je tri leta pozneje v navezi z Nejcem Zaplotnikom stopil na vrh Makaluja. "Leta 1975 smo bili številnejši, močna ekipa, vedeli smo, kaj nas čaka, izkušnje iz leta 1972 so nam zelo pomagale."

Prvenstveni vzpon na Makalu po južni steni oktobra 1975 je pomenil dokončen prodor slovenskega alpinizma v svetovni alpinistični vrh, saj je bila to šele tretja preplezana stena v Himalaji. Uspeh je tudi doma močno odmeval; predsednik Tito je alpiniste odlikoval z redom zaslug za narod, z zlato zvezdo, kot ekipa smo dobili Bloudkovo nagrado in še številna druga priznanja, svetovni himalajizem pa je v svoj krog uvrstil tudi Jugoslavijo. Vzpon še danes velja za enega največjih dosežkov svetovnega himalajskega plezanja in je bil odlična osnova in spodbuda za nadaljnje slovenske uspehe v najvišjem gorstvu sveta. Sami smo uspeh na gori doživljali kot dokončanje drzne zamisli iz leta 1972, ki je dala tudi smer in spodbudo našim prihodnjim ciljem v Himalaji. Makalu je bil nedvomno prelomnica v našem gorniškem življenju in od tedaj je bila za nekatere člane velika večina delovanja posvečena najvišjim vrhovom našega planeta.

Spomin na prvega ni zbledel

Od leta 1975 pa do danes sem se udeležil številnih alpinističnih odprav, nekaj jih je bilo tudi na najvišje gore sveta. Med prvimi je bil seveda Makalu, prvi osematisočak in prvo srečanje s Himalajo. Ena prvih resnih učnih ur spoznavanja mogočnosti in neizprosnosti narave, kjer ni popravnih izpitov ali pa so ti zelo redki. Pomeni pa tudi spoznanje, da nekateri zmoremo veliko več, kot si ob varnem domačem ognjišču sploh lahko predstavljamo. Popolna svoboda in ogromna odgovornost, tovarštvo, prijateljstvo in brezpogojno zaupanje, ki ga povezuje vrv, na katero se navežemo.

V štirih desetletjih ni spomin na našo odpravo v južno steno Makaluja prav nič zbledel. V misli se mi vračajo prizori nepalske pokrajine, vasi in domačinov, vzponov v Steni višje in višje, vse do vrha. Danes je nepredstavljivo, da smo takrat z borno opremo – v primerjavi

z današnjo – ob nenehnih grožnjah plazov zdržali v strmi steni in priplezali do uspeha, ki nas je povzdignil med vodilne globalne alpinistične sile. To nam najbolje dokazujejo tudi komentarji priznanih svetovnih poznavalcev alpinizma v knjigi Bernadette McDonald *Alpine Warriors*. Vsako obujanje spominov pa vrača v življenje tudi vse drage prijatelje, ki jih ni več, z grenkobo dokončne izgube in obenem veselje, da smo skupaj doživljali čudovite pustolovščine. Ostajajo v spominih tam, kjer ne zbledijo in ne bolijo.

Z Vikijem Grošljem, vodjem lanske jubilejne odprave ob štirideseti obletnici enega največjih dosežkov svetovnega

in na vrhu. To še zdaj tako prijetno greje. To je zgodba o mladosti. Star sem bil nekaj več kot 20 let, prvič sem kandidiral za odpravo v Himalajo in se uvrstil v 21-člansko ekipo. Čeprav se nas je večina spoznala šele na samem kraju, smo stkali vezi prijateljstva, ki bodo trajale vse življenje. Resnično smo

2 Pri šoli v Manangu smo prižgali pet sveč za tiste člane odprave Makalu 75, ki jih ni več med nami. Leto 2015.

Foto: Viki Grošelj

3 Med sestopom z Jubilejnega vrha, zadaj Chulu Far East. Leto 2015.

Foto: Viki Grošelj



himalajskega plezanja, sva bila v navezi in sva se zaradi izjemnega vetra plazila po grebenu proti vrhu. Na vrhu pa sva predvsem razmišljala, kako varno priti nazaj v dolino, ki je bila izjemno daleč. Ko pomislim na tiste razdalje, še zdaj dobim kurjo polt. Že takrat smo menili, da je biti v taki zgodbi kot sodelovati na olimpijadi, priti na vrh pa tako, kot bi dobil olimpijsko medaljo. Makalu je še vedno radost, veselje, sreča, mladost in prijateljstvo za vse življenje. Pomeni tudi dež, ki se ne ustavi ves teden, razmočeno zemljo, pijavke ter dolgo in naporno pot, vmes še nosaški štrajk. Je naš in moj prvi slovenski osematisočak. Bil sem zraven

delali vsi za enega. Ne glede na to, kdo je prišel na vrh in kdo ne, je bila to skupna zmaga. Ko danes razmišljam o tem, mi prihaja v ospredje spoznanje, da je priti na vrh nekaj popolnoma drugega kot samo biti zraven.

V alpinizmu ni univerzalnih pravil

Takih odprav, kot so bile Makalu, Everest, Lotse in še nekaj drugih, pravzaprav že dolgo ni več. Slovenci smo prišli v Himalajo, ko so bili najvišji vrhovi že osvojeni. Zato smo se lotili velikih sten. Vse se začne že veliko prej pred odpravo, v domačih gorah, ko človek začuti, da to ni le nekoristen svet. Vstopnico za Himalajo



vrhunske rezultate. V mojih časih so bili hribi bolj priložnost za druženje, razmišljanja. Dostopi so bili bistveno drugačni. Včasih si moral imeti kar srečo, če ti je med koncem tedna uspelo priti iz Velenja v Julijske Alpe, preplezati nekaj v Triglavu in priti nazaj domov. Danes pa zjutraj greš, in če prideš nazaj zvečer, si že pozen. Včasih so bile tudi planinske koče in zimske sobe vedno dobro obiskane in zasedene, danes jih alpinisti skoraj ne poznamo več. Smo pa tudi takrat v dolini veliko trenirali, se urili, da smo bili v gorah močnejši. Pripravljali in spremljali so nas na Fakulteti za šport v Ljubljani. Tudi zdravniški pregledi so bili obvezni. Nekateri še vedno pravijo, da smo alpinisti malo posebni ljudje. Malo pa res. Včasih smo bili za nekatere morda čudaki, danes pa kar veliko ljudi tako ali drugače zahaja v ta svet, ki postaja vedno bolj tudi pomemben turistični cilj. Mimogrede – ko smo bili leta 1979 pod Everestom, nas je bilo tam skupaj z avstrijsko odpravo na Lotse blizu petdeset. Ko sem bil leta 2004 pod Everestom in v baznem taboru, je bilo tam že mesto z dva tisoč ljudmi, z bolnišnico, pekarno, s helikopterjem, ki je prevažal onemogle nazaj v dolino, z uro hoje med spodnjim in zgornjim delom baze. Še s človeškim blatom, ki ga zbirajo alpinisti v posebne sode, potem pa nosači dirjajo nekam proti dolini, kjer ga odlagajo, kot da je odlagališče na drugem planetu. Res je neprimerljivo z našo Himalajo izpred štiridesetih let.

Da, in ko vidim te moderne himalajske visokogorske turiste, kako se izmučeni vlačijo okoli šotorov ali hodijo po teh odmaknjenih poteh, se tudi sam sprašujem, zakaj človek hodi v gore in kako je lahko ta mogočna skalna gmota izziv za nekoga, ki ni zrasel z njimi.

Je lahko za obisk gora dovolj že dejstvo, da hodimo v gore zato, ker so tam?

Sam menim, da se ta poved tako šele začne. Gotovo sem pa sam ravno zaradi gora lahko videl tudi veliko preostalega sveta.

Pod gorami se srečaš z ljudmi, s svetom, ki ga kot turist nikoli ne moreš doživeti. Človek pri plezanju preizkusi in doživi marsikaj. Izkušnje mu koristijo tudi v vsakdanjem življenju v dolini. Če si v dolini na varnem, toplem, če imaš čvrst korak in si sit, ni težave, ki je ne bi rešil. Je pa res, da me je včasih v dolini zavedlo, ker sem mislil, da so okoli mene sami prijatelji, tako kot v gorah, in da mi ni treba gledati, kaj se dogaja za mojim hrbtom.

sem si pridobil predvsem z uspešnim vzponom čez severno steno Eigerja, ki še danes velja za eno od mogočnih gora v Centralnih Alpah. Ko si enkrat v Himalaji, če imaš ta svet nekje v sebi, se težko zadovoljiš samo z enkrat. Sploh če ti je dano, da prideš na vrh in se vrneš v dolino brez posledic, kot so manj prstov na rokah ali nogah ali še kaj hujšega. Že ob vrnitvi z Makaluja, kjer sem nešteto krat preklel vsakega, ki mi je pokazal ta svet, in se mu nato velikokrat opravičil, smo nekako začeli tkati zgodbo o vzponu na Everest in leta 1979 to res storili; od tam smo gledali Lotse in se pozneje poskušali povzpeti nanj. Nato so se naše poti razšle na različne

strani. Viki Grošelj se je začel ozirati po vseh osemtisočakah, mene je zanimalo še kaj drugega. Večkrat sem bil v Južni Ameriki, Tibetu, Tienšanu, Kavkazu, na Kilimandžaru, mongolskem Altaju, a jubilejna odprava v Himalajo je vseeno že moj enajsti obisk tega mogočnega gorstva.

Jubileji so seveda tudi priložnost za primerjave in vlečenje vzporednic. Ko danes gledam mlade vrhunske alpiniste, je predvsem Himalaja poligon za vrhunske športnike in jo je treba tako tudi jemati, sicer se hitro zgodi kaj tragičnega. Zato so tudi nižji hribi predvsem športni objekti, ki so namenjeni temeljitim pripravam za



nami in da je bil vesel našega obiska. Sam sem srečanje z njim doživel še posebej čustveno tudi zato, ker me je ravno tam dosegla tudi žalostna novica, da mi je doma umrla mama. Mi je ob odhodu sicer obljubila, da me bo počakala, pa si je potem očitno premislila. Je pa bila stara dobrih 95 let. Zanimivo je tudi to, da mi je pred štiridesetimi leti, ko sem bil na pravem Makaluju, umrl oče. Takrat sem za to žalostno novico izvedel šele ob vrnitvi, danes nas pa mobilne in satelitske zveze najdejo hitreje.

4 Ivč Kotnik na vrhu Makaluja
10. oktobra 1975 Foto: Viki Grošelj

5 Makalu z južno steno med poletom
iz Lhase v Katmandu Foto: Viki Grošelj

Ta za mnoge nekoristni svet je v vsakem primeru povezan s številnimi lepotami, lepimi, a tudi tragičnimi trenutki. Največja težava pri alpinizmu je ta, da tu ni univerzalnih pravil. Tudi ko prideš na vrh, na cilj, se pot zate še ne konča. Čaka te vrnitev v dolino, v življenje. Zato je eden od mojih najlepših gorniških spominov še vedno Makalu, ker sem bil prvič v Himalaji in sem osvojil vrh. Lep, a nekoliko grenak spomin je Everest, ker sem bil blizu vrha, pa mi ni bilo dano stopiti nanj. Najbolj tragičen pa afriški Kilimandžaro, od koder sem prinesel prijatelja domov družini v škatlici za teniške žogice.

Nejc

Zato so občutki ob vnovičnem, jubilejnem obisku Nepala in Himalaje še vedno v marsičem podobni prvim. Sedem nas je v tej jubilejni odpravi, tistih, ki smo pisali zgodbo pred štiridesetimi leti. Občutki so tudi malo mešani. Med pripravami se je zgodil v Himalaji hud potres, tako da nisem povsem prepričan, kam bom prišel. Po mnenju Vikija Grošlja gremo v svet, ki ga poznamo, drugi pravijo, da Nepala, ki smo ga spoznali leta 1975, ni več. Bomo videli in smo videli. Šli smo med drugim tudi pomagat tamkajšnjim prijateljem, znancem in potomcem domačinov, ki so bili z nami in nam pomagali na najvišje vrhove. Zbrali smo nekaj denarja in zdravil. Planet TV, ki nas je spremljal, bo v Nepal graduil tudi samostojno osnovno šolo. Vsekakor so že ta pričakovanja bila nekaj posebnega, ker smo že na začetku odprave najprej obiskali grob Nejca

Zaplotnika, ki je leta 1983 ostal pod Manaslujem. Tudi Nejc je bil eden tistih makalujevcev, ki ga je Himalaja zasvojila in osvojila, čeprav ni niti slutil, da si ga bo tako zgodaj vzela zase in za vedno. V svoji *Poti* je zapisal, da si "tam z enim samim korakom, enim samim prijemom v svetu miru, naporov, v svetu resničnega prijateljstva, svobode in bogastva". Pa žal zanj tudi v svetu, kjer ni popravnih izpitov. Sam sem bil po več kot tridesetih letih prvič spet tako blizu njega. Tudi zame težka preizkušnja, čisto novo doživetje, napolnjeno s čustvi, spomini, ki oživijo ... In seveda te slike, ki polnijo mojo dušo, ostajajo. Skupaj smo bili na Makaluju, Everestu in Lotseju, v severni steni Matterhorna in v številnih domačih stenah. Le kdo bi vedel, koliko naših skupnih načrtov in želja so tistega usodnega aprila 1983 skupaj z Nejcem pokopali led, sneg in kamenje ... Kakšna ironija, Nejčevega groba ni več, ledenik, ki je bil tik ob njegovem grobu, se je znižal za petdeset metrov in rob morene je z Nejcem vred zgrmel v ledenik, ki naprej počasi, potem pa vedno hitreje teče v Marsiandi in Ganges ter nato proti Indijskemu oceanu. Viseči ledenik, ki je bil takrat usoden za Nejca in Anteja, je zdaj odmaknjen od mesta nesreče za več kot tri ure hoda. Kako se čas igra z usodo pa tudi s Himalajo, ki se predvsem z dostopi izjemno spreminja! Mi pa seveda še kako čutimo tudi eno drugo spreminjanje, ki mu rečemo zob časa. Himalaja postaja spet visoka, višja in nedostopnejša. Ampak, čeprav uradno Nejca ni bilo "doma", sem imel občutek, da je bil z



Nepala, kot sem ga poznal, ni več

Pot smo nadaljevali potem proti Manangu, kjer smo obiskali šolo za nepalske gorske vodnike, ki je brez izjemnih prizadevanj in naporov Aleša Kunaverja gotovo ne bi bilo. Seveda so bili to tudi drugi časi in naša država je bila takrat še Jugoslavija. Škoda, da šola zdaj vsebinsko bolj sameva in je poleg več vodniških tečajev potrebna tudi temeljite obnove. Stoji na čudoviti lokaciji pod kuliso Anapurn in tudi tako lokacijo zanjo je lahko poiskal le Aleš, ki je bil poleg alpinista in Himalajca tudi organizator, lobist, delavec in seveda esteta in gorski sladokusec brez primere.

Na drugi strani šole in verige Anapurn se vije veliko predvsem pet- in šesttisočakov. Nekateri vrhovi nimajo niti imen, kaj šele da bi jih kdo obiskoval. Med njimi je tudi skoraj 6500 metrov visoki

Čulu, ki je bolj skupina vrhov, ki smo si ga še posebej izbrali za enega od ciljev in zanj plačali tudi dovoljenje. A ker smo bili brez ustrezne opreme in časa, smo ostali brez glavnih vrhov, stranskih smo si pa kar nekaj nabrali v malho. Seveda smo se tudi temeljito nadihali in izdihali. Na koncu teh s čustvi nabitih poti smo si ogledali še posledice potresa, lokacijo za gradnjo nove šole in razdelili zbrana sredstva.

Ko te Himalaja in himalajska božanstva sprejmejo in te spustijo na svoje ozemlje, začutiš moč in mogočnost narave.

Prevzame te posebno strahospoštovanje, čeprav te čudovita pokrajina nevsiljivo posrka vase, da kar pozabiš na to, da je lahko že tvoj naslednji korak usoden in zadnji. Opojno kuliso večno zasneženih velikanov ponekod raztrga podoba Nepala po potresu. Aprilsko drhtenje tal

je za sabo pustilo opustošenje in ljudi pregnalo pod pločevinaste strehe in plastične ponjave, na jesen sta jih udarila še zdesetkan turistični obisk ter pomanjkanje goriva. Zima neustavljivo trka na vrata. A skromni in iznajdljivi Nepalci ohranjajo vedrino in radost, ostajajo eno samo sonce z občudovanja vrednim posluhom za sočloveka. Taki so večinoma gorjanci, čisto drugo podobo pa daje prestolnica Katmandu, ki se še vedno duši v smogu, kanalizaciji in smeteh. Okoli nepalskih popolnoma porušeni templjev so postavili ograje in straže, da ja ne bi kakšen turist brez vstopnine šel gledat in poslikat teh ostalin. Katmandu je imel pred štiridesetimi leti dobrih dvesto tisoč prebivalcev, zdaj jih ima pa več kot pet milijonov. Da, tu pa našega Nepala, ki smo ga videli in doživeli takrat, res ni več. ●



Privid

Zgodba iz porušenega Nepala

Nina Pisk

Skupina otrok na mostu teče proti meni in kriči: "Turist, turist." Vsak želi priteči čim prej in čim bližje meni. Namaste in značilen stik dlani, hkrati oni in jaz. Starejši deklici me v angleščini pogumno vprašata: kako mi je ime, od kod sem, kam grem, kaj tu delam. Ostali otroci se bolj kot ne prerivajo, še posebej fantje. Vprašajo, če imam fotoaparatus, da bi jih slikala. S seboj v vas ga vzamem bolj za vsak slučaj, če bo res kaj zanimivega. Od prvega dne se ne počutim kot turistka, tokrat obiščem "moje kraje" z namenom prostovoljnega dela v bolnišnici. Celo neprijetno mi je slikati porušeno vasico, kaj šele domačine ali bolnike. A živahni otroci so željni fotografiranja in gledanja posnetkov na ekranu. Kasneje ob pregledu fotografij opazim, da je bil najmanjši in najdrobnejši. Višji so se zrinili predenj in ga skoraj zakrili, v ozadje so se postavile večje in zelo lepe deklice. Komaj kakšna fotografija je dovolj jasna, saj si vsi želijo v prvo vrsto in čimprejšnjega pogleda na ekran.

Otroci v svetu, ki jih obkroža

Grem naprej proti spodnjemu delu vasi. Otroci se razkropijo, le on gre z menoj. Nihče ga ne pokliče nazaj, niti starejši deklici. Fantek hodi ves čas za mano. Ocenim, da je star kakšna štiri leta. Nič

ne govori, le prijazno me ves čas gleda s črnimi očmi. Če me domačini ustavijo, da poklepetamo, pravzaprav o istih rečeh kot prej z otroki, se ustavi tudi on. Ustavi se, ko iz nahrbtnika spet vzamem fotoaparatus in fotografiram

velik plakat ob cesti – z risbo poučujejo, kako naj se otroku umije ritko z vodo, preden zapusti stranišče. Lažje je posneti plakate. Izkoristim, da z razdalje fotografiram še nekaj porušenihi hiš, barake, šotore. Od daleč še spodnji, viseči most, poln domačinov, in v ozadju od potresa nagnjeno dvonadstropno hišo. Tudi fantkov obraz. Farmacevt ne dovoli fotografiranja svoje lekarne, čeprav je stavba praktično neprizadeta. Fotoaparatus pospravim nazaj v nahrbtnik. Viseč okrog vratu bi bil moteč.

V angleščini fantku prijazno rečem, da grem čez most, namignem naj gre nazaj, pokažem z roko proti spodnjemu in nato še proti zgornjemu mostu.

Spet pogled s svetlečimi črnimi očmi, naravnost v moje. Odločno in brez kakršne koli spremembe na njegovem obrazu. Pogumno mi sledi naprej. Najprej po stezici ob ruševini hiše. Kup je zelo velik – hiša je morala biti



večnadstropna. "V prihodnje bom sezidal le enonadstropno hišo. Potres ne izbira," mi s smehom na obrazu čez nekaj dni pove lastnik. Srečam ga, ko iz kupa zbirajo ostanke lesenih delov, večinoma okenskih okvirjev in vrat. "Bomo imeli za kurjavo." A na njegovem obrazu je videti žalost.

Preživetje je tudi iznajdljivost

Domačini hitijo tudi na visečem mostu. Spretno se izogibamo drug drugemu. Jaz hkrati pozorno spremljam fantka, ko bos stopa po železni konstrukciji mostu. Na drugi strani takoj tržnica. Ponujajo obleke, blago, mobitele, hrano, šolske potrebščine ... Vse poteka v barakah. Srečam nekaj naših bolnikov. Velikokrat hkrati pridejo v vas po nakupih in zaradi zdravstvenih težav, saj so okoliške vasice in naselja oddaljene več ur hoda. V eni od prodajal opazim gospoda, ki je bil pri nas zaradi zobobola in vnetja v ustih, in se zato odločim, da kar tam kupim riž. Sedi na slamnati preprogi in se pogovarja s prodajalcem. "Težave so s preskrbo goriva, tudi že s hrano. Indijci blokirajo oskrbo na meji," hiti razlagati prodajalec. Za pet kilogramov riža dam 250 rupij (približno tri evre). Fantku kupim še mangov sok. Odločno in hitro ga popije

po slamici. Se mi zdi, da je vesel – črni očki se iskrijo, a še vedno brez spremembe potez na obrazu. Prazno embalažo odvrže kar v kanal med ulico in dvoriščem trgovine, kjer se že zbirajo malce večji fantje.

Sedemo na klopi; fantek tik poleg mene, na mojo levo. Spet pogovor, začetek s klasičnimi vprašanji. Potem sprašujem jaz: koliko so stari, kje je njihova šola, kdaj začnejo hoditi v šolo, kako dolgo hodijo v šolo, kako dolgo se že učijo angleščino. Kasneje sem si morala priznati – z vprašanji sem predvsem preverjala njihovo znanje angleščine. Nekateri so bolje govorili, drugi bolje razumeli. Seveda – nameravala sem jih prositi za pomoč v zvezi s fantkom. Kot da bi slutil, se je on vedno bolj privijal k meni. In potem najprej vprašanje: "Poznate tega fantka?" Dva pokimata. Vesela. Kasneje še prošnja: "Mu lahko prosim razložite, naj gre domov, jaz grem nazaj v bolnišnico, ki je kar daleč, pot je strma, tudi večeri se. Ne želim, da me spremlja tja gor. Bi šel kdo z njim domov?" Fantek se le še bolj privija k meni, ko so mu starejši fantje z zaščitniškim tonom povedali, da bom odšla. Ko vstanem, vstane tudi on. Glasno zajoka. Z vseh strani pogledi domačinov: le kdo joka in zakaj. Nekateri

so resni, drugi se malce nasmehnejo. Fantka vzamem v naročje in ga močno stisnem k sebi. Počasi ga odložim in mu kar po slovensko povem, da greva skupaj naprej, da bom šla z njim do zgornjega mostu. Fantom, ki so vidno ganjeni, se zahvalim.

Slovo

Naprej greva mimo prodajalcev sadja in zelenjave nasproti avtobusnega postajališča, kjer se po bližnjici pride v vas. Zdaj se seveda nisem odločila za bližnjico do bolnišnice. Skupaj sva krenila po cesti mimo prazne bencinske črpalke. Ves čas hodiva vstric. Nisem ga držala za roke, kot je navada pri nas. Oči so se iskriale, izraz na obrazu spet enak. Pogled usmerjen naprej; niti enkrat ni pogledal dol. Iz njega sta sijala pogum in odločnost. Hitrost sem prilagodila njemu. Tako sva prispela do križišča, kjer smo postavili usmerjevalno tablo *"Singati community"*

1 Avtobusno postajališče s prenapolnjenim avtobusom – domačini se za praznik dashai vračajo domov.

Foto: Nina Pisk

2 Singati – porušene hiše po potresu

Foto: Nina Pisk



hospital". Ena cesta proti bolnišnici, druga proti mostu. Spet po slovensko, na kratko: "Pojdi previdno domov, jaz grem v bolnišnico." Brez pogleda proti meni je odšel naprej, jaz pa v ovinek in navkreber po makadamski cesti. Prvih dvesto metrov si nisem upala pogledati nazaj; potem pa le, z velikim upanjem, da me ne spremlja. K sreči prazna cesta. Olajšanje. Kako zelo mi je bilo hudo! Tiste črne očke in pogumen obraz. In želja, da bi ostal ob meni. Njegova? Moja? Jaz pa več, kot da mu pomaham, nisem zmogla. Mogoče mu je potres vzel najbližje? Je občutil skrb matere? Živi z materjo? Najbrž noben od otrok ni bil njegov bratec ali sestra, saj bi ga na mostu poklicali nazaj? Je v meni kot turistki videl bogastvo? Možnost, da kaj dobi? Nekaj rupij? Kakšno hrano, priboljšek? Je v meni kot človeku s svetlejšo kožo videl boljši in lepši svet?

"Tudi jaz bi rada imela svetlo polt kože, kot ti," mi je v naslednjih dneh povedala ena od medicinskih sester. Ravno je končala šolo in razmišljala o prihodnosti. "Pri nas so običajno tisti bolj izobraženi in imajo več možnosti. Ko bom na vrsti, da se poročim, bova šla z možem v tujino. Rada bi šla v Avstralijo. Moj oče je učitelj in mi bo izbral pravega moža. Zaupam mu." Hitro se je večerilo. Hitela sem po cesti navzgor, saj niso želeli, da sama hodim po temi. Hkrati sem sprejela odločitev, da nekaj časa ne

grem v tisti predel vasi, kjer bi lahko srečala fantka.

Smeh je naša moč!

"Charikot, Charikot, Katmandu, Katmandu." Trki po pločevini, hupanje, značilen ropot motorja avtobusa, poln ljudi in prtljage, glasovi nasmejanih domačinov in sprevodnika – sprašuje za karte in ureja sedežni red. Gledam skozi okno, ko po štirinajstih dneh, odkar sem prvič srečala fantka, zapuščam vasico. Na klancu še zadnjič pogledam nazaj, prav od tam sem nekajkrat opazovala porušen Singhati. Trenutna bivališča domačinov – barake, stene in strehe, narejene iz valovite pločevine. V barakah večinoma le ležišče ali dve, dodatno pene, ki jih razprostrejo po tleh za prenočitev, predel za kuhanje, včasih tudi kot zunanji del, kjer na drva oziroma dražje dan za dnem kuhajo vsakodnevno nepalsko hrano *dal bat* – riž in lečo. "Privid?" se med spomine vrine misel. Ne. Odras življenja v mali nepalski vasi, kjer dobrih pet mesecev po potresu življenje teče naprej. Tako kot teče voda v obeh rekah, na katerih sotočju je nastala vasica. Tako kot bo moralo teči naprej življenje fantku, kateremu sem bila najbrž jaz privid. Ko sem ga kasneje na dan praznika dashai ponovno srečala ob zgornjem mostu, v družbi istih otrok in tudi starejših, je bil razigran. Najprej se mi je zazdelo, da se me ne spomni, a so kmalu oči povedale več. Otrokom sem po tradiciji praznika

dala nekaj rupij, skupaj z odraslimi pa smo jih učili, naj denar potisnejo globoko v žep, da ga ne zgubijo. Ob pogumu in odločnosti ga bodo potrebovali, da bo življenje teklo naprej tudi v odročnih himalajskih vasicah.

"Smeh je naša moč," mi je zatrčila mlajša in izobražena domačinka. V Charikotu mi je pomagala pri prevozu do vasi, razlagala o potresu, posledicah in nasploh o življenju v Nepal. Vprašala me je za nasvet, ali naj gre živeti v glavno mesto ali celo v tujino, če bo imela možnost. Govorili sva o precej nerealnem pogledu na lepše in boljše življenje v mestu, v tujini, pri svetlopoltih. Da bi se jim le čim manjkrat prikazal ta nerealen privid. Enako tudi nam, turistom. Ob turističnem obisku Nepala, ko hodiš mimo urejenih hiš, ki ponujajo hrano in prenočišča popotnikom, obdelanih vrtov in njiv, in se navdušuješ nad mogočnostjo najvišjih gora na zemlji, preprostostjo in mirnostjo domačinov, se redko zaveš, da je le malo stran od glavnih turističnih prometnic življenje trše in vsak dan namenjen boju za preživetje. A da bodo hkrati trdni mostovi povezovali naša in njihova življenja. *Namaste, Nepal.* ○

3 Spodnji viseči most v Singatiju, poln domačinov, in v ozadju od potresa nagnjena dvonadstropna hiša. Življenje gre dalje.
Foto: Nina Pisk



Iskanje dogodivščin v pogorju Kokšaal Too



Alpinistična odprava škofjeloških plezalcev

Miha Hauptman

Baza pod moreno ledenika Kyzyl Asker

Foto: Miha Hauptman

Kakšen prečudovit začetek dneva. Izpod prvega resnega raztežaja v smeri mi pogled uhaja proti serakom na drugi strani zatrepa, ki kot zbirka stolpov iz Pise visijo v pobočju Kyzyl Askerja. Počasi jih že boža sonce, tako da se začneja kanonada. Kar slabo mi je ob misli, da sva z Urošem še pred kratkim, v temi, mirno počivala v njihovi vpadnici. Kako že pravijo, Kar ne veš, ne boli. Kmalu se nimam več časa ubadati s takimi abstraktnimi mislimi, saj se po par metrih led spremeni v tanko sneženo skorjo. Pa ravno tam, kjer je najbolj strmo. Pošteno me navije, še najbolj v glavo. Raztežaj se sicer nadaljuje po kakovostnem škripavcu, a vse do konca ni moč namestiti nobenega varovanja. Človek bi se kar s cepinom po kolenu udaril, a kaj, ko bi potem moral ves dan šepati nazaj do baze.

Bolje ne bo nikoli

Ta dan se je v resnici začel že včeraj, saj sva celo noč namenila dostopu. Ni se nama ljubilo nositi težkih nahrbtnikov, polnih opreme za bivakiranje. Tako sva imela poleg plezalne opreme le dve

debeli bundi in kuhalnik. Pa še tega bi mirno lahko pustila, saj nama je že na dostopu *crknil*.

Ves dan pred odhodom sva poležavala in si ogledovala steno. "A misliš, da je *tm gor škripovc?*"

"*Dvomm, k ga ni blo nker drge. Kk va pa čez ta spodno steno pršla?*"

"*Ma zih se bo kej najdl, tmle zgleda, kt da je neki za vogalom. A pa misliš, da nama bo ratal splezat tole?*"

"*Kva pa jst vem, če bo v redu sneg pa kej ledu ja, drgač pa ne vem. Dejva raj cviling vzet, da va lohk abzajlala.*"

V dobrih treh raztežajih sva se prikopala čez spodnjo steno. Po zmerni naklonini sva plezala v desno proti nekakšnemu mešanemu stebru. Bolečina v mečih se je mešala z negotovostjo glede nadaljevanja smeri. Oba sva vedela, da v primeru nepredelanega snega v steni *nimava za burek*.

Uroš je zaplezal v steber. Negotovosti je bilo konec takoj, ko je prvič *piknil*. Nore razmere! En sam beton! Vriskala sva in tulila. Vsak raztežaj je bil lepši od prejšnjega. Škripanje cepinov se je slišalo čez pol raztežaja. Ob vsej tej sreči sva



1 Veselje po prvi preplezani smeri

Foto: Anže Jerše

2 Zadnji težji del smeri v zahodni steni Pik Carnovsky

Foto: Uroš Stanonik

3 Plezanje smeri Mr. Mojo Risin v zahodni steni Pik Carnovsky

Foto: Anže Jerše

v zahodni steni Pik Carnovsky plezali pred dvema tednoma. Vendar nama ni bilo nič več jasno. Pomislila sva, da sva morda v napačni dolini, čeprav je bilo to popolnoma nemogoče. Drug možen scenarij bi bil, da se je v ne vem kakšni naravni katastrofi podrlo pol hriba. Pa ja ne bova zdaj bivakirala, ko je baza tako rekoč na dosegu roke? S pomočjo GPS sva pol ure študirala, kje sva, potem sva jo na srečo dokaj odločno mahnila naravnost dol na glavni ledenik, ki je vodil do baze. Dojemanje naslednjih nekaj ur sestopa bi bolj sodilo ob kakšen indijanski ogenj kot v hribe. V zgodnjih jutranjih urah, po 29 urah na nogah in dobrih 40 urah brez spanja, sva končno dosegla bazni tabor.



Lahko, da boste imeli slabo vreme ...

... mi je rekel Peter Bajec - Poli, ko sem ga pred odhodom *peglat* za informacije. Mi smo se prepričevali, da tako slabo kot v Patagoniji zagotovo ne more biti. Dva tedna po prihodu v bazo smo bili v sila neugodni situaciji, saj smo dvomili o pravilnosti vremenske napovedi, ki smo jo dnevno prejemali po satelitskem telefonu. Kljub lepi napovedi so se vsak dan pojavljale nevihte. Sneg se ni imel časa predelati, zato so bile razmere v stenah slabe. V upanju na manj slabe razmere smo se odločili za zahodni greben Kyzyl Askerja. Z zadnje aklimatizacijske ture, prečenja po grebenih vzhodno od baze, nas je po prespani noči spodilo grdo vreme.

Celo dopoldne smo se vzpenjali po zahodnem kraku ledenika proti sedlu, kjer se začne greben. Matjaž na čelu naveze je iskal pot skozi ledeniške razpoke. Nekam lažji je bil videti prehod, ko sva ga pred nekaj dnevi opazovala z vzpetine nad bazo. Naenkrat je izginil v razpoki. *"Not je padu! Dejmo ga potegniti ven. Anže, vleč! Čaki mal, tole morm slikat, morm prej fotič ven potegniti."* Medtem se je Matjaž že sam izkopal ven. Sedla tisti dan nismo dosegli, saj nam je gaženje v kombinaciji z višino pobralo preveč moči. Zvečer smo spet med nevihto postavljali šotore. Zjutraj je bilo kmalu očitno, da z grebenom ne bo nič. Sredi strmine smo pustili nahrbtnike in

si celo drznila pomisliti, da bo mogoče danes eden tistih redkih dni brez popoldanske nevihte. A vreme se ni zmenilo za razmere v steni in ni pokvarilo statistike. Tako se je v skladu s krajevnimi običaji popoldne razvila manjša nevihta. Počasi sva pričakovala snežišče, a mešanega terena kar ni hotelo biti konec. Sva zašla preveč v desno ali je kriv le kot, pod katerim sva si ogledovala steno iz baze? Precej se nama je poznala tudi že utrujenost, sploh v bolj položnem svetu, ko je bilo treba "podelati" metre. Neverjetno, kakšen napor lahko predstavlja kratkih šestdeset metrov, pa še položnih povrhu vsega. Končno sva bila na vrhu.

Pomanjkanje spanja

Težko je reči, ali je bilo veselje, ki sva ga čutila, posledica vrha ali olajšanja, da

nama ni bilo več treba navzgor. Nisva se prav dosti zamudila, saj naju je čakal še neznan sestop. Slabo uro po sestopu z vrha naju je pričakovano ujela noč. Pomanjkanje spanja je začelo neugodno vplivati na miselne procese. Še na vrhu sedla sva se oba strinjala, da se morava na ledenik spustiti s prečenjem daleč na desno. Trenutek pozneje, ko sva začela sestopati, sva jo raje usekala kar naravnost. Najina bližnjica se je kmalu klavarno končala nad globokim odlomom serakov, ki so se vili čez celo pobočje. Nekaj časa sva iskala prehod, potem sva se le spametovala in šla po prvotno načrtovani poti naokoli. Sestopala sva po neznanim ledeniku, ki ga kar ni hotelo biti konec. Naenkrat je ledenik zavil. Morala bi biti na poznanem terenu, saj smo tu dostopali pod smer, ki smo jo



Opravljeni vzponi:

- Mr Mojo Risin, V/AI5+, M5, R, X, 500 m, zahodna stena Pik Carnovsky (Anže Jerše, Miha Hauptman, Uroš Stanonik), 29. 8. 2015.
- Zahodni greben, M4, 100 m, Zahodna rama Kyzyl Askerja (Anže Jerše, Matjaž Cotar, Miha Hauptman, Uroš Stanonik), 7. 9. 2015.
- White Walker, V/AI5, M6, 900 m, SZ stena Panfilovsky Division (Miha Hauptman, Uroš Stanonik), 12. 9. 2015.
- Take A Walk On The Wild Side, V/WI4+, 6a, M6, 700 m, JV stena Pik Gronky (Anže Jerše, Matjaž Cotar), 12. 9. 2015.



Vršni greben (takrat še) neosvojene
Zahodne rame Kyzyl Askerja
Foto: Anže Jerše

šli proti neosvojenemu pettisočaku na začetku grebena. V čudovito toplem dopoldnevu sem v švic majici plezal skalno stopnjo na 5600 metrih. Naslednji raztežaj, ki je vodil na vrh, je bil spet en obup od nepredelane snega na graničnih ploščah. Povrh vsega mi na vrhu ni uspelo najti zadovoljivega sidrišča, pa še vreme se je skvarilo. Spet je naletaval sneg. Na prigovarjanje ostalih sem splezal nazaj dol, potem smo se skupaj po vrvi spustili na ledenik, po katerem smo naslednji dan dosegli bazo.

Kosmata realnost

Kako lahko se je doma navduševati nad avanturo. Ves mesec osame. Samo mi, šotor in gore. Realnost je hitro razblinila romantiko. Dva dni smo jedli prah, preden nas je voznik mašine, starega ruskega kombija, z vso opremo odložil daleč od konca zadnje ceste. Deset kilometrov, kolikor smo morali nositi opremo do baznega tabora, se sicer na papirju ne zdi veliko. Tretji dan nošenja smo že takoj zjutraj stopili v močvaro in vedeli, da bo tako še vsaj dva dni. Še tako prekrasna panorama zbledi, ko imaš vodo v čevlju in žulje na podplatih. Bazni tabor smo postavili na višini 4000 metrov, tik pod čelno moreno ledenika Kyzyl Asker.

Kmalu so se pojavili prvi problemi. Mišja družina, ki je do našega prihoda kraljevala na lokaciji kuhinjskega šotora, je povabila vse sorodnike in začela se je bitka za hrano. Prve dni nam je še dobro kazalo. No ja, vsaj izgubljali nismo. Potem se je mišim pridružil sneg in nam popolnoma uničil kuhinjo, ki smo jo kasneje improvizirano vzpostavili v spalnici. A miši so se hitro prilagodile. Kot Viet Cong¹ so nas napadle iz podzemnih tunelov. Končno smo se predali in jih podkupili z rozinami, da so vsaj salamo pustile pri miru.

Ko videz vara

Ne prav zgodaj zjutraj smo vstopili v na pogled lepo in ne prezahtevno linijo v zahodni steni Pik Carnovsky. Lej to, izgleda kot ena Terra Nova. To bomo do popoldne že nazaj. Težko bi se bolj zmotili. V smeri smo naleteli na nepredelan sneg in tanek led. Vleklo se je v nedogled, saj psihično nismo bili pripravljeni na tako dolgo in zahtevno plezarijo. Kljub nevihti, ki se je skuhala sredi popoldneva, smo nadaljevali in pozno popoldne smo dosegli rob stene. Izmučeni smo se odločili za sestop. Vrh se nam je zdel še ena nepomembna izboklina v skoraj vodoravnem grebenu. Sestopali smo s spusti po smeri vzpona, kar je na žalost pomenilo, da smo se spuščali po žlebu, v katerega se je usipal sneg z zgornjih snežišč. Že v temi smo se privlekli do šotorov, ki smo jih imeli postavljene na ledeniku, in popadali v spalke kot ubiti.

Vsega je enkrat konec

Še nikoli nisem bil tako vesel kot takrat, ko sem v daljavi zagledal mašino, ki nas je čakala, da bi nas popeljala nazaj v civilizacijo. Zadnji dnevi v bazi so bili res naporni. Pošla nam je večina hrane, tako da smo si izmišljevali razne kombinacije, kot je zdrob na vodi z ananasom ali juha iz paradižnikovega koncentrata z medom. Še mišim ni več teknilo. Vsega skupaj smo pod Kyzyl Askerjem preživeli 28 dni popolne osame. Gore nad ledenikom ponujajo ogromno možnosti za nove vzpone, tako skalne kot kombinirane. Če si seveda pripravljen prenašati zelo nestanovitno vreme. Mi smo imeli vsega skupaj tri dni brez padavin in to takrat, kot po Murphyju, ko smo počivali v bazi. ●

¹ Vietnamska gverilska vojska, ki se je bojevala proti južnemu Vietnamu in ZDA (1960–1973).

VRHOVI BALKANA

OD 14.1.2016 VSAK ČETRTEK OB 21:30

Spoznajte najlepše planine Balkana skozi dokumentarno serijo Vrhovi Balkana. To je zgodba o impresivni naravi in ljudeh, ki ji pripadajo. Serija vam predstavlja naravne lepote, ki krasijo celo balkansko regijo ter hkrati raziskuje vez med lokalnimi prebivalci in najvišjimi vrhovi njihovih držav. (Durmitor, Gorski Kotar, Rtanj, Vranica, Kamniške Alpe, Triglav, Velebit, Prenj, Stara Planina, Meteora, Olimp, Prokletije, Šar planina, Rila in Maglič)

Petru Podgorniku nagrada za življenjsko delo

Najvišja priznanja najuspešnejšim v letu 2015

Po sporočilu za medije pripravila Zdenka Mihelič

Planinska zveza Slovenije je na alpinistično-plezalnem večeru v okviru sejma Natour Alpe-Adria na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani 28. januarja 2016 podelila priznanja za vrhunske dosežke v alpinizmu in športnem plezanju v letu 2015 in prvič tudi za vrhunske dosežke v lednem plezanju in turnem smučanju. Najvišja priznanja so prejeli Peter Podgornik (priznanje za življenjsko delo na področju alpinizma), Anastasija Davidova (najuspešnejša alpinistka), Urban Novak in Marko Prezelj (najuspešnejša alpinista), Mina Markovič (najuspešnejša športna plezalka), Domen Škofic (najuspešnejši športni plezalec), Janez Svolfšak (najuspešnejši ledni plezalec) in Nejc Kuhar (najuspešnejši turni smučar). Priznanji sta prejela tudi trener Roman Krajnik, trener Mine Markovič, Domna Škofica in državne članske reprezentance, ter Gorazd Hren, trener Janje Garnbret.

Podelitev priznanj najuspešnejšim alpinistom, športnim in lednim plezalcem ter turnim smučarjem so pripravile PZS in njene Komisija za alpinizem (KA), Komisija za športno plezanje (KŠP) in Komisija za gorske športe (KGŠ), namen izbora pa je ovrednotiti najkakovostnejše alpinistične vzpone, vrhunske športnoplezalne dosežke in uspehe v lednem plezanju in turnem smučanju ter javnosti predstaviti najvidnejše dosežke teh športov. V Sloveniji obstaja namreč okoli 135 uradnih športnih panog, med katerimi so tudi alpinizem, športno plezanje, tekmovalno turno smučanje in ledno plezanje. Zaradi tradicije, razširjenosti in velikih uspehov ima alpinizem izjemen status edine športne panoge v Sloveniji brez tekmovalnega sistema. "Planinstvo in alpinizem sta pustila velik pečat pri Slovencih, tistim, ki nam vrhunec avanturizma predstavlja sprehod na Triglav, pa nam športno plezanje približa to specifično gibanje. Vesel sem in čestitam prejemnikom priznanj, ki dosegate izjemne rezultate in nam tako približujete te športne panoge," je zbrane nagovoril Iztok Čop, podpredsednik Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez.

Najuspešnejši o priznanjih

Peter Podgornik, prejemnik nagrade za življenjsko delo na področju alpinizma, vrhunski alpinist, gorski reševalec in planinski publicist, ki svoje bogato znanje o alpinizmu podaja naprej naši in prihodnjim generacijam alpinistov. V svoji karieri je preplezal vsaj 1700 smeri, od tega skoraj 200 prvenstvenih, ki jih pleza še danes. Peter je živel in še vedno živi za plezanje, alpinizem pa vidi precej širše: "Priznanje sem prejel ravno ob 34. obletnici vzpona na Aconcagua in je spomin tudi na alpiniste, ki jih ni več med nami, na prijatelje, s katerimi smo skupaj uživali in delali za alpinizem, kajti plezam že štirideset let. Vesel sem

nagrade, ki mi veliko pomeni, in sem hvaležen plezalcem, ki so me izbrali. V življenju ne moreš samo dobivati, moraš tudi dajati. Sam sem v alpinizmu dosti dobil in dosti izgubil, ampak še raje pa dajem – tako, da ljudje uživajo ob branju mojih zapisov, vodnikov, na mojih predavanjih, da uživajo v mojih smereh. To je najlepše."

Anastasija Davidova, najuspešnejša alpinistka leta 2015, že četrtrič prejemnica tega priznanja. Uspešno alpinistično leto je kronala z odličnimi vzponi na dveh odpravah, kjer je plezala predvsem v navezi z Maticem Joštom. V Patagoniji je bil njen glavni cilj Aguja Saint Exupery, v pogorju Raru v indijski Himalaji pa je naredila tri prvenstvene vzpone. Dodatno težo njenim vzponom daje slog – raziskovanje skoraj povsem nedotaknjenih gora in plezanje njihovih strmih sten: "Za zdaj še imam motivacijo, ko me bodo mlade alpinistke počasi premagale, pa bom z veseljem ta cepin predala naprej. Vse dosedanje izkušnje iz prejšnjih odprav sem uporabila v lanskoletni odpravi v indijski Himalaji in združila vse znanje in moči. Zame je bila odprava Raru ena zahtevnejših, ker je bila zmes prvinskega plezanja, raziskovanja in nadmorske višine, in zadovoljna sem, da se je poklopilo tudi z vremenom in sposobnostmi."

Urban Novak, najuspešnejši alpinist leta 2015: "Poleg vzpona na Cerro Kishtwar

Najuspešnejši alpinisti leta 2015

Najuspešnejša alpinistka je Anastasija Davidova (AO PD Ljubljana-Matica).

Najuspešnejša alpinista sta Urban Novak in Marko Prezelj (oba AO PD Kamnik).

Najperspektivnejši alpinist je Matevž Mrak (AO PD Radovljica).

Priznanje za posebne dosežke v alpinizmu so prejeli Luka Lindič, Luka Krajnc (AO PD Celje - Matica) in Tadej Krišelj (AO PD Kamnik).

Nagrado za življenjsko delo na področju alpinizma

je prejel Peter Podgornik (AO PD Nova Gorica).

Najuspešnejši ledni plezalec je Janez Svolfšak (AO PD Kranj).

Najuspešnejši turni smučar je Nejc Kuhar (TSO PD Jezersko).



Prejemniki najvišjih priznanj PZS za vrhunske dosežke v alpinizmu, športnem in lednem plezanju ter turnem smučanju za leto 2015: Peter Podgornik, Marko Prezelj, Nejc Kuhar, Anastasija Davidova, Mina Markovič, Urban Novak, Janez Svoltjšak in Domen Škofic Foto: Irena Mušič Habjan

je bila izjemno pozitivna izkušnja sama odprava in ekipa, čemur bi dal prednost, poleg tega je bil cilj dober, del Himalaje, ki nam je ponudil dosti raziskovanja. Priznanje jemljem kot priznanje slovenske stroke in mi je všeč, da ji je bil vzpon všeč."

Marko Prezelj, najuspešnejši alpinist leta 2015: "Ker sem že starejši, se me

odmevnost ne dotakne toliko, kot če bi bil kakšnih trideset let mlajši, to se mi zdi kolateralna zadeva. Vzpon, ki je bil tako doživet kot ta, ne potrebuje nikakršne odmevnosti, kajti bolj kot ga žvečiš, manj ga ostane. Vsa priznanja so zelo subjektivna, kot je že bilo rečeno, istočasno so seveda tudi droben znak samovšečnosti, napuha. Če priznanje sprejmeš, si malo samovšečen, če ga ne, te označijo, da si še bolj. Tako da izbereš manjšo škodo in je vse v redu." Mednarodna odprava izkušenih Marka Prezlja in Manuja Pellissierja ter mladih Haydna Kennedyja in Urbana Novaka, je pod Novakovim vodstvom jeseni 2015 v vzhodnem delu gorovja Kašmir v Indiji preplezala prvenstveno smer na 6173

metrov visoko goro Cerro Kishtwar. Štiridnevni vzpon v vzhodni steni je dodobra preizkusil njihove moči, zato so smer z imenom Light before wisdom ocenili z oceno ED+, povišano najvišjo stopnjo francoske ocenjevalne lestvice. Vzpon zelo verjetno sodi med najboljše alpinistične vzpone na svetu v letu 2015, zato je tudi močno odmeval v mednarodni alpinistični javnosti.

Mina Markovič, najuspešnejša športna plezalka leta 2015, ta naslov je prejela že šesto leto zapored, že nekaj let zapored kroji sam vrh svetovnega ženskega plezanja. Lani je priplezala naslov evropske prvakinja v težavnosti, tretjo zmago v skupnem seštevku svetovnega pokala v težavnosti, šesti zaporedni naslov državne prvakinja, ob koncu leta pa je kot prva Slovenka uspela v smeri z oceno 9a. "Zadnja sezona je bila res zelo uspešna in takšne podelitve so priložnost, da se vsi zberemo in pogledamo, kaj se je dogajalo preteklo leto. Prejšnja sezona je bila res ena od sezon, v kateri sem se ogromno naučila, hkrati pa pokazala vrhunsko formo čez vse leto, kar mi osebno res veliko pomeni."

Domen Škofic, najuspešnejši športni plezalec leta 2015, z lanskim premorom že tretjič prejemnik tega priznanja. Za njim je najboljša sezona doslej, na tekmah svetovnega pokala v težavnosti je trikrat

Najuspešnejši športni plezalci leta 2015

Najuspešnejša športna plezalka je Mina Markovič (ŠPK Plus).

Najuspešnejši športni plezalec je Domen Škofic (ŠPO PD Radovljica).

Priznanja športnim plezalcem za vrhunske dosežke na tekmovanjih so prejeli Janja Garnbret (Šaleški AO), Katja Kadič (ŠPO PD Rašica), Tjaša Kalan (AO PD Kranj) in Urban Primožič (PK Škofja Loka).

Priznanja perspektivnim športnim plezalcem za rezultate na svetovnem in evropskem mladinskem prvenstvu so prejeli Mia Krampf (AO PD Kranj), Vita Lukan (ŠPO PD Radovljica) in Anže Peharc (AO PD Kranj).

Priznanji trenerjem sta šli v roke Romanu Krajniku, trenerju Mine Markovič, Domna Škofica in državne članske reprezentance, in Gorazdu Hrenu, trenerju Janje Garnbret.

stal na odru za zmagovalce, piko na i pa je postavil s svojo prvo zmago na tekmi v belgijskem Puursu in bronom v kombinaciji svetovnega pokala, še četrtrič zapored je postal državni prvak in ob koncu sezone nanizal vrsto odličnih vzponov v naravnih plezališčih. "Vesel sem tega priznanja, ker je v Sloveniji veliko športnih plezalcev, ki plezajo na visoki ravni, in je težko priti do naslova najuspešnejšega. Seveda sem zadovoljen s sezono, upam, da bo tudi v prihodnje tako, da bom vsako leto dosegel nekoliko več."

Janez Svoltjšak, najuspešnejši ledni plezalec leta 2015, je vsestranski plezalec in alpinist, lani je zmagal v slovensko-hrvaškem pokalu, postal državni prvak, zmagovalec odprtega avstrijskega prvenstva, dosegel 3. mesto na mednarodnem tekmovanju v Bratislavi, na tekmah svetovnega pokala sta izstopajoči 9. mesto v Bozemanu v ZDA in 8. mesto na tekmi v Koreji, na svetovnem prvenstvu pa je bil 13. v italijanskem Rabensteinu. "Upam, da bo tudi s tem priznanjem in drugimi uspehi ledno plezanje pridobilo prepoznavnost in da se bo s tem še kdo navdušil za ta šport in mi morda delal družbo na mednarodnih tekmovanjih." **Nejc Kuhar**, najuspešnejši turni smučar leta 2015, odličen tekmovalac tudi v gorskem teku. V pretekli sezoni je na svetovnem prvenstvu v švicarskem Verbierju na tekmi v vzponu osvojil 11. mesto, v posamični tekmi pa 15. mesto. Zmagal je na odprtem prvenstvu Avstrije, doma pa je postal državni prvak tako posamično kot tudi na tekmi v vzponu: "Priznanje mi pomeni predvsem to, da je naša krovna organizacija opazila turne smučarje in je spodbuda za naprej. Resda nimamo uspehov kot športni plezalci, je pa lepo, da se spomnijo tudi na nas." ●

MINIATURA

Ingrid Peršolja

Veliki Naboj s postelje

Ležim v postelji. "Pokrči koleno, zadrži, spusti." Delam vaje po atroskopiji kolena. Uh, kako boli, ko preskoči v kolenu.

"Koliko je ura? Deset. Zdaj so že pod kočo Pellarini, 1500 m. Koliko jih je? Sedemnajst." Sedemnajst udeležencev, ki bi jih morala voditi na Veliki Naboj, 2313 m. Niti mesec dni ni preteklo, ko smo ga osvojili Ksenija, Renato in jaz – po smeri Via Nord. Malo brezpotja. Tudi nekaj prvenstvenega je opravil Renato, ko smo prišli na napačni vrh gruščnatega žleba. Ksenija ga je kar krstila – Renatov prehod. In gornji del – lahko poplezovanje. Superca. To je to. Bereš Planinski vestnik, se dogovarjaš, odkrivaš na Googlu ... Uspeli smo. No, da popravim. V zgornjem delu smo izbrali varnejšo in lažjo levo varianto, kot so nam svetovali. Desna bo še počakala bolj stabilno koleno. Ah, to koleno! V petek so me poklicali iz Valdoltre: "Gospa, en pacient nam je odpovedal. A bi vi lahko prišli v torek?" "Seveda, seveda, čim prej." Že eno leto imam svoje najlepše trenutke zabeljene z bolečino. Ne popusti. In jaz tudi ne. Gledam prijatelje, kako tečejo v dolino. Zavidam jim. Jaz pa počasi, počasi, s palicami. Kot polž. "Daj, telovadi! Ne stokat. Dvigni nogo, spusti. Boš videla, da bo bolje. Še so pred tabo izzivi." In brez zabele.



Moje vodstvo sem predala Trampužu. Kako rada bi mu dala še vse svoje izkušnje z Nabojom in svoje misli. "Glej, greš v Zajzero. Tam imaš označbo za koč Pellarini, kjer pustiš avto. Do Pellarinija potrebuješ dve uri. Če boste sami ta pravi, z vami bo tudi Renato, ki je bil prejšnji mesec z mano, lahko poskusite še enkrat Vio Nord. Ne, ne, preveč vas je. Lahko pa razdeliš skupino. Saj so še drugi vodniki s tabo. No, možnost je še ena. Nad Pellarinijem je razcep, kot sem ga opisala v razpisu ture. Nekateri gredo lahko po grebenski, ki je zahtevnejša, drugi po običajni poti do sedla. Od tam je malo zahtevnejši svet. Več grušča. Vrh pa je špica za vse. Jih poznam in vem, da so sposobni in bodo uživali. Vrh je zavarovan z jeklenico. Torej nobene panike za naše udeležence. Razgled pa ..." "In če je sneg?"

Severno ostenje Nabojša
Foto: Irena Mušič Habjan

"Ma, ne, saj sem *pogooglala*. Lahko je samo malo poprha. Od koč boš videl Viš! Kakšno veličastje. Zame je Montaž vedno kralj. Vendar ta stena, nad Nabojem ... te poličke ... mene kar kličejo. Jih slišiš? Kako boste strmeli v ta veličastja. Ves trud bo poplačan. In na vrhu razgled. Komaj čakam, da me pokličeš. Ko se spustite z vrha, naredite krožno pot. Iz Nabojsove škrbine po poti Sentiero Chersi proti Višu, mimo bivaka Mazzeni v Zajzero." Misli mi skačejo kot ponorele. Vidim pot, vidim Veliki Naboj, Viš, Montaž ... moj Montaž. In vidim bergle na robu moje postelje. "Daj, dvigni koleno ... in ena in dva in tri ..." ●

Mladenič z ostrimi krempļji

Ledni plezalec
Janez Svolfšak

Pogovarjala se je
Marta Krejan Čokl



Tekmovalno ledno plezanje pri nas ni ravno neznanka, je pa še vedno šport, ki ga pozna malo ljudi, čeprav je sámo ledno plezanje kljub pomanjkanju pravih razmer vedno bolj popularno. Plezanje po nečem minljivem, kar led vsekakor je, s čimer ti omogočajo stik le konice derez in cepinov, ima poseben čar, ki ga ni mogoče opisati, to je preprosto treba izkusiti. Potem pa ti je všeč ali pa ne. Mislim, da tistega vmes sploh ni. No, ali pa te "zasvoji". Eden takih zasvojencev je 22-letni Škofjeločan Janez Svolfšak, študent fakultete za šport, predan plezalec, sam svoj trener, ki tekmuje pod okriljem Planinske zveze Slovenije oz. Komisije za gorske športe.

Janez, precej mladi ste začeli trenirati športno plezanje in bili zelo uspešni, a to kljub dobrim rezultatom ni bilo tisto, kar ste si želeli, kajne, vleklo vas je v hribe, v led, v kombinirano plezanje ...

Že kakšno leto preden sem se vpisal v alpinistično šolo, sem se začel zanimati za daljše smeri v naših gorah. Predvsem sem gledal slike z različnih vzponov, objavljenih na spletnih straneh. Med alpiniste sem želel pri petnajstih, vendar se mami ni strinjala, tako da sem ostal pri športnem plezanju. Jeseni 2009 pa sem se vendarle vpisal v alpinistično šolo v Kranju. Tisto leto sem še zaključil tekmovalno sezono športnega plezanja, ob začetku nove sezone pa sem se odločil, da bom

s tekmami v športnem plezanju prenehal in raje več plezal v hribih.

Predvsem vas je pritegnil led; zakaj ste se odločili za športno panogo, ki je pri nas v povojih, torej je temu primerno tudi manjše število pokroviteljev in manj možnosti za trening?

Ne bi rekel, da je tekmovalno ledno plezanje v povojih, saj smo v preteklosti imeli vedno tekmovalce na različnih tekmovanjih, tudi na svetovnem pokalu in na tekmah nižjega ranga. Je pa res, da je bila reprezentanca vedno maloštevilna. Za tekmovalno ledno plezanje sem se odločil, ker mi to predstavlja dober trening za zimske vzpone v hribih, po drugi strani pa rad plezam na tekmah,

kjer je plezanje povsem drugačno kot v gorah – po eni strani zaradi dobrega varovanja sproščeno in po drugi strani napeto zaradi tekme same.

Že devetletnemu so vam doma uredili lastno vadbišče za športno plezanje, potem ste to nadgradili v vadbišče za trening lednega plezanja. Vam to, da trenirate sami, bolj ustreza?

Ne bi rekel, da mi bolj ustreza, vendar druge možnosti nimam, saj v Sloveniji ne poznam nikogar, ki bi mi lahko s svojim znanjem pomagal pri treningu za tekme lednega plezanja.

Seveda doma nimate ledenega poligona, sploh pa je zadnje čase zelo malo ledu. Kako je videti vaš trening? Tudi tekme ne potekajo vedno na ledu ...

Možnosti za trening so pri nas slabe, zato, kot sem že rekel, si ne predstavljam, kje bi treniral za tekme, če doma ne bi imel stene za trening. Verjetno ne bi tekmoval, saj je za tekme nujnega kar nekaj specifičnega treninga, ki pa v plezališčih, ki so namenjena plezanju s cepini, ni mogoč. Moj trening večinoma poteka v domači garaži, kjer imam postavljeno manjšo konstrukcijo (nekoliko previsna plošča in nekaj metrov



stropa) z opirki. Treniram tako, da si sestavim različno dolge smeri in jih poskusim preplezati, kakšen dan pa vključim tudi vaje za moč, ki jih večinoma izvajam s pomočjo cepinov. Za letošnjo sezono imam zunaj ob hiši postavljeno tudi malo višjo steno, kjer plezam z derezami. Ta del treninga mi je v prejšnjih letih najbolj manjkal, saj sem imel na tekmah po navadi kar težave s tem, kako pri težkih gibih postaviti noge. Training na naravnih slapovih bi bil smiselno le za hitrostno ledno plezanje. Za težavnost je led "prelahak", saj na tekmah ledni odseki po navadi predstavljajo lažji del smeri in jih je zelo malo. En razlog so večinoma visoke temperature, zaradi česar je težko narediti dovolj ledu, ki bi zdržal skozi celo tekmo, drugi razlog pa je težavnost smeri. V ledu se težavnost po navadi omeji z rdečimi črtami, ki jih noben tekmovalac ne mara, saj se hitro zgodi, da ozko linijo, kjer smeš plezati, prestopiš in si diskvalificiran. Prav tako je led krhek in se spreminja, kar ob velikem številu tekmovalcev ne zagotavlja enakih pogojev za vse.

Ledno plezanje je za gledalca neplezalca najbrž zanimivejše od klasičnega športnega plezanja, a vseeno je tekmovalcev malo. Koliko gledalcev, ki ne plezajo ali tekmujejo, pritegne tekma v lednem plezanju? Verjetno je to povezano s številom tekem, ki jih imamo oziroma nimamo. Kdor si želi tekmuovati, mu skoraj ne preostane drugega, kot da začne tekmuovati v svetovnem pokalu, saj

Svetovni pokal 2016 je Janezu prinesel prve medalje. Prvo tekmo v ameriškem Bozemanu je zaključil s sedmim mestom, drugo v Južni Koreji s šestim, na tretji tekmi v švicarskem Saas Feeju je v konkurenci 61 tekmovalcev v težavnosti priplezal do srebrne medalje, konec januarja pa so mu v italijanskem Rabensteinu, kjer je tekmovalo 70 plezalcev, okoli vratu obesili dve zlati medalji: prvo za zmago na tekmi svetovnega pokala in drugo za evropskega prvaka (tekma je štela za oboje). Sezono je v kategoriji težavnosti zaključil kot tretji v skupnem seštevku.

je tekem nižjega ranga pri nas malo, čeprav se je zadnjo sezono stanje malo izboljšalo s slovensko-hrvaškim pokalom. Najbolj obiskana tekma svetovnega pokala je zagotovo tekma v Saas Feeju, kjer lahko gledalci spremljajo plezalca neposredno na njegovi višini, saj je stena postavljena v garažni hiši. Točnih podatkov o številu nimam, po moje se število gledalcev približa tisočim. Kar dobro obiskani sta tudi tekmi v Rusiji in Koreji, kjer je tekmovalno ledno plezanje organizirano na zelo visoki ravni.

Kakšna je tekmovalna oprema lednega plezalca v primerjavi z opremo klasičnega lednega plezalca?

Opremo tekmovalca sestavljajo čelada, plezalni pas, rokavice, cepina in čevlji z derezami. Prva dva kosa sta enaka kot za plezanje v hribih, pri rokavicah pa tekmovalci pazijo na to, da so čim tanjše, saj je s tem oprijem najboljši. Uporabljamo rokavice za golf. Cepina, ki ju uporabljamo na tekmah, sta po navadi bolj ukrivljena in imata dva ročaja, ki omogočata preprijemanje. Največja razlika je pri derezah, saj ne uporabljamo zimskih čevljev in derez,

ampak posebne lahke čevlje, ki imajo na sprednjem delu vgrajene dereze.

Kako pripravite cepine in dereze za tekmovalstvo?

Za tekmo vedno poskrbim, da imam dobro nabrušene dereze, predvsem prvi zob, in pa dobro, "na kljun" nabrušeno konico okla na cepinu, ki omogoči, da cepin ostane na mestu tudi na slabih opirkih.

Ali gre pri tekmovalnem lednem plezanju, kjer je cepin in dereze treba zatikati in ne zabijati v led, bolj za pomen fizične pripravljenosti?

V primerjavi s športnim plezanjem je v tekmovalnem lednem plezanju več poudarka na moči, čeprav se to z leti vedno bolj spreminja, saj postajajo smeri na tekmah vedno bolj tehnično zahtevne, kjer ti pa moč ne koristi preveč, če nimaš občutka, kdaj cepin drži in kdaj ne in kako se postaviti z nogami, da lahko izvedeš gib.

Kdaj je pravi čas, da se mladi začnejo ukvarjati s tem športom?

Mislím, da se bo ta šport pri nas težko razvil do te meje, da se bo kdo ukvarjal

1 Janez v finalu; Bozeman 2015

Foto: Rafal Andronowski

2 Polfinale v Rabensteinu februarja 2015

Foto: Patho Pix

3 Divji miksi v Grotta di Campitello

Foto: Marija Jeglič

samo z njim (tako je v Rusiji in Koreji). Pri nas bo to do nadaljnjega ostalo povezano z alpinizmom.

Pred kratkim ste v Kanadi preplezali precej zahtevnih slapov in miksov.¹ Kakšne so možnosti za trening v tujini in ali imate dovolj radodarnih pokroviteljev, da je teh treningov dovolj? Možnosti za trening v tujini ni veliko, predvsem zaradi stroškov. Pri treningih

¹ Miks je žargonski izraz za mešan teren – kombinacija ledu, skal, snega ...

v tujini mi finančno pomagata Petrol in Komisija za gorske športe pri Planinski zvezi Slovenije. Če bi bilo sredstev več, bi v pripravljalnem obdobju zagotovo odšel na "priprave" v Rusijo, kar počnejo nekateri tuji tekmovalci.

Ste slovenski prvak in večkratni zmagovalec tekem slovensko-hrvaškega pokala. Leta 2014 ste bili mladinski svetovni prvak v lednem plezanju, večkrat uvrščeni med finaliste na svetovnem pokalu ... Kakšna je konkurenca in kakšna je slovenska ekipa?

Konkurenca na tekmah svetovnega pokala je močna. Prevladujejo Rusi, sledijo Korejci, vedno močnejši so Švicariji in Francozi. Za polfinale (najboljših 18) si v kvalifikacijah ne smeš privoščiti napake. Slovenska ekipa je majhna. Na vseh tekmah zadnja leta

tekmujem samo jaz. Ko sem začel, je v svetovnem pokalu tekmovala še Tjaša Kosič, lani je na dveh tekmah nastopila Marija Jeglič.

Sredi januarja letos ste na tekmi svetovnega pokala v Koreji dosegli 6. mesto, za kar si zaslužite iskrene čestitke. Ste zadovoljni s tekmo in rezultatom?

Tekma v Koreji je bila, kot vsa leta do zdaj, organizirana na vrhunski ravni. Postavili so novo steno, tako da je bilo s tega vidika zanimivo, saj se stene na večini tekem ne spreminjajo. S 5. mestom v svoji kvalifikacijski skupini (moški imamo dve kvalifikacijski skupini, devet iz vsake jih gre v polfinale) sem se uvrstil v polfinale. Polfinalno smer sem dobro preplezal in se uvrstil na 5. mesto, ob tem pa še spoznal, na kaj moram biti pozoren v finalu, da bom plezal bolj učinkovito. Finale se ni izšel povsem po načrtih, vendar sem z rezultatom zadovoljen, saj je na tekmi v Koreji konkurenca še večja kot na drugih tekmah.

Leta 2014 ste postali tudi član SMAR,² kar pomeni dodatne obveznosti, več odsotnosti, več dela, hkrati pa je to ene vrste privilegij. So potemtakem vaši cilji tudi "višji" in ne le "težji"?

Ko sem se vpisal v alpinistično šolo, nisem mislil, da bom kdaj plezal v težjih smereh v hribih ali da bom tekmoval v lednem plezanju. Cilje v prihodnosti imam predvsem v hribih, čeprav sem nekaj zadnjih zim posvetil bolj kot ne le tekmam in zagotovo bom še kakšno. Ciljev je veliko, če se osredotočim na slapove, bi rad preplezal kakšnega z oceno WI7, vendar bo treba ujeti primerne razmere. Je pa slapove zelo težko ocenjevati, saj so vsako sezono drugačni, odvisno je od mraza, snega, oblike ledu ... Tako da ocena pravzaprav ni pomembna, saj že marsikatera "petka" v slabših razmerah predstavlja dober izziv.

Ali pri plezanju v naravnih slapovih in mešanih smereh v gorah kdaj občutite strah?

Med plezanjem v gorah velikokrat občutim strah. Vendar se ga naučiš obvladati (se ga navadiš) in veš, kje je meja, kdaj iti naprej, čeprav te je strah, in kdaj se obrniti. ●

² SMAR – Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca.



Idrijci nepremagljivi na 27. državnem tekmovanju

Tržič, zmagovalni kraj lanskih zmagovalcev, je 23. januarja 2016 gostil 27. državno tekmovanje Mladina in gore, planinsko tekmovanje za mlade iz znanj, veščin in izkušenj z vseh področij planinskega delovanja. Dvojne zmage so se veselili Idrijci, pri osnovnošolcih so slavili Idrski jeglič, pri srednješolcih pa Planinski muhi.

Tekmovanja, na katerem je za naslov državnih prvakov tekmovalo 22 osnovnošolskih in premierno prav toliko srednješolskih ekip s skupno več kot 130 tekmovalci, so organizirali Planinska zveza Slovenije (PZS), Mladinska komisija (MK) PZS, Zavod za šport RS (ZŠRS) Planica, Planinsko društvo (PD) Tržič in Osnovna šola (OŠ) Tržič, kjer so isti dan izpeljali projekt okolju prijazne šole na temo Gore in Tržič – sem Tržičan, daleč poznan. Tekmovanje Mladina in gore je hkrati tekmovanje iz znanja in športno tekmovanje, namenjeno pa je osnovnošolcem od 6. do 9. razreda, letos pa je bila prvič izvedena tudi preizkušnja za srednješolce. Tekmovanje je obenem tudi priložnost za druženje in medsebojno spoznavanje mladih planincev, ki so se pomerili že na regijskih tekmovanjih novembra 2015 v Podnanosu, Framu in Bohinjski Bistrici. Tekmovalno napetost so s kulturnim programom razelektirili učenci OŠ Tržič, zbrane pa so nagovorili

ravnatelj OŠ Tržič Stanislav Grum, predsednik PZS Bojan Rotovnik, predsednik PD Tržič Uroš Ahačič, predstavnik ZŠRS Planica Boris Tomazin, župan občine Tržič Borut Sajovic, koordinatorica tekmovanja Brigita Čeh in načelnica MK PZS Barbara Bajcer.

Štiričlanske ekipe osnovnošolcev in dvočlanske ekipe srednješolcev so dopoldne pisale teste iz planinskega znanja, pridobljene ga v planinskih krožkih in med svojim večletnim planinskim udejstvovanjem. V finale osnovnošolskega državnega tekmovanja se je uvrstilo šest najboljših ekip, ki so v kvizu odgovarjale na zahtevna vprašanja iz Planinske šole in dodatnega gradiva o 120-letnici *Planinskega vestnika*, pokazati pa so morale praktično znanje iz orientacije in prve pomoči. Pisca vprašanj, inštruktorica planinske vzgoje Izabel Vadnal in nekdanji načelnik MK PZS Uroš Kuzman, sta poudarila, da je na koncu odločilno praktično znanje. Novi državni prvaki so postali Idrski jeglič (OŠ in PD Idrija), državni prvaki izpred dveh let, druga je bila ekipa Slivniška avtohtona vrsta (OŠ in PD Slivnica pri Celju) in tretji Pr'farski gamsi (OŠ Spodnja Idrija, PD Idrija). Na četrtem mestu so pristali Ščinkovci (OŠ Preserje pri Radomljah, OŠ Venclja Perka iz Domžal, PD Domžale), na petem Krompirjev hribov'c (OŠ Šenčur, PD Kranj), šesta pa



je bila Korada (OŠ Deskle, PD Valentina Staniča Kanal). Na premiernem tekmovanju za srednješolce je šest najboljših v ločenem finalu skozi težje praktične naloge pokazalo znanje iz orientacije, prve pomoči in splošnega planinstva. Zmage sta se veselili Planinski muhi (PD Idrija), drugega mesta je bila vesela ekipa Pancertanc (PD Tržič) in tretjega dvojica Capricorn (PD Dobrovlje Braslovče). Četrto mesto je pripadlo Prekmurskim planinkam (PD Matica Murska Sobota), peto ekipi Dos Sfingas in šesto Lazohribkam (obe ekipi PD Srednja vas v Bohinju). Najboljše ekipe so bile nagrajene s planinskim taborom v Planinskem učnem središču Bavšica oz. z vikend paketom v Planinskem domu na Zelenici, s pokali in medaljami, vsi so delujoči pa s praktičnimi nagradami.

Osnovnošolski zmagovalci Idrski jeglič z mentorjema Nacetom Breitenbergerjem in Marijo Bončina ter načelnico Mladinskega odseka PD Idrija Katarino Bončina
Foto: Manca Čujež

Osnovnošolski prvaki Idrski jeglič Barbara Čibej, Klara Kavčič, Andrej Erjavec in Timotej Tušar so bili navdušeni nad ponovno zmago: "Pred dvema letoma smo zmagali v malce drugačni zasedbi. Lani smo zasedli nehvaležno četrto mesto, kar je prav tako odličen rezultat, letos pa spet zmaga. Zelo smo veseli, občutki so fenomenalni!" Za zmago so se seveda morali pošteno potruditi: "Z mentorjem smo se dobivali dvakrat tedensko, pripravljali smo se tudi z medicinsko sestro, orientacijskim in alpinistom, vsak se je pripravljal tudi sam, saj smo si razdelili gradivo. Veliko štejeta tudi ekipno

Še več ugodnosti in popustov za člane

Novosti članarine PZS v letu 2016

delo, praktično znanje in predznanje, planinci smo že od prvega razreda, zelo radi hodimo v gore tudi z našim planinskim društvom."

Zmagovalni srednješolski Planinski muhi sta bila Ana Petkovšek in Luka Jesenko, ki sta bila skupaj s Čibejevo in Erjavcem pred dvema letoma osnovnošolska državna prvaka, letos pa sta uspeh okronala z zmago med srednješolci. "Če sva uspešno tekmovala že v osnovni šoli, sva se odločila poskusiti tudi na srednješolskem nivoju. Zelo sva vesela zmage, za katero so bile najodločilnejše izkušnje s prejšnjih tekmovanj in seveda odlično mentorstvo Naceta Breitenbergerja," sta povedala zmagovalca. Posebno doživetje za tekmovalce in spremljevalce je bil vodeni ogled mesta in Tržiškega muzeja ter srečanje s skritim gostom Iztokom Tomazinom, vrhunskim alpinistom, gorskim reševalcem, jadrlnim padalcem in publicistom. Mladim planincem je zaželel, da bi vsaj tako uživali v gorah, kot je on v njihovih letih in kot še vedno uživa. Zmaga likovnega natečaja na temo 60 let MK PZS je šla v Ljutomer ekipi Zobl, zobl pa lük, zmagovalka literarnega natečaja o planinskih taborih pred 60 leti in čez 60 let pa je bila Barbara Čibej, članica Idrskih jegličev. ●

Kljub temu da smo že močno zakorakali v leto 2016 svojim navdihujočim potem in ciljem naproti, je tema planinske članarine še vedno zelo aktualna. Tako vas želimo seznaniti z nekaterimi novostmi, ki jih je Planinska zveza Slovenije pripravila za vas za letošnje leto. Med bolj zanimivimi in dobrodošlimi spremembami je združitev članarin A in A+, pri čemer je PZS ukinila članarino A+, obseg zavarovanja A+ pa prenesla na kategorijo A. Višina članarine A kljub višjemu zavarovanju za reševanje v tujih gorah za ves svet in višje zavarovalne vsote ostaja enaka kot v letu 2015, to je 55 evrov. Med kategorijami članarin je spremenjen naziv B/tujina v kategorijo B/zamejci, ki je namenjena izključno zamejskim planinskim društvom. Stroške izdaje novih izkaznic z letom 2016 krijejo člani sami. Člani A, B, B1 in S + Š, ki so izkaznice dobili v letih 2013, 2014 ali 2015, uporabljajo te izkaznice še naprej. Nove izkaznice dobijo člani, ki se bodo letos prvič včlanili v konkretno društvo. PZS z letošnjim letom uvaja za planinska društva poenostavljen obračun članarine – društvom bodo mesečno pošiljali račune glede na število vnesenih članov v informacijski sistem Naveza. Med novostmi je tudi povišan popust za člane PZS v Planinski založbi PZS, ki sedaj znaša 20 odstotkov, vsi člani pa imajo kar 25-odstotni

popust pri naročnini na *Planinski vestnik*. Kot so nam razložili v tajništvu PZS, so članarini A+ in A združili z namenom znižanja in racionaliziranja števila članarin, to pa je bilo najlažje narediti pri članarini A. Vsa zavarovanja z naslova članarine in njihovi pogoji ter višine zavarovalnih vsot ostajajo po članskih kategorijah enake tudi v letu 2016, v zavarovalnici Adriatic Slovenica pa člane čakajo tudi ugodnejše komercialne ponudbe.

Novi partnerji za članske popuste

Člani PZS lahko koristijo popuste tudi pri novih partnerjih; med njimi so Narodni park Paklenica, Kitio in SelectBox, Podium ter Golte. V Paklenico lahko sedaj vstopite po nižji ceni (višina popusta je enaka, kot jo imajo člani Planinske zveze Hrvaške), Kitio s SelectBoxom vam daje 10-odstotni popust pri nakupu darilnih paketov na njihovi spletni strani, podjetje Podium z izdelki Craft pa nudi posameznim članom PZS 30-odstotni, strokovnim kadrom PZS in registriranim alpinistom pa 35-odstotni popust za nakupe na sedežu podjetja, v njihovi spletni trgovini in v Planinski trgovini PZS. Pri RTC Golte lahko do 27. marca letos koristite različno visoke popuste za različne ponudbe, tako na primer 50-odstotni popust na dnevno smučarsko vozovnico ob rezervaciji najmanj dveh nočitev na Mozirski koči,

15-odstotni popust v *wellness* centru Golte s savnami in *jacuzzijem* ter 10-odstotni popust pri nakupu 50-minutne masaže na Golteh. Novi partnerji so se pridružili dosedanja pisani družini različnih partnerjev PZS; to so Alpina Žiri, Annapurna Way, Gornik, Iglu Šport, Promontana Kranj, Tomas Šport 2, Univet, Intersport, Simpro, Singla.si, KC Bauer, Garmin Slovenija, ON-Line, Žolna šport, Thermana Terme Laško, Terme Krka, Logarska dolina, RTC Krvavec in zavarovalnica Adriatic Slovenica, ki članom planinske organizacije nudijo popuste pri nakupu planinske opreme, obleke, obutve, gorskih koles, poskrbijo za vaše dobro počutje, sprostitev, odlično navigacijo, prost vstop v Logarsko dolino do 8. ure idr. Vse ugodnosti lahko uveljavljate z veljavno člansko izkaznico in osebnim dokumentom.

Vrste članstva, ugodnosti in priporočene cene

Planinska članarina ima več kategorij; izberete si pač tisto, ki najbolj odgovarja vašim letom, aktivnostim in obiskom gora doma in v tujini. Ko z vplačano letno članarino postanete član skoraj 55.000-glave planinske družine v enem izmed 287 društev/klubov PZS, vaše članstvo za tekoče leto traja od dneva včlanitve do 31. januarja naslednje leto. Članarino lahko vplačate v matičnem društvu, pri

njihovih pooblaščenih, na sedežu PZS v času uradnih ur, na spletni strani PZS, v poslovalnicah Petrol ali ob določenih dogodkih PZS. PZS nudi družinam tudi družinski popust, do katerega so upravičene družine, ki plačajo članarino v isto društvo za vse družinske člane sočasno. Za družinske člane se poleg staršev štejejo še mladi do vključno 26. leta, ki niso zaposleni ali so brez lastnih dohodkov, ter osebe, ki jim je delno ali v celoti odvzeta poslovna sposobnost (OPP) in so člani družine. Za družino se šteje tudi mati samohranilka ali

oče samohranilec z vsaj enim otrokom. Višina popusta je 20 odstotkov za vsakega člana, razen za člane A, ki imajo popust, enak nominalni višini popusta članov B (5 evrov). Člani B1 niso upravičeni do družinskega popusta. **Članarina A** (priporočena cena znaša 55 evrov, z družinskim popustom pa 50 evrov) je namenjena polnoletnim aktivnim obiskovalcem domačih in tujih gora z največjim obsegom ugodnosti, in sicer z območjem zavarovanja za ves svet. V članarino A je zajeto najvišje zavarovanje za nezgodno smrt pri

planinski dejavnosti (zavarovalna vsota je 25.000 evrov), najvišje zavarovanje za invalidnost pri planinski dejavnosti (zavarovalna vsota je 75.000 evrov), najvišje zavarovanje za stroške reševanja v tujih gorah do zneska 25.000 evrov, zavarovanje odgovornosti v gorah tujine do 150.000 evrov in zdravstvena asistenca za tujino do 10.000 evrov. Če se odpravljate na razne gorniške ture v tujino, vam priporočamo članarino A, saj je vanjo zajeto zavarovalno kritje za najvišje zneske in velja na območju celega sveta.

Članarina B (25 evrov, z družinskim popustom 20 evrov, za starejše od 65 let (B1) 18,50 evra. Članarina B/zamejci znaša 11 evrov.) je namenjena polnoletnim aktivnim obiskovalcem domačih in tujih gora z osnovnim obsegom ugodnosti. V članarino B je zajeto zavarovanje za nezgodno smrt (5500 evrov) in zavarovanje za invalidnost (8500 evrov) – oboje pri planinski dejavnosti za ves svet, zavarovanje za stroške reševanja v tujih gorah v Evropi in Turčiji (3000 evrov), zavarovanje odgovornosti v gorah tujine v Evropi in Turčiji (50.000 evrov) in zdravstvena asistenca za tujino (Evropa in Turčija) do 3000 evrov.

Članarina S+Š, tj. za srednješolce ali študente do vključno 26. leta starosti (16 evrov, z družinskim popustom 12,80 evra) vsebuje enaka zavarovanja in zavarovalne vsote kot članarina B.

Članarina P+O, tj. za predšolske ali osnovnošolske otroke in mladostnike (7 evrov, z družinskim popustom¹ 5,60 evra) zajema

zavarovanje za invalidnost pri planinski dejavnosti za ves svet (8500 evrov), zavarovanje za stroške reševanja v tujih gorah v Evropi in Turčiji (3000 evrov), zavarovanje odgovornosti v gorah tujine v Evropi in Turčiji (50.000 evrov) in zdravstveno asistenco za tujino (Evropa in Turčija) do 3000 evrov. Član P+O prejme tudi Cici dnevnik, Dnevnik 1 ali Dnevnik 2 Mladi planinec/Mlada planinka. **Članarina OPP**, tj. za osebe s posebnimi potrebami, brez poslovne sposobnosti (7 evrov, z družinskim popustom 5,60 evra) nima vključenih zavarovanj, pri delni poslovni sposobnosti pa se možen obseg zavarovanja določi individualno. Ima pa vključene vse spodaj našteje ugodnosti.

Člani vseh kategorij imajo poleg zavarovanj, popustov pri naročnini *Planinskega vestnika* ter pri nakupu v Planinski založbi PZS, opreme in storitev pri pogodbenih partnerjih PZS vključen tudi 50-odstotni popust pri prenočevanju v planinskih kočah PZS, razen v sobah z enim do štirih ležišč v planinskih kočah I. kategorije (tj. v visokogorskih kočah), kjer je cena prenočišča cenejša za 30 odstotkov. Vsi člani so oproščeni plačila turistične takse v planinskih kočah, imajo popuste pri prenočevanju v več kot 1200 planinskih kočah 13 planinskih organizacij Evrope in 20-odstotni popust pri obisku Slovenskega planinskega muzeja.

Člansko zavarovanje

PZS ima člansko zavarovanje urejeno pri zavarovalnici Adriatic Slovenica, s katero je sklenjena pogodba za nezgodno zavarovanje članov, zavarovanje zasebne odgovornosti članov PZS, zavarovanje stroškov reševanja v tujini s 24-urno asistenco in zdravstveno asistenco za tujino.

S plačilom članarine vsak član izrazi pripadnost planinski organizaciji ter dá podporo markacistom in njihovi skrbi za urejenost mreže več kot 10.000 kilometrov planinskih in veznih poti po slovenskih Alpah, sredogorju in predgorju, prav tako podpre društva, ki v korist vseh članov in ljubiteljev gora izvajajo različne aktivnosti. Med temi velja izpostaviti več kot 7000 različnih strokovno vodenih in organiziranih aktivnosti planinskih društev letno (izleti, pohodi, ture, tabori, srečanja, rekreativna tekmovanja, planinske šole, predavanja, ekskurzije itd.), oskrbovanost 163 planinskih koč (od skupno 178 planinskih koč, zavetišč in bivakov) in prenočevanje na skupno več kot 7400 ležiščih. Vse za varnejše obiskovanje gora. Prav tako pa je najmlajšim posvečena posebna skrb (programa Ciciplaninec in Mladi planinec) v planinskih krožkih, skupinah in mladinskih odsekih, za starejše mladince in študente pa so na voljo zanimivi programi.



¹ Zakonodaja ne dopušča zavarovanja otrok do 15. leta za nezgodno smrt, imajo pa zavarovano kritje pogrebnih stroškov do višine 1500 evrov.

Foto: Oton Naglost



Foto: Franci Horvat

gorskega kolesarstva: spust (*downhill*), kros, *dirt*, *freeride*, BMX in sorodne discipline. Zavarovanje obsega turno smučanje, ko se turne smučiči uporabljajo zgolj kot pripomoček za hojo oziroma spust po snegu pri izvajanju planinske dejavnosti kot pripomoček za doseganje cilja; zajema tudi prireditve in akcije v organizaciji PZS in planinskih društev za čas izvajanja prireditve/akcije ter dejavnost planinskih krožkov v šolah (tudi v zaprtih prostorih), planinsko

prečenje; lahko pa se zavarovalna ponudba za posamezno alpinistično odpravo pripravi naknadno. Zavarovalno kritje ne velja za tekmovalno turno smučanje in druga tekmovanja, razen kadar je to posebej dogovorjeno in zavarovano pod posebnimi pogoji.

Aktiviranje in trajanje članskega zavarovanja

Pomembno je dejstvo, da začne zavarovalno kritje za posameznega člana veljati ob 24. uri tistega dne, ko je član s strani društva vnesen v informacijski sistem PZS

Kako aktivirati asistenco v tujih gorah ter s tem

aktiviranje kritja za stroške reševanja in stroške zdravljenja (stroške zdravljenja in zdravstvene asistencije se aktivira le, če gre za primer, povezan z reševanjem v tujih gorah):

1. Najprej pokličite gorsko reševalno službo v kraju, kjer se nahajate.
2. Nato pokličite asistenčni center na **+386 1 519 20 20** (CORIS 24 h/dan) in ob klicu navedite:
 - da ste član PZS,
 - osebne podatke (ime, priimek, naslov, leto rojstva, telefon),
 - številko članske izkaznice,
 - podatek, katera lokalna oz. gorska reševalna služba izvaja reševanje, in
 - kje se nahajate ter kakšno pomoč potrebujete.

orientacijo (tudi organizacijo) tekem v planinski orientaciji in prostovoljno vodništvo.

Zavarovalno kritje ne velja

za alpinizem in športno plezanje brez dodatnega varovanja – solo plezanje nad IV. stopnjo po lestvici UIAA (plezanje posameznika brez varovanja), urbano plezanje (po urbanih objektih, plezanje po drevesih itd.), *heli* smučanje, alpinistične odprave, tj. za odprave enega ali več članov, ki so organizirane v območju zunaj evropskih in turških gorstev, katerih namen je, da preplezajo novo smer ali ponovijo že preplezano smer v steni, ostenju oziroma opravijo daljše grebensko

Naveza. Storitve 24-urne asistencije za organizacijo reševanja v tujini in zdravstvene asistencije za tujino se aktivira ob 24. uri istega dne, če so bili podatki vneseni v Navezo do 11. ure. Članarina in zavarovanje veljata do 31. januarja naslednje leto. Vsak član PZS, ki je plačal članarino za tekoče leto, lahko na www.clanarina.pzs.si preveri, ali ima urejeno članstvo, s tem pa tudi zavarovanje. Če zavarovanje po plačilu članarine še ni urejeno s strani društva, si lahko vsak član sam aktivira zavarovanje, in sicer s pomočjo kode, ki se nahaja na članski znamkici. 

Zavarovanje v okviru članstva PZS zajema stroške za bolnišnično zdravljenje in vrnitev poškodovanega v domovino v okviru zdravstvene asistencije, ki pa velja samo v primeru reševanja ponesrečenca. Morebitni drugi zdravstveni zapleti, ki nas lahko doletijo v tujini in niso povezani z reševanjem v gorah, niso vključeni v člansko zavarovanje. Zato se pred odhodom v tujino pozanimajte glede sistema kritja v državi, kamor ste namenjeni. Planinska zveza tako članom priporoča sklenitev dodatnega letnega turističnega zdravstvenega zavarovanja z asistenco v tujini Coris, ki bo dopolnilo člansko zavarovanje PZS; sklenete ga individualno na PZS ali na www.clanarina.pzs.si. Poleg posameznikov članarina PZS vsebuje tudi zavarovanje odgovornosti Planinske zveze Slovenije in strokovnih kadrov PZS (vodniki, različni inštruktorji ...), ki so zavarovani za primer strokovnih napak, eventualno storjenih pri opravljanju dejavnosti, katerih posledica je osebna in/ali premoženjska škoda. Zavarovalne vsote so enake kot lansko leto in so objavljene na spletni strani PZS (www.pzs.si).

Člansko zavarovanje ne krije reševanja v Sloveniji, kajti stroški le-tega so kriti iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, reševanje ponesrečencev v gorah pa brezplačno izvaja GRZS. Društva lahko posamično sklenejo tudi ugodno zavarovanje odgovornosti društev in njihovih članov za škodo, ki jo povzročijo pri izvajanju dejavnosti v okviru društva.

V člansko zavarovanje je zajeto pohodništvo, trekking, krpljanje, gornišтво (vključuje lažje plezanje do IV. stopnje po težavnostni lestvici UIAA) do 6500 metrov nadmorske višine; alpinizem, športno in ledno plezanje do 5000 metrov nadmorske višine v naravi ali na za to ustrezno urejenih plezališčih in umetnih stenah ter balvansko plezanje; turno kolesarstvo – pri čemer velja, da je turno kolesarstvo posebna zvrst gorskega kolesarstva, ki nima tekmovalnih ciljev in se izvaja v naravi, zavarovalno kritje pa velja za turnokolesarski vzpon in spust na planinskih/gorskih poteh, ki so na osnovi pravilnikov, priporočil in naravnih karakteristik terena primerne za turno kolesarstvo. Zavarovalno kritje ne velja za treninge, tekmovanja ali udeležbo v naslednjih disciplinah

Zima se je končno začela. Sneženje do nižin je sicer večino snega odvrгло na jugu države, a tudi zahodni del se ni izognil snežni pošiljki. Snežne razmere še niso najbolj idealne, nadejamo se še kakšnih dodatnih padavin, ki bi odebelile snežno odejo. Kopnih vzponov v prihodnjem obdobju ni več pričakovati, torej se bo treba malce bolj potruditi za uspešne in težavne vzpone. Kdor misli na odpravo v spomladanskem času, bo moral kar pridno nabirati *višince* v hribih. Sneg je, razmere so pa *itak* vedno. Takšne ali drugačne.

Mešanica predzimskih in zimskih vzponov

Andrej Gradišnik (AK Ravne) in Grega Lačen (AK Črna) sta božični dan preživela v Raduhi. Stare, a precej prožne krake sta si pretegovala v popularni smeri **Platke (185 m, V/IV)**. Cepin, dereze in puhovki sta imela v nahrbtnikih zgolj za balast, sta ju pa na robu stene s pridom podstavila pod glavi, ko sta se grela na opoldanskem soncu. Odličen vzpon so 27. decembra opravili Boštjan Mikuž (AS PD Ajdovščina), Anej Kodele (AO Vipava) in Nejc Kurinčič (Soški AO) v južni steni Jerebice. Plezali so eno izmed težjih smeri v steni, in sicer **Vaja condios (450 m, VII/VI)**. Pod robom stene so dodali 10 novih metrov direktnega izstopa in ključno mesto ocenili z VIII-. 28. decembra sta v steni Nad Šitom glave plezala Matija Volontar (AO Jesenice) in Marija Jeglič (AO Ljubljana - Matica). Podala sta se v smer **Mladi**

raziskovalec (280 m, VII/V-) z željo, da jo preplezata z orodji. To jima je skoraj uspelo, saj se je Matija pred ključnim raztežajem preobul v plezalke. Opravila sta 1. zimsko ponovitev. 29. decembra sta Matic Murn (AO Litija) in Žiga Oražem (AO Kamnik) plezala **Grande finale (250 m, VI+/V)** v SZ steni Nad Šitom glave. Fanta sta opravila 1. zimsko ponovitev. Pred koncem leta si je Tjaša Jelovčan (AO Kranj) zaželela še malo plezanja v topli skali in tako sta se z Nejcem Klemenčičem (AO Tržič) dogovorila za plezanje v Koglu. Izbrala sta si smer **Amonit (230 m, VIII-/VII+)**. Glede na Tjašin zapis sta se imela odlično in na lep način zaključila precej aktivno leto 2015. 30. decembra so se Peter Robič, Matej Arl, Branko Antolovič, Jernej Brečko in Branko Škornik (vsi AO Grmada Celje) na lov za ledenimi vesinami odpravili v sosednjo Avstrijo, natančneje v Weisse Spitze. Pozdravila sta jih konkreten mraz in steklen led. Kljub temu so splezali slap **Brunnalm (320 m, WI4)**. Za silo so potešili svoje apetite. Staro leto sta Andrej Jež (AK Črna) in Jan Špiler (AK Ravne) zaključila s plezanjem v severni steni Ojstrice. Fanta sta si zaželela spopada z **Zmajem (470 m, VII-) oz. Spominsko smerjo Iva Reye**. Bitka je bila težka, na police jima je nepridiprav nasul kar nekaj snega, a vsaj nista zastonj nosila derez in cepinov čez steno. Na koncu dneva sta ga sicer premagala, a brez ran ni šlo. Prosto čez najtežji raztežaj namreč ni šlo. Tudi zadnjega dne starega leta Tjaša Jelovčan in Miha Zupin (oba AO Kranj) nista imela namena zapraviti doma, ampak

sta se odpravila v Novi vrh. V zavetju samote nad Baško grapo sta uživala v toplen vremenu in preplezala smeri **Zajeda planik (120 m, VI), Omama (100 m, VII) in Reformacija (100 m, VII-/VI+)**. Ni kaj, odličen zaključek leta. Novoletne dobrote sta Miha Močnik (AO Železničar) in Matej Arh (AO Kranj) uspešno "pokurila" nad Zelenico. Plezala sta **Jančevo smer (500 m, III, 40°-60°)**, ki pa jasno ni ponudila pričakovanih razmer z izjemo zamrznjenih trav. Na vrhu ju je za piko na i pozdravil orkanski veter. 7. januarja sta Luka Lindič in Blaž Markovič (oba AO Celje - Matica) v Raduhi plezala smer **ZZ (125 m, M5)**. 9. januarja so ledne razmere na Jezerskem preverjali tudi člani kamniškega alpinističnega odseka. Jaka Capuder, Simon Kurinčič in Boris Bodlaj so zarinili v **Sinji slap (150 m, II, WI3)**, ki je bil že pošteno *zmatran*. Kolikor je bilo ledu, je bil prijetno mehak, sicer pa so uživali tudi v praskanju po skali in mahovju prvega ter izstopnega raztežaja. Z odprtjem ledne sezone so bili zadovoljni.

Prvenstvene smeri

V zadnjih izdihljajih pomladne zime sta Rado Lapanja in Jože Makuc (oba AO Cerklje) preplezala še eno novo smer v zahodni steni Novega vrha. Skladno z razmerami sta jo poimenovala **Decembrska idila (320 m, VI+/II-III)**. Smer poteka po izrazitem razu in ponuja kompaktno skalo, ki jo tu in tam krasijo poraščeni deli ter prelepi razgledi.

Zimske razmere

Na polovici januarja se je ozračje končno dovolj shladilo, da sta voda in

tistega nekaj snega, kar ga je bilo po gorah, zmrznila. Pogosto so bile obiskane grape nad Vršičem (**Butinarjeva, Pripravnika, Župančičeva in Uroševa**), v Begunjski pa sta dovolj pomrznjenega snega ponudili le **Centralna smer** in **smer Y**. Na Jezerskem je bila množično obiskana **Teranova smer**, malce manj pa zaradi pomanjkanja snega **Kramarjeva smer** v Storžiču. Marko Šarac in Luka Mokotar (oba AO Celje - Matica) sta se se 17. januarja podala v **Peščeni raz (IV+/III-II, 600 m)** in nadaljevala po **grebenu Turske gore** do vrha. Razmere sta imela odlične. Luka Lindič (AO Celje - Matica) in Nemec Michi Wohlleben sta se 20. januarja podala v Severno triglavsko steno in v treh dneh preplezala **Skalaško z Ladjo**. Prvo noč sta spala v steni, drugo pa v koči. Smer sta v danih razmerah ocenila z **M6+, 90°**. Primož Lavrič je 24. januarja v zahodni steni Planjave s soplezalcem preplezal **Poševno zajedo (III-IV, 110 m), Smer Y (III, 155 m)** v sestopu in nato še **Svetelovo (III, 170 m)**. V prvih dveh smereh so bile razmere odlične, v Svetelovi pa žal ne, kar je dodatno začinilo vzpon. Gregor Klančar (AO Novo mesto) in Miha Zupan (AO Tržič) sta 21. januarja plezala na avstrijski strani Karavank med Malim in Velikim Kladivom, in sicer smer **Zahodni žleb (450 m)**. 24. januarja so Martina Aplinc, Danijel Žagar in Aleš Volf (vsi AO Celje - Matica) preplezali **Tschadovo smer** v Ojstrici (IV/2, 700 m). Vstopni in izstopni del sta bila kopna, pa tudi vmes je bilo potrebno kar nekaj kreativnosti, da so preplezali vse skoke. V drugi polovici januarja je bilo preplezano tudi

lepo število slapov, čeprav je marsikje količina ledu komaj zadoščala za varen vzpon. Pod Prisojnikom sta bila preplezana **Levi (WI 3+, 150 m)** in **Srednji slap (WI 3+, 130 m)**. V Krnici je bil preplezan **Drugi slap (WI 4-, 200 m)**, v Tamarju pa se je plezalo v **Rastlinci (WI 3+, 120 m)**, **Sveči (WI 4, 90 m)**, **Skritem (WI 3, 90 m)** in **Centralnem slapu (WI 4, 120 m)**. V Logarski dolini so preplezali slapove **Kaskada**, **Avtocesta**, **Nirvana**, **Vrtača** in **Sušica**. Na Jezerskem je bil plezalno obiskan **Sinji slap**. Takoj po znižanju temperatur sta Roman Benet in Nives Meroi preplezala slap **Damoklejev meč (IV/5, 250 m)** nad Mangartskimi jezeri. Vzpon je bil v naslednjih 10 dneh še nekajkrat ponovljen. 22. januarja je Miha Hauptman s soplezalcem Urošem Stanonikom (oba PK Škofja Loka) preplezal **Luciferja (IV+/V, 210 m)**, ki pa je imel komaj dovolj ledu za vzpon.

Kanadski led

Janez Svoltjšak (AO Kranj) je po tekmi svetovnega pokala v lednem plezanju počakal svojega kolega na letališču v Calgaryju in nemudoma sta se odpravila proti bregom. Čakala ju je dobrih 14 dni dolga avantura,

v kateri sta preplezala kar 16 različnih smeri in ledenih slapov. Svoje popotovanje sta začela v Thomas Evan Creeku, kjer sta preplezala dva krajša ogrevalna slapova in kombinirano smer **Physio-Therapy (40 m, M7, WI5)**. Naslednji dan sta nadaljevala v Icefield Parkway, kjer sta preplezala nekaj daljših slapov, med njimi tudi **Polar circus (700 m, WI5)** in **Mixed Master (300 m, M4, WI5)**. V Cineplex Cave je Janez uspel preplezati tudi **Stell Koan (25 m, M13+)**. Gre za zelo previsno smer z nekaj dolgimi gibi in slabimi *hooki*, na katerih mora imeti plezalec nekaj sreče, da mu ob nihaju cepin ne zdrsne. Vzpon mu je uspel v četrtem poskusu. V Stanley Headwallu sta preplezala **Nightmare on Wolf Street (175 m, M7+, WI6+)** in **Suffer Machine (200 m, M7, WI5)**. V Ghost Valleyu sta uspela tudi v smeri **Real Big Drip (200 m, M8, WI6+)**. Do konca bivanja v Kanadi sta preplezala še nekaj slapov težavnosti od WI3 do WI6. Tudi na zadnji dan se ledu nista mogla izogniti. Ogledala sta si namreč hokejista Anžeta Kopitarja,

Plezanje slapu Polar circus (700 m, WI5) v Kanadi
Foto: Marko Kežar

ki je s svojimi Kralji gostoval pri Plamenih iz Calgaryja.

Tuje stene

Virus pomladne zime je razsajal tudi po dolomitskih ostenjih, kar sta s pridom izkoristila Klemen in Martin Žumer (oba AO Radovljica), ki sta se podala v Tri Cine. Tam sta najprej preplezala **Cassinovo v Zahodni Cini (450 m, VIII/VI)**. Temperature in motivacija so bile pravišnje in vzpon jima je uspel, kot sta načrtovala. Ker se je toplotni obrat še kar nadaljeval, sta se čez nekaj dni ponovno odpravila pod Tri Cine in preplezala še **Comici-Dimai v Veliki Cini (450 m, VII+/VI-)**. Kljub "nohtanju" sta smer uspela preplezati v dobrih 6 urah.

Novice je pripravil Peter Bajec - Poli.

NOVICE IZ TUJINE

Prvi solo vzpon na Torre Egger

Ameriški alpinist Colin Haley je januarske dni preživel v Patagoniji, njegovi načrti pa so bili bolj "solo" narave. Uspelo mu je namreč kot prvemu opraviti

solo vzpon na sosede granitnega Cerro Torreja. Povzpel se je na Punto Herron (2750 m) in Torre Egger (2850 m). Vzpon, ki je trajal 16 ur in pol do vrha Torre Eggerja, je pričel po prečnicah v vzhodni steni Cerro Standharda, nato pa se spustil na sedlo Col dei Sogni in od tam sledil smeri Spigolo dei Bimbi (6b, Cavallaro, Salvatera, Vidi, 1991) do vrha Punto Herrona. Od tam naprej je sledil smeri Huber-Schnarf (6b+) do vrha Eggerja. Njegov uspeh izvira iz odlične pripravljenosti s prejšnjih vzponov, saj je konec decembra uspel s soplezalcem v enem dnevu preplezati Fitz Roy, obenem mu je uspel tudi solo vzpon na isto goro po Kalifornijski smeri. Haley se je varoval z vrvjo le v nekaj najtežjih raztežajih, sicer je plezal brez posebnega varovanja. Z vrha Eggerja se je spustil po originalni Ameriški smeri v južni steni, ki se spodaj združuje v vzhodno steno Cerro Torreja. Spust, za katerega je porabil še dodatnih 9 ur, pa ni potekal gladko, saj se mu je v spodnjem delu zataknila vrv in je imel precejšnje

Prvič ponovljena smer slovenskih alpinistov
Foto: Boris Strmšek



težave, da jo je rešil in lahko nadaljeval spust do vznožja. Za Colinom Haleyjem so že številni solo vzponi; pred leti se je tako povzpel tudi na Cerro Standhard, pa tudi na Aljaski je že nabral nekaj odličnih tovrstnih vzponov.

Ponovljena Psycho Vertical v Eggerju

V patagonskih stenah je letos precej živahno. Tudi razmere so dobre, kar dokazujejo redki vzponi, med katerimi zagotovo izstopa prva ponovitev slovenske smeri v Torre Eggerju iz leta 1986. Takrat so decembra Janez Jeglič, Silvo Karo in Franček Knez uspeli preplezati izredno težko smer, ki vse do danes ni imela ponovitve. 950 metrov visoka smer, kjer se mešata skala in led, je med 7. in 9. januarjem letos dobila prvo ponovitev. To je uspelo dvema navezama plezalcev, ki so združili moči v južni steni Torre Eggerja. Člani uspešne ekipe so bili Corrado Korra Pesce iz Italije, Roland Striemitzer iz Avstrije in Argentinci Tomy Aguilo, Iñaki Coussirat ter Carlitos Molina. Prvi trije so kot naveza prvi prišli pod steno, kjer sta se jim pridružila še druga dva argentinska plezalca. Najprej so sicer želeli preplezati smer ločeno, nato pa so uvideli,

da je najbolje, če združijo moči in si razdelijo delo. Po enem bivaku, ki so ga preživel na ozkih policah na vrhu 15. raztežaja pred veliko previsno zajedo, so drugi dan plezanja pozno zvečer zaključili vzpon na vrhu Torre Eggerja. Noč so preživel kar na vrhu, nato so se spustili navzdol po Ameriški smeri iz leta 1976 v južni steni. Ocena slovenske smeri, ki je dobrih 29 let čakala na ponovitev, je 6c, A3, M8, 90 stopinj. Vsekakor gre za enega odmevnejših vzponov v zadnjih letih v Patagoniji, kar je za Slovence prav tako neke vrste potrditev, saj je smer preplezala takrat zagotovo ena najboljših navez na svetu. Naši plezalci so pustili za seboj še nekaj odličnih smeri v patagonskih stenah, ki prav tako čakajo na ponovitve.

Poljska zimska v slovaških Tatrah

Poljska alpinista Tomasz Klimczak in Maciej Bedrejczuk sta obiskala slovaške Tatire, natančneje znano goro Krivan (2494 m) in njeno severno steno, kjer

Prva ponovitev smeri Ragni v vzhodnem stebru Fitz Roya
Foto: Boris Strmšek

sta preplezala zanimivo zimsko povezavo. 28. in 29. decembra minulega leta sta v spodnjem delu preplezala smer Jurkowski (prva sta jo leta 1960 preplezala Zbigniew Jurkowski in Andrew Kantowicz). Po bivaku pod razom, ki deli steno, sta nato v zgornjem delu vzpon zaključila po Standardni smeri iz leta 1914, ki poteka čez severovzhodno steno. Novo povezavo sta poimenovala Wild and Beauty (ocena 6, 650 m), čeprav sta sama mnenja, da nista preplezala nič novega, saj so te stene v svojih najboljših časih že obiskovali Jerzy Kukuczka in njegova generacija, ki so med pripravami na svoje legendarne himalajske vzpone preplezali večino logičnih linij. Nudijo pa Tatire veliko zanimivih možnosti, vendar stene žal večinoma samevajo.

Smer Ragni v Fitz Royu

Še ena patagonska novica je priletela izpod Fitz Roya, kjer sta 19. januarja letos italijanska alpinista Matteo Della Bordella in David Bacci opravila prvo ponovitev smeri Ragni v vzhodnem stebru Fitz Roya. Smer sta kot prva leta 1976 preplezala Casimiro Ferrari in Vittorio Meles. Matteo je poskušal v smeri že pred letom z več soplezalci, vendar jim razmere niso bile naklonjene in so po 750 metrih morali odnehati. Pred 40 leti sta Ferrari in Meles imela srečo, da sta po številnih poskusih desetčlanske ekipe iz Lecceja v Italiji in muhastem vremenu po vrsti bivakov le uspela stopiti na vrh Fitz Roya. Smer je ob prvem vzponu dobila oceno 6+, A3, 1200 m. Podrobnosti zadnjega vzpona še niso znane, po nekaterih informacijah sta Della Bordella in Bacci imela težave tudi

zaradi viharja, ki ju je ujel v steni, in sta morala bivakirati, vendar sta nato nadaljevala s plezanjem do vrha. Še ena legendarna smer je po mnogih letih dobila ponovitev.

Novice je pripravil
Boris Strmšek.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

9a za Mino Markovič

Mina Markovič je leto 2015 zaključila z vrhunskim vzponom v skali. V Santa Linyi je preplezala smer La Fabela Pa La Enmienda (9a) in tako postala prva Slovenka ter deveta plezalka na svetu, ki ji je uspelo preplezati smer, ocenjeno z 9a ali več.

"Smer mi je bila zelo všeč, je dolga, s kar nekaj detajli, previsna in zelo zanimiva. Že po prvih dneh plezanja sem se počutila precej dobro. Želela sem si preizkusiti smer, ocenjeno z 9a, in sem vesela, da sem se za to tudi odločila," je po uspehu povedala Mina. Nasploh sta bila minula sezona oz. minulo leto za Markovičevo izjemna. Tekmovalno sezono je začela s tekmo domačega državnega prvenstva, kjer je v Janji Garnbret, ki jo je prvič premagala na uradnih tekmovanjih v tečajnostnem plezanju, dobila novo domačo konkurenco, primerljivo s svetovnim vrhom. Sledilo je evropsko prvenstvo v Chamonixu, kjer se je začela izjemna serija, ki jo je vodila od naslova evropske prvakinje do zmagovalke skupnega seštevka svetovnega pokala. V sezoni je zmagala kar štiri tekme za svetovni pokal od sedmih, enkrat pa je bila druga. Njen najslabši rezultat je bilo



šesto mesto na Kitajskem, zaradi poškodbe pred finalom v Briançonu pa je po odpovedi nastopa zasedla končno osmo mesto. Sezono je okronala tudi z naslovom državne prvakinja v težavnosti, leto pa je zaključila še kot najboljša na posebni svetovni lestvici v težavnosti.

Janja Garnbret: 8c na fleš

Janja Garnbret se je prav za konec leta 2015 preselila v španska plezališča in tam v družbi Mine Markovič in Domna Škofica opravila vrhunske vzpone; med njimi sta nedvomno največ svetovne pozornosti vzbudili kar dve preplezani smeri z oceno 8c *na fleš*. Najprej je preplezala smer Rollito Sharma Extension, nato pa še smer La Fabelita. Janja je s tem (po nam znanih podatkih) opravila najtežji ženski vzpon *na fleš* na svetu!

Bečanova bilanca 2015

Klemen Bečan je objavil svojo bilanco vzponov in opremljenih smeri v letu 2015. Preplezal je kar štiri smeri z oceno 8c+, od tega tri prve vzpone v smeri. Na pogled je preplezal eno smer z oceno 8c, osem z oceno 8b+ ter enajst z oceno 8b, od tega dva prva vzpona. V celem letu je opremil triintrideset smeri v šestih različnih državah, ocenjenih od 6b do 9b(?), od tega jih kar šestnajst še čaka na prvi vzpon. Največji cilj ostaja projekt v Drašnicah, kjer je moral zaradi dežja priznati premoč naravi.

Primc do prve 8b+

Igor Primc je leto zaključil v Mišji peči, kjer je preplezal smer Kaj ti je deklica (8b+). Gre za njegovo najtežjo preplezano smer do zdaj.

Za mladim plezalcem je odlična serija vzponov v zadnjem delu leta 2015. V začetku oktobra je preplezal smer z oceno 8a na pogled, v novembru pa je prišel do svoje prve smeri z oceno 8b. Takrat je za prvenec opravil kar s tremi smermi te težavnostne stopnje.

Kruder v balvanih na Hrvaškem

Jernej Kruder je v prazničnem času za plezalski cilj izbral Dalmacijo. V prvem delu so s kolegi opremili nekaj novih smeri v plezališčih Vrulja in Mimice, nekaj od teh preplezali, vmes pa se je našel tudi čas za poskus v najtežjem balvanskem problemu na Hrvaškem, imenovanem Ptičja gripa (8A+). Omenjeni problem, ki se nahaja v Sućuracu, je Jernej ponovil na zadnji dan leta, kot prvi pa ga je natanko pred desetimi leti preplezal naš Urh Čehovin.

Še dve 9b

Nemški plezalec Alexander Megos je zadnji dan leta 2015 zapečatil z najtežjim vzponom svoje kariere. Po petih dneh dela v smeri je bil uspešen v First Round First Minute (9b) v Margalefu v Španiji, kar je šele tretji vzpon v tej znameniti in najtežji smeri tega plezališča. Znameniti iz dveh razlogov: ker je linija delo Chrisa Sharpe in ker je v rang 9b. Sharpe je v First Round First Minute, v smeri z zgoščenimi težavami v 25 gibih, na samem detajlu tik pred koncem smeri padel več kot petdesetkrat, preden mu je leta 2011 uspel prvi vzpon. Smer je do Megosa ponovil le Adam Ondra leta 2014. Megos je le dan za vzponom v 9b preplezal še smeri First Ley (9a+) in La Ley Indignata (9a), ki se nahajata v istem plezališču.

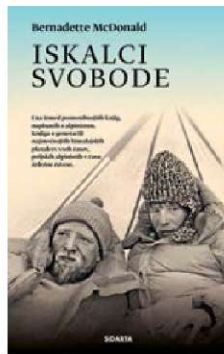
Avstrijec Jakob Schubert je uspel ponoviti smer La Planta de Shiva (9b), ki se nahaja v plezališču Villanueva del Rosario v Španiji in ki jo je leta 2011 prvi preplezal Adam Ondra. To je za Schuberta druga smer te težavnosti. Decembra 2014 je prav tako v Španiji, v Oliani, preplezal Fight or Flight.

Novice je pripravil Peter Mikša.

LITERATURA

Plezanje v svobodo

Bernadette McDonald: Iskalci svobode. Prevod: Mire Steinbuch. Ljubljana, Sidarta 2015. 256 str., 23,90 EUR.



Slovincem dobro poznana Kanadčanka Bernadette McDonald, ki je napisala knjigo tudi o Tomažu Humarju, tokrat predstavlja poljski alpinizem. Za to odločitev je bilo (verjetno) usodno njeno srečanje leta 1991 na festivalu gorniškega filma na francoski rivieri s takrat najslavnejšo poljsko in svetovno alpinistko Wando Rutkiewicz in sodelovanje pri pripravi filmskega festivala na Poljskem v Katowicach leta 1994, kjer se je srečala z vsemi pomembnimi poljskimi alpinisti, že brez Wande in Jerzyja Kukuczke. Protislovna oseba in še ženska povrhu, kot je Wanda Rutkiewicz bila, je avtorico nedvomno spodbudila, da jo v knjigi

predstavi z vseh plati, tako njeno nepopustljivost do sebe in drugih kot njeno znano tekmovalnost do moških plezalcev. Že začetek knjige z opisom njenega pristopa v bazni tabor pod K2 leta 1982, ko je proti koncu 150-kilometrsk poti s poškodovano stegenico in berglami tako omagala, da sta jo v tabor prinesla Jerzy Kukuczka in Voytek Kurtyka, kaže na avtoričino simpatijo do te trdožive ženske.

Razvoj poljskega alpinizma bi se verjetno odvijal kako drugače, če ne bi druga svetovna vojna in ruska okupacija po vojni ustvarili take pogoje, da so se morali Poljaki, in tudi plezalci, za preživetje in plezanje znajti na različne načine in potrditi svojo kakovost, neustrasnost in vizijo. Ko v knjigi beremo o življenju navadnih Poljakov, Rutkiewiczve, Kukuczke, Kurtyke, Zawade ... in npr. kako je bila organizirana alpinistična zveza in delovanje odprav ter njihovo financiranje, sodelovanje v Solidarnosti v osemdesetih, se nam nehoti v mislih pokaže slika podobnosti življenja nasploh in življenja plezalcev v dveh desetletjih, v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja v Sloveniji oz. Jugoslaviji. Vsaj tistim, ki so to doživeli.

Zlato dobo poljskega alpinizma so zaznamovale zimske odprave na osem-tisočake (Mount Everest ...) pod vodstvom vodje, vizionarja in organizatorja Andrzeja Zawade, vzponi na vseh štirinajst osem-tisočakov, zimski in tudi po prvenstvenih smereh, (južni steber Mount Everesta, severozahodni greben Makaluja, jugozahodna stena Cho Oja) močnega plezalnega "stroja" Jerzyja Kukuczke, težke smeri v velikih stenah edinstvene-ga in inteligentnega Voyteka

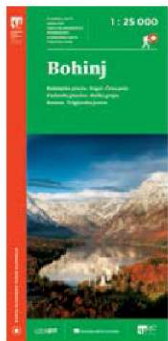
Kurtyke (zahodna stena Gasherbruma IV ...), (prvi) ženski vzponi na osemti-sočake (Gasherbrum III, Mount Everest, K2 ...) neustavljive Wande Rutkiewicz, neverjetno hitrega Krzysztofa Wielickega (Lhotse solo, Dhaulagiri solo ...) in ostalih.

Opis teh dvajsetih let poljskega vrhunca v Himalaji se bere kot roman, le da so v tem romanu ljudje in dogodki resnični, smrt in pogrebi so resnični, pa tudi strah, mraz, viharji, globok sneg, izčrpanost in halucinacije v stenah ter na vrhovih zimske Himalaje, kjer so plezali poljski plezalci, so močno resnični. Življenjske zgodbe Rutkiewiczove, Kukuczke, Kurtyke in Wielickega so predstavljene podrobneje, prav tako nam avtorica prikaže njihov način razmišljanja, predvsem v odnosu do plezanja in gora, in nas tako tudi z lepo tekočo besedo pritegne k branju, ki pa vendarle ni tako enostavno. Alpinističnih odprav, poljskih plezalcev in komentarijev, bodisi avtoričinih ali od drugih plezalcev za osvetlitev določenih dejanj ali osebnosti plezalcev, je veliko in knjiga zahteva zbranost pri branju in nas navsezadnje spodbudi k razmišljanju o našem doživljanju gora ali plezanju, če se z njim ukvarjamo. Knjiga vsebuje tudi zanimive (arhivske) fotografije, ki bi si jih želeli v barvni izvedbi, za boljše razumevanje zgodbe je dodan še seznam pomembnejših poljskih odprav. Naj na koncu pohvalim še prevod Mireta Steinbucha, založbo, ki nam je omogočila, da to zanimivo knjigo lahko preberemo in zaključimo z besedami McDonalдове: "Njihova dinastija je razpadla, toda dvajset zlatih let so bili najboljši na svetu."

Irena Mušič Habjan

Nova karta Bohinja

Bohinj. Planinska karta, 1 : 25.000. Ljubljana, PZS, Geodetski inštitut Slovenije in Geodetska družba d.o.o., 2015. 8,10 EUR.



Doma imam karto Julijske Alpe - Bohinj. Tretjo izpopolnjeno izdajo iz leta 1977 v merilu 1 : 20.000. Za tiste čase je bila to odlična karta v odličnem merilu. Zdaj, konec leta 2015, je PZS izdala novo karto Bohinja v merilu 1 : 25.000, ki sem jo hotel primerjati s tisto nekdanjo. Pa primerjava sploh ni možna, saj se je v kartografiji vmes zgodilo toliko, da raje le pogledimo, kaj prinaša najnovejši "Bohinj".

Na zunaj karta Bohinj sledi prenovljeni podobi izdaj PZS (kombinacija rdeče in zelene, osebno se sicer še nisem ujel z njo). Zadnja stran je vsebinsko polna – od predstavitve PZS in skrbi za poti (v šestih jezikih), navodil za varno hojo (v dveh jezikih) do pregleda kart PZS (na zemljevidu) in izdaj Planinske založbe. Bi pa kazalo razmisliti, če ni bolje porabiti zadnje strani za konkretnejše informacije na temo območja. Najboljši del zadnje strani je gotovo seznam koč z risbami in osnovnimi podatki, tudi z vsem potrebnim za spletno raziskovanje in za vodenje z GPS (pozna se sveži veter, ki ga je pri zemljevidih na PZS vnesel urednik Andrej Stritar). Všeč mi je tudi poziv in konkreten elektronski naslov (kataster@pzs.si),

kamor lahko sporočamo napake ali spremembe, ki jih opazimo na poteh. Pa se zdaj obrnimo na "naslovno stran", torej pogledimo sam zemljevid. Videti je profesionalno izdelan, z označenimi planinskim potmi (Slovenska planinska pot, Via Alpina in pohodniška pot E7 so še posebej izpostavljene), naravnimi in kulturno-zgodovinskimi znamenitostmi in mejo Triglavskega narodnega parka (kar dve tretjini karte je namreč znotraj območja parka). Označene so seveda vse planinske koče, pa turni smuki in nekatere turistične poti. Plastnice so goste, na 10 metrov, debelejša je na vsakih 50 metrov. Da je zemljevid natančen in aktualen, kaže tudi to, da je hotel na Voglu "izginil" (saj je zaprt). Me je pa nekoliko zmedlo, da npr. pot na Rudnico ni več planinska (spomnim se še Knafelčevih markacij) – zdaj je v upravljanju turističnega društva in na karti označena oranžno kot turistična pot. Nekoliko me begajo nekatera imena, denimo za potok Lišček (v dolini Kneže), ki ga tudi Atlas Slovenije piše, kot sem ga poznal od nekdaj – Liščak. Morda zahajam v podrobnosti, vem, da so karto "prečesali" kar štirje strokovni recenzenti, pa vseeno – zemljevid nas poleg vodenja vedno tudi uči. V tem nova karta Bohinj gotovo uspeva, saj je zelo bogata po številu imen. Ne le vrhovi in kraji, svoje mesto so dobila tudi številna ledinska imena (ki jih nekoč, celo na natančnejšem zemljevidu Bohinja, ni bilo). Pogledal sem samo dolino Voje z okolico in tudi zase našel še nekaj novosti. Pohvalno, da se tudi (ali pa vsaj) na kartah ohranja imenoslovna dediščina. Kaj sem pri novi karti Bohinj še opazil? Pozitivno

so me presenetile oznake za parkirišča – pa ne le za najbolj oblegana (v samem Bohinju), pač pa tudi za taka urejena mesta, kjer je mogoče pustiti avto, da ne moti nikogar. Posebej nad Baško grapo, kjer so poti že tako ozke, taka oznaka pride prav (planina Lom, pod planino Kuk, pa Tolminske in Kneške Ravne ipd.) Označeni so tudi helidromi (pristajališča za helikopter), pa avtobusne postaje, gostišča. Če povzamem – karta v približnem četverkotniku Zatočmin–Plaski Vogel–Gorjuše–Sorica – na kratko Bohinj – je nova, sveža in koristna. Kot se spodobi za enega najbolj planinskih območij naših gora.

Marjan Bradeško

PREBRALI
SMO

Enkrat 90 in dvakrat 40

Devetdeset let planinstva v Beli krajini



Planinsko društvo Črnomelj je 90-letnico organiziranega planinstva v Beli krajini proslavilo s slavnostno izdajo svojega glasila Bilten, ki izide enkrat letno. Kot so uvodoma zapisali v 16. številki, je "za deželo belih brez in mehko bnihih gričev to še posebej visok jubilej, saj z domačega praga pogled ne more ujeti vrhov gora

in vsak vzpon zaradi oddaljenosti še danes pomeni dolgo turo". Ustanovitev planinskega društva morda ni bila čisto naključna, saj je bil Črnomaljec Anton Škof član družine Piparjev, ustanoviteljev Slovenskega planinskega društva. Na ustanovnem sestanku leta 1925 sta bila prisotna tudi planinska veljaka dr. Fran Tomižšek in Alojzij Knafeljc. Bilten, ki ga je uredil Janez Jerman, obsega 60 strani, na katerih so s članki in fotografijami predstavljeni izleti članov v domačih in tujih gorah, najdemo celo nekaj pesmi. Ker gre za jubilej Bele krajine, najdemo tudi prispevke PD Metlika in PD Semič. Podrobno so predstavljeni vsi izleti v preteklem letu in Aljažev stolp, nato se vrstijo sestavki članov, ki so planinarili in plezali doma in na tujem. Pestra vsebina priča, da belokranjski planinci radi in veliko zahajajo na griče in v ta prave hribe. Bilten se zaključuje s spiskom izletov za tekoče leto.

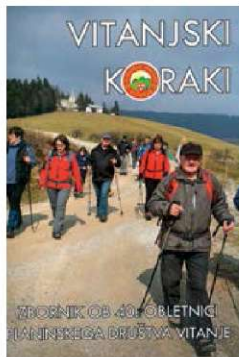
Štirideset let evropske pešpoti v Sloveniji



Ob 40-letnici evropskih pešpoti v Sloveniji sta Komisija za evropske pešpoti v Sloveniji (KEUPS) in Turistična zveza Slovenije (TZS) izdali publikacijo, ki predstavlja slovenski del evropske pešpoti, obhodnici E6 – Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana, in E7 – Naprudnikova pot od Soče do Mure. Na uvodni

strani je kot častni pokrovitelj obeležbe 40. obletnice slovenskega dela evropske pešpoti predstavljen predsednik republike Borut Pahor. Sledi angleški uvod predsednice European Ramblers' Association (ERA-EWW-FERP) Lis Nielsen, nato se zvrstijo nagovori direktorjev zavodov in predsednikov zvez, povezanih z E6 in E7, tudi PZS. Po teh uradnih objavah se začne zanimivejši del – opisi tistih, ki so vzeli pot pod noge in opisali svoja doživetja in vtise s pohodov, bodisi po celotni poti ali posameznih odsekih. Seveda ne manjka fotografij, da bo bralec lahko tudi vizualno podoživel opisane poti.

Štirideset let PD Vitanje



Občina Vitanje ne premore samo Kulturnega središča vesoljskih tehnologij (KSEVT), temveč tudi pravo planinsko društvo, ki "obratuje" že 40 let in ima vse, kar premorejo večji. Ob tej priložnosti je PD Vitanje izdalo slavnostni zbornik, za katerega je gradivo zbral in uredil Feri Kropec. Knjižica je resda le v formatu A5, vendar po vsebini prav nič ne zaostaja za običajnimi publikacijami večjega formata. Začne se s kratkim skokom v zgodovino, v zametke in prva leta društva, ki je predstavljen s faksimili pism PZS, razpisi tečajev za delo v raznih komisijah in odsekih, poročila z izletov itd. Izvemo, kako so

snovali društveni prapor, kronologijo predsedovanja društvu in stanja članstva; leta 1975 jih je bilo 250, število je naraščalo in upadalo, leta 2015 je plačal članarino 101 član. Društvo skrbi za markirane poti in svoje vrhove, med katerimi Stenica, Paški Kozjak in Rogla presegajo 1000 metrov. Imajo vodniški odsek, odsek za planinske poti, gorske stražarje, varuhe gorske narave, tekmujejo v orientaciji (leta 2002 so bili v kategoriji D državni prvaki), v planinskem duhu vzgajajo predšolsko – cicibane – in osnovnošolsko mladino. V drugi polovici knjižice so spomini na izlete in pohode, zahajajo tudi v Dolomite. Seveda pisano besedo spremljajo številne fotografije. In ker so planinci pri slovično vedno dobre volje, je s šalami poskrbljeno tudi za smeh.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza je v začetku letošnjega leta izdala *Planinski kašipot* 2016, letos le v digitalni obliki, ki obsega dogodke v letu 2016, podatke o planinskih društvih in njihovih izletih, planinskih kočah, bivakih in zavetiščih, ponuja pa še druge informacije in koristne nasvete. Upravni odbor (UO) PZS se je sestel na 8. redni seji, in sicer 21. januarja v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu. Prisotnih je bilo 21 od 23 članov UO, v uvodu pa so PZS, Gorska reševalna zveza Slovenije in policija podpisale letni načrt sodelovanja (več

o tem v posebni novici). Člani UO so med drugim potrdili zapisnik 7. seje UO PZS, podrobni finančni načrt PZS za leto 2016 ter prejete vsebinske načrte komisij, meddruštvenih odborov planinskih društev in odborov, preostale bo UO potrdil na naslednji seji. Soglasno sta bila sprejeta sklepa o podelitvi certifikatov okolju prijazna planinska kočica petim planinskim kočam ter družinam prijazna planinska kočica petnajstim planinskim kočam in Planinskemu učnemu središču Bavšica za obdobje januar 2016 – januar 2020. Članom UO so kot pripravo na skupščino PZS 2016, ki bo 16. aprila v Črni na Koroškem, predstavili predlog Programskih vodil, predlog sprememb in dopolnitev Statuta PZS ter predlog Pravilnika o materialnem in finančnem poslovanju PZS v I. obravnavi. UO je soglasno sprejel tudi sklep, da na predlog PD Paloma Sladki Vrh in v skladu s sklepi skupščine PZS 2012 nasprotuje podpisu pogodbe o neodplačnem prenosu zemljišč na Ribniškem Pohorju ter tako poskuša zagotoviti ohranitev zemljišč in objektov za namen izvajanja planinske dejavnosti. UO je dal soglasje predlogu Pravilnika o sistematizaciji delovnih mest v strokovni službi PZS v I. obravnavi. Na področju katastra planinskih poti so sprejeli spremembe cenika za uporabo podatkov o planinskih poteh in potrdili kategorizacijo planinskih poti v I. obravnavi s pozivom društvom in organom PZS k posredovanju pripomb do 12. februarja. O srečanju treh dežel je UO soglašal s predlaganimi aktivnostmi za nadaljnje sodelovanje s planinskimi organizacijami v sosednjih deželah in slovenskimi zamejskimi društvi. Glede problematike

organizacije tekme svetovnega pokala v športnem plezanju v Kranju leta 2016 je UO PZS podprl nadaljnje izvajanje tekem v Kranju v primeru zagotovitve vzdržnega financiranja. Odločitev o izvedbi tekme bo znana do 29. februarja. Naslednja letošnja seja UO PZS bo 10. marca v Postojni.

Mladinska komisija

se je veselila z novimi državnimi prvaki v tekmovalstvu Mladina in gore (več o tem v tej številki *Planinskega vestnika*). Na podlagi podpisane pogodbe o sodelovanju in podpisanega letnega načrta sodelovanja med Slovensko vojsko in PZS so objavili razpis za koriščenje do 4300 km cestnih prevozov opreme za planinske tabore in izposajo 70 šotorov za planinske tabore v letu 2016. Rok za oddajo vlog je 15. februar. Študenti so se 22. januarja ob polni luni podali na Snežnik, vse mlade pa so povabili na zimsko planinsko šolo, ki bo potekala od 3. do 6. marca 2016 v koči v Zgornji Radovni.

Vodniška komisija (VK) je zbiralala prijave za snežna izpopolnjevanja in izvedla prve termine le-tega.

Gospodarska komisija (GK) je 30. januarja na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani sklicala zbor gospodarjev, pred tem pa pripravila 5. konferenco o planinskem gospodarstvu.

Objavili so seznam izbranih planinskih koč Zlatorogove transverzale ponosa (ZTP) 2016. Med 40 kočami so izbrali Planinski dom na Mrzlici (PD Trbovlje), ki bo ZTP gostila 14. maja, Kočo na Kopitniku (PD Rimske Toplice, 28. maj), Kočo pri Jelenovem studencu (PD Kočevje, 11. junij), Dom na Peci (PD Mežica, 25. junij), Planinski dom na Zelenici (PD Tržič, 2. julij), Kočo na Loki pod Raduho (PD Luče, 23. julij), Vojkovo kočjo na Nanosu (PD Postojna, 13.

avgust), Kočo na planini Razor (PD Tolmin, 20. avgust) in Dom na Šmohorju (PD Laško, 27. avgust). Na Tumovi koči na Slavniku je Obalno planinsko društvo Koper 3. januarja v uporabo predalo polavtomatski defibrilator. Nakup sta omogočili zavarovalnica Adriatic Slovenica in Banka Koper. Tumova kočja je odprta le ob koncih tedna in praznikih, obiskovalcev pa je veliko tudi med tednom. Da bi bil defibrilator vedno na voljo, je aparat nameščen v ogrevani omarici ob vhodu v kočjo. Če bi radi okusili delo v planinski koči, lahko na spletni strani PZS (www.pzs.si) izbirate med kar nekaj društvi oz. kočami, ki so objavile razpis za oskrbnika, najemnika ali drugo osebje, med njimi so Erjavčeva kočja na Vršiču, Koča pri izviru Soče, Koča na Golici, Tičarjev dom na Vršiču, Zavetišče pod Špičkom pod Jalovcem, Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti, Planinski dom na Uštah, Dom dr. Klementa Juga v Lepeni, Planinski dom pri Krnskih jezerih, Gomiščkovo zavetišče na Krnu in Aljažev dom v Vratih.

Komisija za planinske poti je poročala o zaradi podora zaprti Pastirkovi in Strmi poti na Lisco ter zaradi padajočega kamenja zaprtih obeh različicah poti iz Poča na Porezen.

Komisija za varstvo gorske narave je razpisala letošnje usposabljanje za pridobitev naziva varuh gorske narave. Usposabljanje bo potekalo v treh terminih, in sicer 7. in 8. maja v Tončkovem domu na Lisci, 28. in 29. maja v Domžalskem domu na Mali planini ter 18. in 19. junija v Valvasorjevem domu pod Stolom. Rok prijave je 15. marec.

Komisija za alpinizem (KA) je objavila razpis za akcije v letu 2016 (rok za oddajo je

7. marec), glavna kriterija pri izboru bosta cilj odprave in sposobnost članov realizirati zastavljeni cilj. Alpinistični kolektivi so morali do 12. februarja oddati obrazce za registracijo. V KA so pripravili seminar in izpite za alpinistične inštruktorje v letu 2016, seminar je razdeljen v 3 sklope, prvi se je začel 30. januarja s 1. sklopom lednega plezanja.

Komisija za športno

plezanje (KŠP) je poročala o preplezanih težkih smereh Mine Markovič, Janje Garnbret in Domna Škofica. Objavili so razpis za organizacijo tekem letošnjega državnega prvenstva in razpis za vodjo programov usposabljanja KŠP za obdobje od leta 2016 do 2019.

Komisija za gorske športe

se je veselila z Janezom Svoltjšakom, našim najuspešnejšim tekmovalcem v lednem plezanju, ki je bil na drugi tekmi svetovnega pokala (SP) v Južni Koreji šesti, na tretji tekmi SP 23. januarja v Saas Feeju (Švica) pa izjemen drugi in tako za slovensko ledno plezanje dosegel prvo medaljo v članski konkurenci. Naša odlična turnosmučarska tekmovalca Karmen Klančnik in Nejc Kuhar sta slavila na prestižni tekmi

Mountain Attack 2016 v Avstriji.

Planinska založba je z novim letom na svoje police dodala nov zemljevid Bohinj 1 : 25.000 in novo številko revije *Beta*. Objavili so razpis za odkup digitalnih fotografij za Planinski koledar 2017, rok za oddajo največ 20 digitalnih fotografij na avtorja je 29. februar.

PZS je ob koncu januarja sodelovala na sejmu Natour Alpe Adria: Turizem in prosti čas. Posameznike in društva je povabila k sodelovanju v javni obravnavi predloga novega Zakona o športu, organizirala je dodatni posvet za planinska društva o davčnih blagajnah in objavila pogosta vprašanja in odgovore glede davčnih blagajn.

V drugi polovici januarja je razstava MDO Primorsko-notranjskih PD Med morjem in gorami gostovala v kulturnem domu v Trstu. Od 14. januarja lahko na TV-programu Al Jazeera Balkans znova spremljate dokumentarno serijo Vrhovi Balkana. PZS je poročala še o nagradah devetega filmskega festivala BOFF in povabila na deseti festival gorniškega filma, ki bo med 15. in 19. februarjem potekal v Ljubljani, Celju, Domžalah, Krškem in na Ptuj.

Zdenka Mihelič

Sestanek raziskovalne skupine PZS Arhiv PV



PZS povečala število članov

Število članov planinske organizacije se je v letu 2015 glede na leto 2014 povečalo za 1,11 odstotka oziroma 599 članov. V PZS je bilo ob koncu leta 2014 v 283 društvih/klubih včlanjenih 53975 članov posameznikov, ob koncu leta 2015 pa je število članov znašalo 54574. PZS pod svojim okriljem trenutno združuje 287 društev, klubov in postaj GRS. V letu 2015 je planinska članarina še vključevala kategorijo A+. Število A+ članov se je glede na leto 2014 povečalo za 57 članov, B-članov pa je bilo lani kar za 984 več kot v letu poprej. Tudi srednješolska in študentska populacija (S+Š) se je več včlanjevala, in sicer je bilo 93 več mladih do 26. leta včlanjenih v planinsko organizacijo (skupno 3451), prav tako je bilo v lanskem letu kar 506 več predšolskih in osnovnošolskih otrok (P+O) oz. skupaj 13963. V planinski organizaciji je tako včlanjenih kar 17414 mladih in najmlajših članov. Zmanjšalo pa se je število OPP članov (tj. oseb

s posebnimi potrebami, brez poslovne sposobnosti), in sicer za 11. Velik upad so zabeležili pri A-članih, v 2015 jih je bilo 1030 manj. Prav gotovo je to povezano z umikov *Planinskega vestnika* iz članarine A (in A+), a na račun tega se je, lahko rečemo, povečalo število članov B in A+. Seveda ne gre spregledati, da je v letošnjem letu vsem članom naročnina na naš *Vestnik* na voljo po kar četrtini nižji ceni. Če pogledamo meddruštvene odbore planinskih društev (MDO PD), se je članstvo povečalo v MDO PD kamniško-bistriškega območja ter v MDO PD Primorske, Podravja, Pomurja, Dolenjske in Bele krajine, pa v MDO PD Ljubljana in Notranjske. Manj članov beležijo v MDO PD Koroške, Posočja, Zasavja, Gorenjske in v Savinjskem MDO PD, ki pa je še vedno največji z 9990 člani in 57 društvi. Sledijo mu Gorenjci z 8602 člani in 33 društvi, planinci ljubljanskega območja s 7695 člani in 44 društvi ter Podravci s 6818 člani in 38 društvih. Vsak od teh štirih MDO PD ima po eno novo društvo. Društvo z največ člani je še vedno PD Ljubljana-Matica z 2820 člani (iz 2014 so članstvo povečali za 12,8 odstotka), sledi mu PD Kamnik s 1300 člani in PD Kranj s 1016 člani.

Zdenka Mihelič

Za večjo varnost obiskovalcev gora

Generalni direktor policije Marjan Fank, predsednik PZS Bojan Rotovnik in predsednik GRZS Igor Potočnik so 21. januarja v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu podpisali letni načrt sodelovanja za leto 2016 s poudarkom na nadgradnji sodelovanja na preventivnem področju. Letošnji načrt obsega pomoč pri obnovi planinskih poti v visokogorju in pri prevozi opreme in materiala, pripravo preventivne akcije o varnejšem obiskovanju naših gora, sodelovanje predstavnikov PZS s patruljami policije in GRZS pri osveščanju obiskovalcev gorskega sveta, skupno pridobivanje podatkov o nesrečah v gorah za pripravo analize, zagotovitev uporabe Planinskega učnega središča Bavšica za potrebe policije, zagotavljanje podatkov o planinskih poteh za izdajo internih policijskih zemljevidov in drugo interno rabo, predajo planinske literature policiji ter sodelovanje strokovnih kadrov PZS pri večjih iskalnih akcijah pogrešanih oseb. Policija in GRZS načrtujeta letos med drugim sodelovati pri uporabi učnega centra GRZS na Virnikovi planini za potrebe usposabljanja Gorske enote

policije in usposabljanja na področju socialnih veščin, pri organiziranem reševanju iz plazov in pri iskalnih akcijah v gorah, pri skupnih izvajanih preventivnih dejavnosti v gorah, ter v preventivnih dejavnostih na regionalni in lokalni ravni, pri skupnih dežurstvih v času zimske in poletne turistične sezone, pri uporabi transportnega helikopterja za usposabljanje letalcev reševalcev GRZS ter na skupni novinarski konferenci pred poletno planinsko sezono. »Po številu smrtnih nezgod prekaša število v gorskem svetu samo prometna varnost v Sloveniji, zato je še toliko pomembnejše enotno sodelovanje, če hočemo doseči izboljšanje,« je poudaril generalni direktor policije Marjan Fank. Vsi trije podpisniki so še posebej izpostavili pomen preventivne dejavnosti in omejitev števila nesreč v gorah, saj je GRZS v lanskem letu za beležila rekordnih več kot 420 nesreč. Predsednik Rotovnik je kot zelo pomembno izpostavil tudi pomoč policije pri vzdrževanju planinskih poti v visokogorju, kar tudi prispeva k povečanju varnosti obiskovalcev gora.

Po sporočilu za medije povzela Zdenka Mihelič

Podpis letnega načrta sodelovanja med policijo in Planinsko in Gorsko reševalno zvezo Slovenije
Foto: Manca Čujež



Seznam zaprtih odsekov planinskih poti na dan 20. januarja 2016

Markacisti PD Cerkljo obveščajo, da sta oba odseka poti iz vasi Poče na **Porezen**, t. i. strma in položna pot, zaradi padajočega kamenja do nadaljnjega zaprta. Planinsko društvo Lisca Sevnica sporoča, da sta zaradi skalnega podora zaprti **Pastirčkova pot** in **Strma pot**, ki vodita proti Tončkovemu domu na Lisci.

Po spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/> povzel Mire Steinbuch. Za točnost podatkov odgovarja Planinska zveza Slovenije.

Prvih pet je za nami

V prejšnji številki ste spoznali delo kustosinje pedagoginje v Slovenskem planinskem muzeju, tokrat pa vam predstavljamo še kustodiat za planinstvo. Ljudje, ki ne poznajo dela v muzeju, včasih vprašajo, kaj počnemo v njem, kadar nimamo obiskovalcev. Veliko stvari. Ena glavnih nalog je pridobivanje in inventariziranje predmetnega gradiva, urejanje arhiva in fototeke. SPM ima poleg ročne tudi urejeno digitalno inventarno knjigo v računalniškem programu Galis, vsi predmeti so fotografirani in javno dostopni na spletni strani museums.si. V času od odprtja muzeja smo tako pridobili in obdelali nekaj več kot 1300 predmetov,

popisali 211 škateł arhivskega gradiva, prevzeli in skenirali okrog 2400 fotografij in skoraj 2000 razglednic. Ves čas smo zbirali tudi knjižno gradivo – naša knjižnica šteje okrog 3000 različnih knjig, publikacij in revij. Vse gradivo, ki pride v muzej bodisi kot darilo ali posojilo v obliki gostujočih razstav, bodisi da ga kot zanimivega zaznamo na terenu, je potrebno evidentirati, kar spet pomeni računalniško obdelavo v obliki obrazca in fotografije. Sicer je naša fototeka zelo bogata, urejena po sklopih in v celoti digitalizirana. Pa še malo statistike: v petih letih od odprtja muzeja smo postavili 83 občasni razstav, tako lastnih kot gostujočih. S svojimi razstavami smo tudi sami gostovali

Utrinki z raznih prireditve SPM, ki so praviloma dobro obiskane. Arhiv Slovenskega planinskega muzeja



Direktor SPM Miro Eržen ob odprtju Arhiv Slovenskega planinskega muzeja

na različnih koncih Slovenije in v zamejstvu. Pripravili smo nekaj stalnih razstav in vsako leto dopolnili ali spremenili stalno razstavo v SPM. Ob občasni razstavah pogosto izdamo katalog ali brošuro, ob obletnici rojstva Jaka Čopa smo izdali tudi monografijo.

Veliko je strank, ki se na nas obračajo s prošnjami – želijo informacije, povezane s planinstvom, zgodovino, iščejo podatke, fotografije, predmete, knjige. Tako se je na nas obrnilo več kot 150 posameznikov, društev in ustanov. S svojim gradivom smo sodelovali pri mnogih filmih, knjigah, razstavah, na sejmihi in razni prireditvah. Muzej in prireditve seveda tudi promoviramo z objavo člankov, sodelovanjem v radijskih in televizijskih oddajah ter intervjujih z novinarji. Redno objavljamo v *Planinskem vestniku*.

Pripravili smo še 89 tematskih večerov, predavanj, projekcij filmov (pogosto premierno), predstavitev planincev, alpinistov, njihovih dosežkov in novo izdanih knjig. V teh letih si je naš muzej ogledalo okrog 90.000 obiskovalcev, če prištejemo še obiskovalce naših prireditve, je številka že okrog 100.000. Vodenje skupin obiskovalcev večinoma opravi obo

kustosinji (do julija 2015 tudi vodja Miro Eržen) – letno okrog 150 vodenj – in le redko, ob koncih tedna, si pomagamo z zunanji izvajalci. Poleg tega je muzej odprt vse dni v tednu, kar pomeni mnogo ur dela v recepciji in muzejski trgovini. Ob upoštevanju, da je vse to delo opravilo pet zaposlenih (trenutno samo še štirje), smo kar ponosni, da nam je uspelo. Izkoriščam priložnost, da se v imenu sodelavcev SPM najlepše zahvalim tudi Miru Erženu, ki je bil vse do upokojitve julija 2015 vodja muzeja in najzaslužnejši, da je do njegove postavitve in odprtja sploh prišlo. Brez njegove velike trme in nešteti ur, žrtvovanih za načrte in projekte, vse od gradnje do ideje za prvo stalno razstavo, morda ta muzej sploh ne bi ugledal luči sveta. Vsekakor nam zaradi njegove silne zagnanosti vseh teh pet let zagotovo nikoli ni bilo dolgčas. Zato ne bo odveč, in tudi spodobi se, da mu namenimo kratko voščilo: *Ker dolgost življenja našega je kratka, naj leta v pokoju bodo čim bolj sladka...*

Elizabeta Gradnik



Pregled leta in vabilo

Leto 2015 smo zaključili uspešno. Obiskovalcev je bilo več kot prejšnja leta, zlasti opazen je bil povečan

Festival gorniškega filma Domžale

Letošnji festival predstavlja svojevrsten mejnik v svojem obstoju. Če bodo jubilej praznovali s torto, bo na njej gorelo 10 svečk. Seveda je po zahtevnih angleških kriterijih še prekmalu, da bi mu pridali pridevnik tradicionalni, vendar je na dobri poti. Prestopil je prvo desetletno stopnico. Naj jih še veliko! Festival bo od 15. do 19. februarja v Cankarjevem domu v Ljubljani, projekcije bodo tudi v Mestnem kinu Metropol v Celju, Mestnem kinu Domžale, Mestnem kinu Ptuj in Kulturnem domu Krško. Ob letošnjem jubileju bo festival gostil tudi srečanje Mednarodne zveze gorniškega filma (IAMF), katere član je postal leta 2010.

Tudi na letošnjem festivalu bomo lahko poslušali zanimiva predavanja. Gostje so Hazel Findlay, navdušena priverženka tradicionalnega plezanja, po mnenju nekaterih najboljša plezalka v Veliki Britaniji; vzhajajoča zvezda športnega plezanja Domen Škofic; ameriški alpinist Jack Tackle, ki je soustvarjal zgodovino alpinizma na Aljaski; in avstrijska alpinistična legenda Kurt Diemberger, pisec, snemalec in fotograf, edini še živeči prvopristopnik na dva osematisočaka, Broad Peak in Dhaulagiri.

Letos bodo žirijo sestavljali trije člani. Gabriela Kühn iz Poljske je namestnica direktorja festivala Mountain Film Meetings, ki ga enajst let organizirajo v Tatrah, in podpredsednica Mednarodne zveze gorniškega filma (IAMF). Kadar utegne, uživa v plezanju, turnem smučanju in jadrnanju. Jack Tackle iz ZDA se z alpinizmom ukvarja že dvainštirideset let. Bil je član številnih odprav v Himalajo, Južno Ameriko, Evropo in na Aljasko, povsod so ga zanimale predvsem nove, še nepreplezane smeri. Piše članke za številne revije in publikacije. Marko Brdnik iz Slovenije je poklicni glasbenik, harmonikar, ki je klasično glasbo študiral v Nemčiji. Je avtor glasbe za 40 različnih gledaliških in plesnih predstav, med njimi kot soavtor tudi za Pavlo nad prepadom. Rad ima plezanje, še posebej prvenstvene smeri, veseli ga tudi reševanje balvanskih problemov in drytoolanje.

Na festival je prispelo 95 filmov, v tekmovalni program se jih je prebilo 46. Nagrade bodo podelili v sledečih kategorijah: alpinizem; gorska narava in kultura; plezanje; gore, šport in avantura. Festival boste našli na novi spletni strani www.gorniški.si. Najlepše darilo našemu desetletniku bo vaš nakup vstopnic.

Mire Steinbuch

obisk tujcev v poletnih mesecih. Postavili smo in odprli 17 občasni razstav in s pogledom z vrha Sfinge dopolnili stalno razstavo, izvedli 90 muzejskih delavnic in opravili skoraj 100 vodenj skupin obiskovalcev po muzeju. Pridobili in inventarizirali smo 338 predmetov, pet škate

arhivskega gradiva, 73 zemljevidov, 23 fotografij ter digitalizirali 1984 planinskih razglednic. Izdali smo knjigo Aljažev stolp, publikacijo o pedagoških programih in štiri kataloge ob likovnih razstavah. Z objavami, pogovori in podajanjem informacij smo se pogosto pojavljali v različnih medijih

obveščanja. Pripravili smo 20 različnih dogodkov oziroma muzejskih večerov, predavanj, projekcij filmov itd. S posredovanjem podatkov, gradiva ali fotografij smo pomagali 53 strankam. Leto 2016 smo začeli z gostujočo razstavo Triglavskega narodnega parka

o mitih in legendah v tem prostoru ter lutkovno predstavo *Krivopetnice in Zlatorog* v izvedbi sodelavcev TNP iz Informacijskega središča Dom Trenta. V naslednjih petkih smo se z dr. Francijem Kokaljem z motorjem podali čez Pamiro, z Manco Čujež spremljali Nepal po potresu in

NAHRBTNIKI

vrhunske oblike in kvalitete!

Osprey na voljo v:

- Trgovine Kibuba Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica
- Trgovine Iglu Šport Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin
- Trgovina Annapurna Ljubljana
- Trgovina Outdoor Galaxy, Bovec
- Trgovina Elan, Begunje
- Trgovina Pod skalco, Bohinj
- Trgovina Koala Sport, Bled



Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si



se s filmskim večerom še enkrat spomnili lanske 40-letnice vzpona na Makalu. Razstavni program smo nadaljevali z odprtjem fotografske razstave Marka Prezljaja in obenem premierno predvajali film, ki ga je o njem posnela RTV Slovenija. Od januarja do marca bo del gradiva iz naših zbirk na ogled na občasni razstavi *Triglav. Slowenien und sein Nationalberg* v Švicarskem planinskem muzeju v Bernu. Ker pripravljamo še mnogo zanimivih dogodkov, vas vabimo, da spremljate našo spletno stran www.planinskimuzej.si in postanete naši redni obiskovalci.

Elizabeta Gradnik



Astronomska opazovanja

Nebroj zvezd na nočnem nebu dandanašnji postaja redkost, vredna ogleda. Večina prebivalstva živi



v urbanih središčih, ta delež narašča in bo še naraščal. Zato ni presenetljivo, da mestnemu človeku ob pogledu na nočno nebo, ki je minimalno (ali pa sploh ne) svetlobno onesnaženo, zastane dih. Veličasten pogled na osupljivo gostoto zvezd je malodane naravna znamenitost, dosegljiva na manj naseljenih območjih. Med tovrstna območja sodi tudi Triglavski narodni park. Planeti v matični galaksiji Rimske cesti in nepredstavljivo oddaljene zvezde, galaksije, kopice, meglice in

drugi fenomeni vesolja niso na ogled ravno vsak dan, zato je bilo – s kančkom entuziazma – v letu 2015 na območju Bohinja izvedenih sedem astronomskih opazovanj, ki sta jih je organizirala javni zavod TNP in podjetje Žičnice Vogel. Skupno se jih je udeležilo blizu 400 ljudi.

Obisk je bil presenetljivo dober celo ob slabem vremenu in hkrati presegel vsa pričakovanja ob jasnih nočeh. Osrednji namen aktivnosti je, poleg spoznavanja nočnega neba, ozaveščanje o pomenu ohranjanja temnih noči – ne zgolj zaradi nočnega neba, tudi zavoljo motenj v ekosistemih, ki se pojavljajo zaradi čezmernega vnosa umetne svetlobe v okolje. Opazovanja so bila izvedena pri Centru TNP Bohinj (Stara Fužina) in na Voglu (Rjava skala). Brez vzajemnega sodelovanja med sodelujočimi, ki je pri izvedbi tehnično zahtevnih delavnic nujno, izvedbe ne bi bilo. Sodelujoči – vodstvo uprave Žičnice Vogel, ki je v delavnicah videlo potencial, vrhunski strokovnjak na področju astronomije prof. dr. Tomaž Zwitter, ljubiteljski astronom Tilen Kuhar in tehnično-moderatorska ekipa javnega zavoda TNP – smo, na podlagi dobrih izkušenj v lanskem letu, program pripravili tudi za leto 2016.

Pripravili bomo devet tovrstnih doživetij, prvi dve bosta izvedeni v času zimskih šolskih počitnic (13.2., 27.2., obakrat ob 19. uri na Voglu). Prijave niso potrebne, topla oblačila in obutev pa priporočljiva. Za zaključene skupine je delavnica na voljo tudi po naročilu. Dodatne informacije so na voljo na elektronskem naslovu info.bohinjka@tnp.gov.si ali na spletnih straneh www.tnp.si in www.vogel.si

Majda Odar

V SPOMIN

Brane Virijant (1953–2016)



*Zdaj bivaš vrh višave jasne,
kjer ni mraku, kjer ni noči,
tam sonce sreče ne ugasne,
resnice sonce ne stemni.*

(Simon Gregorčič)

V soboto, 9. januarja, smo se člani Planinskega društva Komenda na pokopališču v Šmartnem s poslednjimi besedami in z bolečino v srcu poslovili od klenega planinca, velikega ljubitelja gora, Braneta. Poslovili, dokler se ponovno ne snidemo.

Vest o bolezni smo težko sprejeli, vendar upali, da bosta njegov optimizem in dobra volja premagala tudi to težko breme. Žal je bila bolezen močnejša. Brane je bil z nami od samega začetka, od leta 1992, ko smo ustanovili Planinsko sekcijo Komenda pod okriljem kamniškega društva. Dve leti za tem je opravil tečaj za planinskega vodnika in redno obnavljal ter izpopolnjeval znanje. Kot vesel in strokoven vodnik je na pohode vedno privabil veliko število udeležencev. Enega prvih njegovih pohodov se še posebej radi spominjamo. Popeljal nas je na domači teren, tja, kjer je bil doma, k svetemu Miklavžu. Pozabiti se ne da teh lepih trenutkov z njim,

prav tako tudi gostoljubja njegove domače hiše ne. S posebnim žarom in ljubeznijo nam je govoril o zaselkih in hribih Tuhinjske in Moravske doline. V letu 1997 je skupaj s svojim tesnim prijateljem in sodelavcem, žal že pokojnim Milanom Šinkovcem in tedanjimi ljubitelji planin v Komendi podpisal ustanovitveni akt za samostojno Planinsko društvo Komenda in sam prevzel funkcijo predsednika nadzornega odbora. Vseskozi, posebej pa še v času gradnje našega planinskega doma, je odgovorno in zgledno opravljal to delo. Tudi kot vodnik in pomočnik vodnika ni nikoli, prav zares nikoli, odrekel pomoči. Prehodel je slovenske gore, pa tudi veliko tujih. Številne opravljene transversale to dokazujejo. Z besedami ni moč opisati, koliko nam je doslej pomenila njegova prisotnost, radoživost, veselje do življenja, ljubezen do narave in ljudi. Bil je dober sogovornik in iskren prijatelj. Zadnji planinski pohod je opravil s šolsko planinsko sekcijo. Mladi pohodniki dobro vedo, kdo je Brane. Veliko lepega jim je znal povedati. Zato tudi ni moč najti pravih besed, ki bi izrazile, kako ga bomo pogrešali. Dragi Brane, vedno boš ostal v naših srcih. Odpočij si od vsega hudega tam zgoraj. Tam, višje od vseh gora in bližje najvišji gori, kjer cvetijo in dišijo najlepše planinske rože.

PD Komenda

RAZPIS ZA ODKUP DIGITALNIH FOTOGRAFIJ ZA PLANINSKI KOLEDAR 2017

**Izbranih bo 13 fotografij za vodilne fotografije
in 13 fotografij kot dopolnilne fotografije.**

Na fotografijah naj bo prikazano planinsko in gorsko okolje z motivi prvobitne narave in posebnosti naravnega in človeškega delovanja v njem. Poleg lepote gorskega sveta je vodilo tudi človek v gorah, živi gorski svet in planinska dejavnost (vodenje, koče, poti ...).

Posamezen avtor lahko s priporočeno pošiljko na digitalnem mediju v zaprti kuverti pošlje največ 20 digitalnih fotografij **do 29. februarja 2016** na naslov Planinske zveze Slovenije.

Dodatna pojasnila: Hedvika Petkovšek (01 43 45 690),
e-pošta koledar@pzs.si.



88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!



**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si



**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček





PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Foto: Alexander Cuiar
VOTAN LEO BURNETT

DOBRODOŠLI V DOBRI DRUŽBI!

KAKO LEPO JE TAM GOR V DRUŽBI VESELIH, PRIJAZNIH LJUDI, KI RADI V DOLINI PUSTIMO SKRBI.

Vzpetina, kucelj, grič, hrib, planina, gora ... vseeno, kje se sprehajate in kaj vse še imate v načrtu: imejte ob tem tudi dober občutek in varnejši korak! Včlanite se v eno od več kot 280 društev, povezanih v najbolj množično zvezo društev v Sloveniji, humanitarno organizacijo, ki deluje v javnem interesu in ki že več kot stoletje druži nas, ki radi hodimo tja gor. Slovenci smo planinski narod: kot člani planinskih društev imejte tudi vi popust pri prenočevanju v planinskih kočah doma in na tujem s 24 urno asistenco, nezgodno ter druga zagotovanja doma in na tujem, možnost izobraževanja, usposabljanja in druženja ter kopico drugih ugodnosti in popustov.

Samota ali družba prijaznih ljudi – vseeno, kaj iščete v planinah. V neprijaznih časih, ko se vse bolj odtujujemo drug od drugega, člani Planinske zveze Slovenije v neokrnjenem gorskem okolju na svežem zraku zagotovo dobimo tisto, po kar smo prišli. In če bi se kaj zgodilo, je občutek boljši, ko veš, da s PZS v gorah nikoli nisi sam. Zato dobrodošli med članicami in člani PZS, med vrstniki in somišljeniki, ki gremo radi v naravo in radi naredimo kaj – zanj in predvsem zase!

www.pzs.si

